

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

kemal bayram

马安煤矿是一九五八年创办的小矿。十九年来，坚强的领导班子带领全矿职工，高举毛主席的伟大旗帜，顶住刘少奇、林彪、王张江姚“四人帮”修正主义路线的干扰，深入开展学大庆、赶开滦的群众运动，艰苦奋斗，制服洪水、火灾和流沙的危害，把手推肩挑的窑洞建成半机械化的矿井，生产年年增长，一九七六年生产原煤四十四万吨，比原矿井设计能力高三倍，实现了六个马安变三个马安，被评为大庆式企业。

全矿职工坚定不移地走大庆的道路，实行矿队结合、亦工亦农的制度，促进生产发展，粮食亩产千斤，社会主义新型矿区逐步形成。

今年，在华主席、党中央抓纲治国战略决策指引下，掀起了劳动竞赛热潮，上半年提前四十八天完成国家计划。当前，正乘十一大东风，快马加鞭学大庆，为建设高标准的大庆式企业、为在一九八〇年实现六个马安而奋斗。

YENİGÜN YAYINLARI

KEMAL BAYRAM

ÇİN İZLENİMLERİ !..

YENİGÜN YAYINLARI : 10
Agâh Efendi Sokak
Uçar Han 8/5

ANKARA

Tel : 24 23 32

KEMAL BAYRAM

ÇİN

İZLENİMLERİ

KEMAL BAYRAM'IN
diğer kitapları:

- Sabahattin Ali olayı
- Sibirya şafağı
- Bir kök bin damar
- Erken öten horoz (3. baskı)
- Mezopotamya
- Lenin'in ülkesi
- Düşe kalka
- Biri yer biri bakar

Çok yaşayan değil!...

ÇİN DEYİNCE!...

Eski bir efsane derki: «...İnsan yaşamı, Sarı nehrin «Huang-Hu» oluşturduğu, büyük çamurlu ovada başladı. Yörede iklim sıcaktı. Toprak verimli idi. Dağların, ovaların ve nehirlerin yüce tanrısı Hu-Pu, orada konaklar canlıların ve bitkilerin serpilip gelişmesini sağlardı. Çünkü O, Sarı nehrin efendisi yer yüzündeki tüm akışkan suların başı idi. Korkunun, kötülüğün ve kıtlığın da Tanrısı olduğundan, her yıl bir kez mutlaka evlendirilirdi. Löss'lerde yetişen evlenme çağındaki en güzel Çinli kız seçilir, altından ipekliler giydirilir, ve sarı nehrin azgın sularına verilerek yüce Hu-Pu'nun gazabından diğer insanlar korunmuş olurdu...»

İlk insanların yaşam bulduğu yer, gerçekten Sarı nehrin çevresindeki bereketli Asya toprakları mıdır?

Bu, kesinlikle belli değil. Belli olan, her çağda efsaneler masallar ve öykülerle Çin ülkesinin ilginçliğini ve çekiciliğini korumuş olmasıdır. Eski uygarlıkların beşiği olarak, uzak ya da yakın, başka ülke insanlarını etkilemesidir.

Nitekim bu etkilemelerin sonucu, sürekli saldırılara uğramış, yüzyıllarca acı çekmiştir.

Tarihte ilk kez Barutu bulan, gök biliminin tüm inceliklerine yönelen, tekerleği yapıp bundan yararlanan çünkü Çin, acaba günümüzde ne durumdadır?

1949 larda sonuçlanan kurtuluş savaşı, yer yuvarlağının en büyük yükünü taşıyan bu ülkeyi hangi aşamalara ulaştırmıştır?

Sokaklarda doğup, sokaklarda büyüdüğü söylenen milyonlarca insanın temel sorunları çözümlenmiş midir? Yoksa bu insanlar bir tas pirinç uğruna eskisi gibi ölüm kalım savaşı mı vermektedir?

Çoğu kişi-gibi zaman zaman okuduklarımdan gazete yazılarından, bu sorulara cevap bulmaya çalışırdım, bir gün ansızın Çin Halk Cumhuriyetine gidebileceğim aklımın kenarından bile geçmezdi. Gerçi günümüzde önemli hava ulaşım araçları o-

luşturulmuş en uzak yerlere gitmek artık sorun olmaktan çıkmıştı. Fakat, Çin kendi dışındaki dünyaya «Kapalı bir kutu gibi» görünüyor, kurtuluşundan bu yana, turizme açılmıyor, inceleme-araştırma amacıyla yapılan vize isteklerini de geri çeviriyordu.

Çin'e gidebilenler, ya büyük zorlukları göğüsleyorlardı, ya da hergün biraz daha gelişmekte olan diplomatik ilişkilerden yararlanıyorlardı. Bu tür gidişlerin sayısı da parmakla gösterilecek kadar azdı.

Koşullar böylesine elverişsiz olunca Çin Halk Cumhuriyetini görmeyi dünyanın en kalabalık nüfusunu barındıran topraklarda, gözlemlerde bulunmayı, hangi babayıgit gazeteci düşleyebilirdi?

Doğrusu, benim ve eşimin Çin'e gitmemize bir gazeteci arkadaşla Sovyet Hava Yolları «Aeroflot'un» öncemli katkıları oldu. Çin büyükelçiliği siyasi müsteşarı sayın Hsia-Hung da, bu geziyi yapma olanağını sağladı.

Çin Halk Cumhuriyetini gazeteci olarak yazmanın zorluğunu biliyorum. Çin'in bizlere yansıyan dünya görüşünü ve bu dünya görüşüne karşıt olan düşünceleri de biliyorum. Ancak kısa süre içinde ve uyulması gereken bir programa bağlı olarak, enine boyuna bu ülkede araştırma yapmak, derin gözlemlerde bulunmak, elbette kolay değil. Ayrıca Çin toplumunun objektif koşulları, ekonomik planlamaları ve otuz yıla yaklaşan bir uygulamanın so-

nuçlanmış yanlış ve doğruları, tüm boyutlarıyla ve kesin olarak bilinmeden, yapılacak bir anlatım, okuru yanıltmamalıdır. Böylesine geniş kapsamlı incelemelerde bulunmak ve bunların sonucunu iki kere iki dört eder biçiminde yargılara bağlamak, gazetecinin görevi de değildir. Bilim adamları, ekonomistler, siyasal üst yapıyı en küçük ayrıntıya dek değerlendirip yorumlayan teorisyenler, gazetecilerin görüntüden, «hazır bilgilerden» kaynaklanan uğraşlarını, elbette aşar.

Bu nedenle, bu yazı dizisinde bilimsel bir incelemeyi değil bir gezinin izlenimlerini bulacaksınız.

Çin Halk Cumhuriyetinde gördüklerimi, anlatılanları ve konuşup deşebildiğim her konuyu, en açık şekilde yazmaya çalıştım. Çin halkına ya da dünya halklarına duyduğum derin saygının gereğidir bu.

Bu arada kısaca yazılmasında yarar umduğum bir başka önemli nokta da Sovyetler Birliği ile Çin arasındaki uyumsuzluklar konusudur. Bugünkü Çin yönetimi, anti sovyetik tutumunu sürdürmektedir. «Sosyalist bir dünyanın» varlığını kesinlikle yadsırmaktadır. Dünya işçi sınıfının ideolojik yapısında temel olarak alınan «Enternasyonalizm» bu ülke yöneticilerince yok sayılmaktadır. Bu ve benzeri çelişkilerle beraber olmak, elbette düşünülemez. Ancak bunları böyle bir yazı dizisi içinde, çok geniş boyutlu tutarak, bizim okurumuza sunmanın

yârarına da pek inanmıyorum. Böyle bir girişimin, belirgin tehlikesi «Kışkırtıcılık» olur. Oysa çağımızda gerçek gazeteciler, dünya halklarını birbirine aleyhine «Kışkırtan» kişiler değil, onlara dostluk köprüleri olabilenlerdir.

MOSKOVA'DAN PEKİN'E

Pekin yolculuğuna Moskova'dan başladık. Bir gece Aeroflot otelinde dinlenip, gündüz eski dost Kudriyaşov'la buluşarak, yağmura soğuğa aldırmadan, devlet mağazalarını, Üniversiteyi, Kremlin sarayını, Moskova'nın can damarı Metroyu gezdik. Nikolay Kudriyaşov, eksiksiz bir Sovyet konukseverliği gösterdi. Hava alanına kadar da özel arabasıyla getirip uğurladı.

İlyuşin - 62, Sovyet hava yollarının, kıtalararası yolculuklarda yıllardır deneyip kullandığı, modern bir uçak. Saat 22.30 da, az bir yolcuyla kalktı. Yolcu sayısı ne olursa olsun, Aeroflot daha önceden

duyurup programlamasını yaptığı uçuşları mutlaka uygulamaktadır. Dünya hava yolları arasında, her geçen gün, daha çok saygınlık kazanması da belki bu yüzden.

Hiç bir yerde durmadan, gecenin koyu karanlığı içinde, ak bir yıldız gibi, sürekli olarak yol aldı İlyuşin. Orta asya steplerini, Novosibirsk üzerinden Moğolistana bağlayarak, sabah saat 6 da Pekin'e ulaştı.

Yorgun, biraz da uykusuzluğun verdiği uyuşukluk içinde girdik Pekin terminaline. Moskova ile Pekin arsında 5, Türkiye ile Çin Halk Cumhuriyeti arasında, 6 saatlik zaman farkı var. İnsan, önceden alışageldiği saat düzeninin bozulmasını yadırgıyor. Bünye, değişime zaman zaman uygunluk gösteremediğinden tepkileri oluyor.

Sabahın bu erken saatinde, alanda bizi Çin'deki Türkiye büyük elçiliği birinci yazmanı sayın Bilge Cankorel karşıladı. Uçaktan terminale girerken ve hiç beklemediğimiz bir anda, «Hoş geldiniz» diye önümüze çıkınca, doğrusu şaşırdık. Bu şaşkınlığımızı O'da anlamış olacak ki, hemen kendisini tanıttı. Sağlık, pasaport ve gümrük işlemlerinden geçmemize yardımcı oldu. Bir ara sordum sayın Cankorel'e, «Çin'lilerden memnun musunuz? Türkiye'ye karşı tutumları nasıl? Sizlere dostluk gösteriyorlar mı?» diye. Duraksama göstermeden «Çin, başka ülkelere benzemiyor. Geziniz sırasında, elbette sizler de yakından görüp tanıyacaksınız. Çin halkı sıcak kanlı. Özellikle yabancıya say-

gılı. İlişki kurduğunuz insanlardan mutlaka incelik göreceksiniz. Büyükelçilik görevlisi olarak, yöneticiler bizlere dostça davranıyorlar.

Çin - Türk ilişkilerinin daha da iyileşeceğine inanıyorum» dedi.

Gümrük işlemlerinin tamamlanmasından sonra, karşıda sabırsızlıkla beklemekte olan rehberimiz Şhu-Kun ile, Enformasyon Genel Müdürlüğünden Bay Li Tsan-Yung, yanımıza geldiler. Sıcak bir karşılama gösterdiler. Şhu-Kun «Yolculuk ıyıt geçti mi. herhangi bir rahatsızlık duydunuz mu?» diye çırpınıyor, Li ise şoförle birlikte valizlerimizi bagaja yerleştirmeye uğraşıyordu. Ayak üstü, kısa bir söyleşiden sonra sayın Cankorel «Yarın akşam Enformasyon Genel Müdürü sizin onurunuza bir yemek verecek. Ben de çağrılıyım. Artık orada görüşürüz. Sizlere iyi geziler dileğinde bulunuyorum» dedi. Bu erken saatte bizi karşılama inceliğini gösterdiğinden dolayı kendisine teşekkür ederek ayrıldık.

Alandan iki ayrı araba ile hareket ettik Otele. Terminalden Pekine uzanan yol dar ve çevresi bakımlı elma bahçeleriyle kaplı. Yer yer, üzüm bağları ve toprağı nakış gibi işlenmiş sebze bahçeleri de görülüyor.

Otomobilin penceresinden, önümüzdeki arkanızdaki bisiklet ordularına şaşkınlıkla bakıyorum. Trafik düzeni bile, daha çok bisikletlilere göre ayarlanmış gibi. Caddeler, kaldırımlar, ara so-

kaçlar, bisiklet yığınlarıyla dolu. Bisikletlilerde üç tip elbise göze çarpıyor. Birincisi, devlet memurlarının giydiği koyu renkli kumaş, ikincisi, işçilerin ve köylülerin giydiği mavi işçi elbisesi. Üçüncüsü yeşil renkli Askeri elbise. Dikim olarak bu üç tip birbirinin eksiksiz benzeri. Kadın, erkek, çoluk-çocuk herkes, ayırım göstermeksizin bunları giyiyor. Böyle olunca da insan, bir Çinliyi diğerinden ayıramıyor. Kadınlar, erkekler gibi, saçlarını çok kısa kestiriyorlar. El-yüz bakımı, kaş-kirpik düzenlemesi, makyaj gibi burjuva hastalıklarının izine bile rastlamak olası değil.

Hava alanından Nasyonel otele uzanan yol, otuz kilometre dolayında. Fakat bu otuz kilometreyi genç şoförümüz bisiklet ordularıyla savaşım verdiğinden, ancak bir saatte alabildi. Caddeler kalabalık. Gözün görebildiği her yer, Türkiyedeki ya da batıdaki çok sayılı bir fabrika önü gibi insan seli: Otomobiller, kamyonlar azda olsa, bu gidiş gelişlerde sürekli olarak korna çaldıklarından, gürültü alabildiğine yaygın.

Nasyonel otelde, 502 numaralı odada öğleye kadar dinlendik. Öğleyin alt kattaki restorana indik. Yemeklerimiz, tatlı, soğanlı et, Bambu filizi salatası, soğuk dana söğüşü ile, böcek çorbası. Çin mutfakı zengin, çeşitli ve yemekleri lezzetli. Yabancılar, özellikle Avrupalılar pek alışamıyorlar ama biz zorluk çekmedik. İki ince çubukla, pirinç lapası yemeyi bile öğrendik.

Restoranlarda mavi işçi elbiseleri içinde te-

mizliğe çok önem veren, genç kızlar çalışıyor. İngilizce, Fransızca ya da Almanca'yı eksiksiz olmasa da biliyorlar ve insanı ürperten bir incelik içinde görev yapıyorlar. Yemekler davet değilse gezdirciler hiç bir şekilde konuklarla oturmuyorlar. Görevlilerin bulunduğu bir başka yerde yiyorlar.

Öğleden sonra Pekin'i gezmeye çıktık. Başkan Mao'nun mozelosunun bulunduğu Tien An Men alanını dolaştık. Gösteriler, milli bayramlar bu alanda düzenleniyor. Çeşitli yerlerde, çok büyütülmüş olarak, Karl Marks, Engels, Lenin, Stalin ve Başkan Mao ile yeni başkan Hua'nın fotoğrafları asılı. Şhu-Kun bu alan için şöyle diyor:

«4 Mayıs 1919 da ilk öğrenci eylemi burada başladı. Bu nedenle bu alanın bizim tarihimizdeki yeri çok önemlidir. Çünkü 4 Mayıs öğrenci olayları devrimci nitelikte idi. Burada başlayan kıvılcım, tüm Çin ülkesinin dört bir yanına yayılmıştır. Öğrenci olaylarının geniş kapsamlı olarak yurda dağılmasından sonra da Çin'de parti çalışmaları başlamıştır.»

Tien An Men alanından çeşitli el işleri satar, mağazalara, bir fotoğraf atölyesine ve yabancı dillerde kitap bulunduran bir dükkâna gittik. Cadde-ler, sokaklar işten dönen insanlarla sabahkine göre daha da kalabalıklaşmıştı. Elli-altmış kişi yana ve gerisi görünmeyen milyonlarca kişi arka arkaya, habire pedalları çeviriyor, alaca karanlığın içinde kaybolup gidiyorlardı. Tekrar otele döndük,

HALKIN GÜNLÜĞÜ GAZETESİ!..

Pekin'e varışımızın ikinci günü, ilk gezdiğimiz yer «Halk» Gazetesi ve Matbaası oldu. Yöneticiler bu gazete için «Halkın günlüğü» de diyorlar. Matbaa Müdürü sayın Chao Kung-Hsin, zemin kattaki bölümleri, dizgi, tertip ve baskı atölyelerini dolaştırarak kısa bilgiler verdi. Gazetenin bir günlük tirajı beş buçuk milyon. Matris yollanarak Çin'deki değişik kentlerde basılıyor. Baskı yapılan yerlerin sayısı onyeddi. Matbaada çalışan işçiler ayda ortalama 40 ile 50 Yuan arasında ücret alıyor. (Bir yuan 10 TL. civarındadır) Matbaanın her bölümünde bayan işçiler erkeklerle birlikte çalışıyor. Chao Kung-Hsin'e soruyorum:

— Her işçi Sigortalı mıdır?

-- Sigortalı olmayan işçimiz yok.

— Hasta olan işçi için nasıl bir işlem uygulanıyor?

— Hasta olan kişi önce kliniğe gider. Doktorlar hastanın durumunu «ağır» görmüşlerse, en yakın Hastahane'ye yönlendirilerek tedavi edilmesini sağlarlar. Sağlıklı işçilerimize ne denli önem verirsek, hasta olanlara da aynı ilgiyi gösteririz.

— Bir Matbaa işçisi aylık ücretinin ne kadarını kira olarak verir?

-- Ortalama ücretin yüzde beşi kiraya gider. Matbaadan sonra gazete yönetim yerine geçtik. Edebiyat ve sanat bölümü müdürü sayın Tien Chung-Lo ile, dış haberler yorumcusu bayan Wang Ying-Siu karşıladı. Kapalı bardaklarda bir yandan şekersiz yeşil çaylarımızı yudumlarken sayın Lo şunları söyledi:

«Türkiye ile Çin arasında çok uzun bir yol var. Fakat halklarımız arasında uzaklık yok. İki bin yıllık tarih içinde beraber olmuşuz. Bundan önce de Türk Gazetecileri geldi. 1971 yılında kurulan diplomatik ilişkilerden sonra aramızdaki gidip gelmeler arttı. İnanıyoruz ki Çin - Türk dostluğu bundan böyle daha da büyüyecek. Ben şöyle düşünüyorum: Önce size gazete üzerine bilgiler sunayım. Sonra bu bilgilerin ışığında sorularınızı karşılayalım. Olur mu acaba?»

— Eebette

— Bilindiği gibi gazetemiz, ÇKP kurulduktan sonra, onun organı olmuştur. Gerçi daha önce gizli olarak yayınlanan bir dergi de aynı görevi yüklenmiştir, fakat o dergi idi. İlk devrim üssü kurulduktan sonra gazeteler yayınlanmaya başlandı. 1949 dan sonra da «Halk» önemli ölçüde gelişti. O zamanki baskı 20 - 30 bin civarında idi. Şimdi ise beş buçuk milyon sayı basıyoruz.

Gazetemizin görevi partinin siyasal çizgisi içinde Marksist-Leninist felsefeyi ve Başkan Mao'nun düşüncelerini yansıtmaktır. Sürekli olarak Partinin temel çizgisini ele alır. Devrimci kuruluşlara hizmet eder. Gelişmelerde yol gösterir. Gazete ve matbaada tüm çalışanlar 1200 kişidir. Yazı işleri kadromuzda 400, matbaada 400 insan var. Diğer arkadaşlar memur ve yöneticilerdir.

Yazı işleri şu bölümlerden oluşur:

Olayların özüne girip yorum yapanlar, tarım, sanayi ve Endüstriyel konuları araştırıp inceleyen Ekonomistler, Politika ve kültür konularıyla uğraşanlar, teori bölümü, Edebiyat ve sanat bölümü. Bunlar seçer, yönlendirir ve yayınlar. Dış haberler bölümüki özellikle bu bölüm çok geniş tutulmuştur, dış dünyadan kaynaklanan haberler bu arkadaşlarımız eliyle değerlendirilip okura sunulur. Bunlardan başka, istihbarat, Halkla ilişkiler, genel Müdürlük ve bir de basın enstitüsü bölümü vardır. Bu enstitü Çinde yayınlanan tüm gazetelerin sorunlarını, problemlerini inceler. Gazete içinde tem-

silci bulundurur. Karmaşık görünen sorunlara eğilir, çözümlenmesine öneri getirir.

— Gazetenizin çok okunmasının önemli bir nedeni var mı?

— Gazete, önceden de söylediğim gibi Parti'nin organıdır. Halkımızdan saygı görür. Haberleri, yorumları, yazılarıyla okur üzerinde güven sağlamıştır. Çok okunmasının temel nedeni budur. Yalnız ne acıdır ki, son yıllarda gazetemiz dörtlü çetenin kontrolüne girdi. Buradan gerici propaganda yaptılar. Halk bundan etkilendi. Şimdi, dörtlü çete zamanında yayınlanan nüshaları görenler kolleksiyonları bile yakmak - yırtmak istiyorlar.

Başta şimdiki başkan Hua Feng olmak üzere, Parti Merkez Komitesi, dörtlü çeteyi dört parçaya bölüp kırdı. Bundan sonra gazete kendisine, parti-sine döndü.

— Dörtlü çete mahpusaneye atıldıktan sonra, gazete yönetiminde değişiklik yapıldı mı?

— Yapıldı.

— Kaç kişi atıldı?

— Dörtlü çetenin uzaklaşmasından sonra genel müdür ve yardımcıları ve onların getirip buraya yerleştirdiği akrabaları atıldı.

— Peki ama onların da önemli ölçüde taraftarları olduğu söyleniyor?

— Dörtlü çete küçük bir azınlıkça desteklenmiştir. Büyük kitleden destek görememişlerdir.

— Bunların politikasını, eylemlerini biraz açıkla mısınız?

— Başlıca amaçları Parti ve devlet yetkilerini ellerine geçirmektir.

Halka karşı bir politika yürütüyorlardı. Başkan Mao'nun çizdiği yolu tahrip etmeye çalışıyorlardı. Çok sayıda eski ve tanınmış lideri kötülediler. Örneğin büyük insan Çu En Lay'a karşı idiler. Deney geçirmiş ve kökleri kurtuluş savaşının acı günlerine kadar uzanan milyonlarca insanı bulundukları yerlerden uzaklaştırarak sosyalizmi bozma girişiminde bulundular. Ülke çapında karışıklıklar yarattılar. Üretimi durdurmak istiyorlardı.

— Bunlar hangi yıllarda parti içinde egemen olmuşlardı?

— Gazete 1974 - 75 de ellerine geçti. 1976 da uzaklaştırıldılar. Başkan Mao sağlığında kendi el yazısıyla baş yazılar yazardı bu gazeteye. Çok ilgilendirirdi.

— Bu dördü çete silâhlı bir eylem yapıyor muydu?

— Silâhlı eylem yapmıyorlardı. Amaçları genel kültürü ve politik gidişi kontrol etmektir.

— Peki bunlar Marksist Leninist değilmidi? Parti içinde en yüce noktaya kadar nasıl çıkabildiler?

— Marksist Leninist değillerdi. Kendilerini öyle göstermesini becermişler. Daha doğrusu mas-

keleri Marksist - Leninist olduğu için bizi kandır-
maya çalışmışlardır. Gerçi ilk kargaşalıkları çıkar-
dıklarında, bir çok arkadaşımızın ölümünde biz
bunları anlamaya başladık ama, biraz geç oldu.

— Lin Piao ile ilişkileri varmıydı?

— Çok yakın bir çizgileri vardı. Metod da uy-
gunluklar, benzerlikler yani

— Sovyetler Birliği ile yeniden ilişki kurul-
masını istiyorlar mıydı?

— Lin Piao'nun suçu çok. Başkan Mao'yu
öldürtmek istiyordu. Bunu yapabilmek için de bir
başka Devletten yararlanması gerekirdi. Sırtını o-
nun sırtına dayamadan böyle bir girişimde bulu-
namazdı. Dörtlü çetenin istediklerini ise Çin halkı
kabul edemezdi. Onların amaçları gerçekleşmiş ol-
saydı Çin'de Sosyalizm çökerdi.

— Nasıl bir yönetim istiyorlardı?

— Halk tarafından şöyle söylenir «Onların
istediği faşist burjuva diktatörlüğüdür.» Dörtlü
çete gazetemiz vasıtasıyla halka ve yaşlı yönetici-
lere ağır saldırılarda bulunmuştur. Bu yüzden o
yılların gazetelerinin sadece başlığına bakılır şim-
di. Halk arasında tam bir kargaşalık yarattılar. Ne-
yin doğru, neyin yanlış, hangisi Parti emri, hangisi
değil belli olmadı. Ak ile kara karıştırılabilir mi?
Onlar karıştırdı. Bir yıldır onların topluma verdi-
ği yanlışları düzeltmek için uğraşıyoruz. Bu kolay
olmuyor. Çalışmalarımızda eksikler var. Halk za-
man zaman bizi eleştiriyor. Benim söylediklerim

«Nezaket gereği» olmadı belki fakat, gerçek bunlar. Siz gazetecisiniz. Anlarsınız bir çok şeyi.

— Çin ile Amerika ve Avrupa ülkeleri arasındaki ilişkileri nasıl değerlendiriyorsunuz? Gazetecinizin bu konudaki genel tutumu nedir? Bu ülkelerle bundan sonraki ilişkilerde yeni gelişmeler beklenebilir mi?

— Çin - Amerika ilişkileri 1972 de, Başkan Nikson zamanında başladı. Onun Çin gezisi ile de gelişti. Bu yakınlaşmada bir güçlük vardı. O da Taiwan sorunundan ileri geliyordu. Taiwan bir gün mutlaka kurtuluşa ulaşacaktır. 9 yüz milyon Çin halkı bunu bekliyor. Nasıl ve ne zaman olacak bu? Bu yarayı nasıl kurutacağız? Çin ile Amerika arasında büyük ve önemli bir güçlüktür konu. Avrupa'ya gelince: Başkan Mao'nun görüşüne göre Batı Avrupa ikinci dünyaya bağlıdır. Bunlarla süper devletler arasında çelişkiler vardır. Super devletler arasında özellikle Sovyetler Birliği tehlike teşkil ediyor. Biz ümit ediyoruz ki bunlar birleşir ve super devletlerin gücüne karşı koyar.

— Bu tarz düşünme Sosyalist enternasyonal anlayışla çelişmiyor mu?

— Sosyalist bir kamp kalmamıştır. Dünyamızda super devletler ve ikinci üçüncü dünya ülkeleri ve bunların çıkar çatışmaları vardır.

— Çin - Sovyetler Birliği ilişkileri ne durumda? Batı gazeteleri son zamanlarda iki ülke arasında yumuşama olduğunu yazıyorlar. Bu yazılanlar doğru mu, değil mi?

— Bu yayınlara son zamanlarda biz de dikkat ettik. Söylediğiniz gibi, iki ülke arasında yumuşama olduğu yolunda değişik yorumlar var. Ama bizde bir değişiklik yok. Prensipler üzerindeki tartışmalar sürecektir. Geçenlerde Başkan Feng II. Kongrede de belirtti. Biz Sovyetlere beş prensipte ilişkilerimiz sürsün diyoruz!..

Zaman ilerlemişti. Meslekdaşımız sayın Tien Chung-Lo, Wang Ying-Siu ve Chao'yu Kung-Ilsin'e teşekkür ettik. Birgün kendilerini de Türkiye'de görmek istediğimizi belirterek ayrıldık.

YAZAR LUI BEI YÜ!..

Halk Gazetesinden Nasyonel otele döndüğümüzde, öykü ve roman yazarı sayın Liu Bei - Yü'nün bizi beklemekte olduğu bildirildi. Gerçi odamıza bitişik olan konuk ağırlama salonunda, 60 yaşlarında yeşil asker giysili birisinin oturmakta olduğunu görmüştüm ama, bir yazarın, bu giysi içinde olabileceğini hiç düşünmemiştim.

Yorgun savaşçı, sevimli, duyarlı, konuşkan bir insan. Kendisini biraz tanıtmasını isteyince, söze şöyle başladı:

«Kurtuluştan önce, uzun yıllar gazeteci olarak çalıştım. Bu nedenle sizinle meslekdaş sayılırım.

Meslektaşlar arasında yabancılık yoktur. Çekingenlik de olmaz. Başkan Mao'nun önderliğinde, Çin devrimi yarım asır geçtikten ve önemli savaşlar verildikten sonra kazanılabildi. Ondan sonra Sosyalizmi kurmaya başladık. Bilirsiniz bu kolay olmadı. Uzun zaman aldı. Bunların arasında benim, öz geçmişim, yaşam öyküm de uzundur. Ayrıntılıdır. Ama şimdi eski günlere kısaca değineceğim. Birgün başkan Mao şöyle demişti: «Bizim iki ordumuz var. Birisi askeri ordu, diğeri ise kültür ordumuzdur.» Bu sözler, 1942 de Yen'an'da yapılan bir edebiyat sanat toplantısında söylenmişti.

— Bu Başkan Mao'ya, bazı ozanların «Biz hep kaba işçilerin ve köylülerin türküsünü mü söyleyeceğiz» diye soru yönelttiği toplantı mıydı?

— Toplantıya katılanlar çoktu ve değişik sanat dallarını temsil ediyorlardı. 2 Mayıs 1942, de başkan Mao açış konuşmasını yapmış, 23 Mayıs'ta ise kapanış söylevini vermişti. Söylediğiniz de bu toplantıdır.

Evet, Kültür ordumuzun üssü o zaman Şangay'da idi. Başta, bay Lou Sin olmak üzere Şangayda değerli sanat ve edebiyat adamları vardı. Gazeteler, dergiler ve diğer sanat ürünleri ülkeye buradan yayılıyordu. Lou Sin için Başkan Mao şöyle der: «Yaratılan yeni kültürün etkisi o kadar kuvvetli, gücü o kadar büyüktür ki, karşısında hiç bir şeyin dayanabilmesine olanak yoktur. Doğurduğu cylem ve canlılık, Çin tarihinde eşine rastlanımayan bir enginliktedir. Bu yeni kültür

gücünün, en şanlı ve cesur bayraktarı da Lou Sin' dir. Lou Sin, Çin kültür devriminin baş komutanıdır. O yalnız büyük bir edebiyat adamı değil, büyük bir düşünür, büyük bir devrimcidir de.»

— Lenin de öger Lou Sin'i. Bay Lou Sin'in Türkiyede bir kitabı yayınlandı. Adı «Çığlık» İşte bu kitabın arkasında Lenin'den alınmış sözler var. Anımsadığıma göre şöyle: «Dün gece bir dostum, Çinli yazar Lou Sin'den öyküler okudu bana. Koca bir ülkenin çektiği istiraplar, korkulu bir masal havası içinde, gözlerimde canlandı. Lou Sin, gerçekten büyük yazar. Hele kendini incelikte ve kültür sahibi olmakta rakipsiz sanan bir çok çağdaş batılı yazarın yanında bir dev gibi yükseliyor» Hem de 1923 de söyleniş bunları Lenin!.

— Ne zaman çevrildi Türkçeye bu kitap?

— Sanırım sekiz - on yıl kadar önce.

— Biraz önce sözünü ettiğim iki ordu, Çin'in kurtuluşu için ayrı ayrı ve uzun süre savaştı. Askerlerin bir çoğu devrim üslerinde kültür üslerinde görev aldı. İşte bu dönem Lou Sin'in yönettiği dergi ve gazetelerde bende görev aldım. Çeşitli yazılar yazmaya başladım. Yıl 1936 idi. Japonya savaşı başladıktan sonra, bizim kültürel ordumuzla askeri ordumuz birleşti. O zaman Şangay'daki güçlerimiz Yen'an'a aktarıldı. Bana verilen görev'de Yen'an'da idi. Gittim. 1942 de sözünü ettiğim sanat edebiyat konferansı toplandı. Toplantının amacı devrimci sanatçı ve yazarlara, ülkenin koşullarına uygun olarak, yeni savaşım

önerileri sunmak, tartışmak ve halkın bilinçlenmesini sağlamaktı. Başarılı oldu. Bir çok yazar ve sanatçı tartıştı. Görüş belirleme olanağı buldu. Bazı konularda ayrılıklar da belirdi. Sonunda Başkan Mao, kitaplarına da geçmiş olan konuşmasını yaparak, ayrılıkları giderici ve aydınlatıcı bilgiler sundu «Bizim kurtuluş savaşı, önce silahlı orduya, fakat arkasını da mutlaka kültürel orduya dayamak zorundadır» dedi. Kültürel ordunun amaçlarını, savaşım araç ve gereçlerini, strateji ve taktiklerini ortaya koydu. Bu ordunun bir eri olarak neler yapmam gerektiğini, işçilere, köylülere ve askerlere ne biçim bir hizmet götüreceğimi artık biliyordum. Çin devriminin ana motoru bu güçler olacaktı. Temel bunlardı. 1942'lerden sonra Songçinge geçtim. Gene gazetecilik yapıyordum. Başbakan Çu En Lay, o zaman orada bir heyeti yönetiyordu. Çok gençtim. 27 yaşında bulunuyordum. Yenan'dan hareket etmeden önce Çu En Lay benimle konuştu. Görevimin önemli olduğunu söyledi. Yenan'da iken kurtuluş kavuşan bölgelerdeki halkın yaşayışını yakından gördüm. Songçing'e geçtikten sonra Komintercilerin emri altında yaşayan halkın perişanlığını da gördüm. Gericilerin iktidarındaki halkımız, zulüm görüyor, ezilip sömürülüyordu. En küçük insani haklardan yoksundular. Bu tür bir yaşama katlanmak her iki bölgeyi de bilenler için çok acıydı. Kente o yıllarda «Sisli songçing» denilmesinin bir anlamı da içinde bulunduğu karanlılığı belirtmek içindi.

Bilindiği gibi Japon saldırganları ülkemizden kovduktan sonra başladı halk kurtuluş savaşı. Askeri orduya önemli görevler düştü. Ben bir gazeteci idim. Kültür ordusunun küçük bir eri olarak, üstüme düşen işleri başarıyordum. Ama bir an geldiki, halk savaşı için mutlaka askeri orduya katılmam gerektiğine inandım ve katıldım. İşte o günlerden bu yana ülkemde «asker» olarak çalışıyorum. Askeri orduya katıldıktan sonra kuzey Çin'e gittim. Asker gazeteci olarak. Sungfa nehrinden Yansı nehrine kadar savaştım. İşte o zamandan beri bu askeri elbiseyi giyiyorum.

1936 da yazı hayatım başladı. Asıl edebiyat alanında ürünler verme dönemim 1942 dir. Bu yüzden başlangıç olarak bu tarihi alıyorum. Yen'an konferansında özellikle edebiyatın önemli bir silâh olduğunu anladım. Sanatçıların, yazarların ellerinde bulundurdıkları bu karşı konulmaz silâhla, nereye, nasıl ateş etmeleri gerektiğini öğrendim. İşçi - köylü ve askerlerle beraber olan sanatçıların yaşamdan edinimleri geniş boyutludur. Bu edinimler sanatçının yolunu çizer. Kişiliğini yüceltir. Onu sürekli bir aydınlık içinde gideceği sonsuzluğa götürür.

Benim ilk yazdıklarım kısa öykülerdi. Savaş içinde uzun romanlar yazılmıyordu. Yazılsa da kimsenin okumaya zamanı yoktu. Oysa kısa öyküler, halkı büyük ölçüde etkileme gücüne sahiptir. Bu kısa kısa öykülerim ülkede hemen ilgi topladı.

Askerlerle yaşadıkça anladım ki, onlar zaman içinde kısa öykülerle yetinmiyor, uzun öyküler ve geniş kapsamlı romanlar da istiyorlardı. Toplumdaki değişimlere uygun olarak sanatçının da sanatında aşamalar yapması zorunluluğu doğuyordu. Bu etkilenmenin sonucu olarak roman yazmaya başladım. İlk romanım «Siyasi Komiser» adını taşır. Bu romanın baş kahramanı askerde görev yapan bir siyasi Komiserdir. Bu kişilik benim için yabancı değildir. Çünkü orduya uzun yıllarımı verdim. Bir çok siyasi komiserle yakından ilişki kurdum. Doğal bir seçim yaptım. Bu kahraman uzun yürüyüşe de katılır. Uzun süre savaşı, yaralanır. Sakat kalır. Cephe gerisinde kalması için yapılan önerileri benimsemez. Olumlu bir insandır. Kitap yayınlandığı zaman öneminin etkisinin geniş olduğunu bilmiyordum. Bir gün trenle bir yolculuk yapıyordum. Vagonda oturanlar savaşta yara alıp sakat kalmış askerlerdi. Birisi benimle konuşmaya başladı ve «Siyasi Komiser» adlı kitabı okuyup okumadığımı sordu. Okuduğumu söyledim. Orada hemen kitap üzerine bir tartışma açıldı. İlginç bir rastlantıydı bu. Böylece yaşama daha çok bağlanıp toplumdan aktif görevler istiyorlardı.

Daha sonraki yıllarda «Işıklar önümüzde» isimli romanım yayınlandı. Savaşın ışıklarından, alevlerinden başarının ışıklarına geçti bu. Artık Halk Cumhuriyeti kurulmuş, ülkemiz saldırganlardan, gerici yönetimlerden temizlenmişti. Fakat asıl bundan sonra çalışmak gerekiyordu. Ameri-

kan emperyalizmi kapımızın önünde idi. 1950 ve 1952 yıllarında iki kez Kore'ye gidip bu savaşa katıldım. Kore savaşı sırasında bir çok yeni öyküler yazdım. Benim edebiyat sanat yaşamım devrimle birlikte yürür. Devrimin atar damarı bende, benim atar damarım devrimdedir.

Burada çok üzüldüğüm bir noktaya değinmeden geçmek istemiyorum. Son on yıl içinde hiç bir yazım, kitabım ya da öyküm yayınlanmadı. Nedeni şu: Adına «Dörtlü çete» dediğimiz insanlar Çin yönetimine müsallat oldu. Devrimi yozlaştırmak için sanatın tüm dalları askıya alındı. Yazarlar ve sanatçılar asıl uğraşlarından uzaklaştırılarak üretim alanlarına yollandı. Tiyatrolar operalar kapandı. Dörtlü çetenin olurusunu almayan hiç bir sanat ürünü dışlaşma olanağı bulamadı. Onlara göre demokratik devrime katılanlar, şimdi artık kapitalist yolu benimseyen kişiler olmuştu. Devrimi yapanları devrimden, yönetimden uzaklaştırmaktı amaçları. Bu yüzden tüm yönetici kadrolara karşı sanatçilerine karşı, kökeni devrimin başlangıcına uzanan ne varsa ona karşı idiler. Benim durumumda olan bir çok sanatçı-yazar, bu koşullar içinde kenara köşeye itildiler.

Şangay'da devrim üssünü kurduğumuz yıllarda, Başkan Mao'nun «Kültür devrimimizin Baş komutanı» dediği Lou Sin'e karşı olan bir yazar vardı. Adı Çan Chun - Çao olan bu kişi, çeşitli yollardan Partinin en yetkili organlarına kadar yükselmişti. Devrim öncesi Lou Sin'e karşı olan bu

adam, devrim sonrası tüm yazarlara, sanatçılara savaş açtı. Cian, Wang Hong-Ven, Yao Ven-Yung, ona destek oldular. Şimdi bu dörtlü çete hapiste. Biz de rahatız. Devrim çıbanlarını attı. Artık yeniden yazıp çizmeye başladık. Sanat yaşamı canlandı.

1976 yılı bizim için unutulmaz bir yıldır. Sanat alanında Marksist Leninist felsefeye karşı olan, fakat «Karşıtlıklarını» gizlemesini bilen bu yöneticiler, Parti Merkez Komitesinden atıldılar.

Mao'nun eşi Cian Cing, başkanın tüm söylediklerinin tersini yapmış, özellikle O'nu sanat alanında yadsımıştır. Eski bir Artist olan bu kadın, Çin'e kötülük yapanların başında gelir. Başkan Mao, yıllar öncesi bir slogan öne sürmüştü «Yüzlerce çiçek açsın» diye.

— Anlamı ne idi bunun?

— Tüm düşünceler, sanat ürünleri ortaya dökülsün. Halk yararına kim ne biliyorsa, rahatlıkla ve sosyalist demokrasi içinde söylesin. Eleştiri gelişsin idi.

— Uyulmadı mı bu isteğe?

— Dörtlü çete korktu bundan. Çeşitli kesimlerde bu düşünce akımının getireceği rahatlama onlara ters düşüyordu. İstekleri tam bir burjuva diktatörlüğü idi. Başkan Hua'nın II. Kongrede de söylediği gibi «Dörtlü çete ülkemizde

komplocu bir sanat yaratmak istiyordu» Buna karşı duranları da ezip geçiyorlardı. Eski yöneticileri, filmcileri, opera sanatçılarını, ozanları tiyatrocuları, yani toplumsal kültürü zenginleştiren herkesi ve her kuruluşu düşman görüyorlardı.

— 1976 yılı bizim için unutulmaz bir yıl oldu demiştiniz?

— Evet doğru bu. Dörtlü çete bu yıl gitti. Fakat başkan Mao ve en yakını Çu En Lay, Halk Meclisi daimi komitesi Başkanı Çu-Teh, aynı yılda aramızdan ayrıldılar. Bizler bunların görüş çizgisi içinde büyüdük. Kendilerine saygımız sonsuzdur. Kayıpları derin acılar bıraktı. Yazar olmayan bir genç Çu En Lay öldüğü zaman şöyle yazdı: «Göz yaşlarımız yere düştüğü zaman kar ve buz oldu...» Ve bizler bu ölümlerden sonra siyah bant taşımaya başladık. Çin toprakları üzerinde bulunan her insan bu siyah bantları taşıdı. Fakat dörtlü çete buna karşı çıktı. Yasaklamaya girişti.

— Dörtlü çeteden sonra sizce Çin'in en büyük düşmanları kimlerdir?

— İki süper Devlet var dünyada. Birisi Sovyetler Birliği diğeri Amerika'dır Çin'in en büyük düşmanları da bunlardır.

-- Sovyetler Birliği, yani Lenin'in kurduğu ülke öyle mi? Amerikanın Çin'e düşman olabileceğini anlıyorum da, doğrusu bunu anlayamıyorum?

— Biz sosyal emperyalizme ve revizyonizme karşıyız. Onlar da Çin'e karşı. Bunda anlaşılmayacak bir yön olmasa gerek.

— Emperyalizm, Kapitalizmin son aşaması. Lenin bunu böyle koymuş. Revizyonizme gelince: Marksist Leninist felsefenin özünde, günümüz koşullarına uyum olup olmadığını araştırma kuşkuculuğudur o da. Burda anlaşıyor muyuz sayın Yü?

— Biz Lenin'in ülkesinde yaşayan halka karşı değiliz. Küskün de değiliz. Ama Marksizmle revizyonizm arasında barış yoktur.

— Sayın Yü, ben Sovyetler Birliğine iki kez gittim. Ne Sovyetler Birliği halklarından ne de sanatçı ve aydınlarından Çin aleyhtarı bir şey duymadım. Ayrıca «Halkların birbirine düşman olmayaacağı» gerçeğine de inanırım.

— Lenin'in halkı ve Başkan Mao'nun halkı elbette dostturlar. Ama Kruçef döneminden beri oradaki yöneticiler ilişkileri baltaladı. Dergi ve gazetelerinde şimdilerde her ay en azından 20 yazı Çin aleyhtarı. Bu doğru olmamalı. Onlara bakıp bizde veryansın ediyoruz. Başkan Mao, Sovyet halklarını övmüştür. Bu bayrağı yüceltmek gerekir.

Konuşmalarımız ağır bir tempo içinde sürdüğü için zaman ilerlemişti. Sayın yazar Liu Bei - Yü-ien ayrıldık.

HUNAN EYALETİNE DOĞRU!..

Otelden sabah saat 6.30 da çıktık. Pekin'den Hunan eyaletinin Çansa kentine uçacağız. Bu erken saatte Pekin sokakları, caddeleri, ana ve ara yolları bisiklet pedalı çeviren insanlarla ne denli ilginçse bir başka görüntüsüyle de, o denli insanı büyüleyici niteliktedir. Bu görüntüye bir ölçüde, «İnsandan yontular» da diyebiliriz. Belki ilk anda «İnsandan da yontu mu olurmuş?» diyeceksiniz ama, olup bitenleri görseydiniz, mutlaka sonunda aynı yargıda birleştirdik: «İnsandan yontular... gibi...» sözcüklerini birlikte fısıldardık.

Bizi bu denli etkileyen görüntü, aslında yapılagelen bir beden eğitimi olarak da yorumlanabilir. Ancak özde ve biçimde farklılıklar var. Örneğin tek bir insanın kaldırımında hızlı hızlı yürümekte iken, ansızın bulunduğu yerde durup kollarını gökyüzünde bilinmeyen bir noktaya uzatarak, biriyle konuşuyormuş gibi davranışlar göstermesi, dakikalarca cansız bir yontu gibi kaliverişi... Bir grubun görünmeyen düşmanı yakalayıp onu bakışlarıyla ezmesi... İki üç kişinin bulunduğu yerde, uzun süre sessizce bekleyip sonra bir mermi hızıyla aynı sesi bağırarak çıkarması... Bizdeki beden eğitimi anlayışıyla ne ölçüde bağdaştırılabilir ki?

Bu spor yapılırken özele izlenirse, el, kol ve bacakların, boynun ve gözlerin değişik biçimlere büründüğü görülür. Başlarında komut veren birisi bile olmadan kırk elli kişinin sessizce ve bir yontu gibi kalarak bu davranış özelliklerine uyduğu gözden kaçmaz.

İncecik, yalınlık ve duyarlılıkla dopdalu olan Çin halkına özge, tarihi çok eskilere uzanan bir spor bu. Adına «Gölge sporu» deniliyor. «Bir madenin yada taşın ortasından geçebilmek, ateşin içinden yürüyebilmek, akıp giden derin bir suyun üstünde, toprakta yürüyormuş gibi gezinebilmek ve hiç dengeyi bozmamak...» içeriğiyle yüklü bu spor Sessiz görüntüsünün derinliklerinde büyük gürültüler var. Bir elin, açılmış beş parmağıyla havada çizdiği eğmeç, yaşama çabasının kararlılık simgesidir.

Batılıların, anlamsız bakışlarına hiç aldırımıyor Pekinliler bu sporu yaparken. Yanlarından bir sel gibi sağa sola akıp giden bisiklet ordularını da hiç umursamıyorlar. İşleri bittiği anda da bir saniye bile zaman yitirmeden bisikletlerine atlayıp soluğu kendilerini beklemekte olan iş yerlerinde alıyorlar.

Evèt. Hunan eyaletinin başkenti Çansa'ya uça-
cağız. Otelden erken çıktığımız için kahvaltıyı hava
alanında yaptık. Uçağı beklerken klavuzumuz Bay
Hsu-Kun'a soruyorum:

— Neleri göreceğiz Hunan'da arkadaş? Daha
önce siz gittiniz mi Hunana?

— Daha önce ben de görmedim Hunan'ı. Fa-
kat güzel bir program hazırladık. Beğenmeniz için
her şey düşünüldü. Bu konuda hiç kuşkunuz olma-
sın. Sizi Başkan Mao'nun köyüne bile götüreceğiz.

— Fotoğraf çekebilecek miyiz gittiğimiz gez-
diğimiz yerlerde?

— İstedığınız her şeyin fotoğrafını çekebilir-
siniz. Bizce hiç bir yasak yok. Ancak herhangi bir
kişinin fotoğrafını çekerken ondan izin almanız
gerekir. Belki o kişi razı olmayabilir.

— Doğru elbette. Dünyanın her yerinde, işle-
yen bir kural bu.

Uçağımız saat, 8.30 da kalktı. Moskovadan ge-
lişünüzde, uykusuzluğun verdiği uyuşukluk içinde,
Pekinin havadan görünüşüne iyice bakamamıştık.

Bu kez gözümüzü aşağılardan ayıramıyoruz. «Çin Seddi» dağların bitiminde, çok geniş bir ovaya yayılmış bir kent. Her yeri alabildiğine düzlük. Bu düzlükte işlenmemiş, yada boş bırakılmış bir karış bile toprağa rastlayamazsınız. Tarlaların kenarında küçük su gölcükleri oluşturulmuş. Yazın ve yağmursuz havalarda bahçeler ve piriñ ürünleri bu gölcüklerden sulanıyor. Çin Halk Cumhuriyetinin, dünyada en kalabalık nüfusu barındıran bir ülke olduğu uçakta bile belli.

Başka ülkelerde insan uçakta giderken, boş topraklara, kıraç yerlere rastlayabilir değil mi? Bu doğal bir durumdur. Ancak Çin topraklarında böyle bir boşluğu göremezsiniz. Kentler, köyler çok az aralıklarla birbirine ekleniyor. Bir masanın üstü büyüklüğündeki toprak bile değerlendiriliyor.

Pekinden Çansa'ya üç buçuk saat sürdü yolculuk. Bu süre içinde kentler, kasabalar, köyler birbirine kenetlenircesine uzadı uzadı ve hiç aralık vermedi.

Çansa hava alanında eyalet dışişleri bakanlığı merkez komitesinden Bay Li karşıladı bizi. Bir memur pasaportlarımızı alıp kısa bir süre içinde geri verdi. Otomobille alandan çıkıp çok güzel bir nehrin kenarında kurulmuş olan «Hunan» otele geldik Odamız gene beşinci kat ve 532 numara.

Bay Li, ilkin bizi konuk ağırlama odasına aldı. Sıcak şekersiz yeşil çay sundu. Hunan'da kaldığı-

iniz süreç içinde uygulanacak programı anlattı. Artık Başkan Mao'nun doğup büyüdüğü, okuduğu ve öğretmenlik yaptığı topraklarda idik. Öğleden sonra Eyalet Eğitim okulunu gezip bilgi alacağız.

BAŞKAN MAO'NUN OKULU

Saçları kısacık kesilmiş. Yüzü düzgün, rahat ve sağlıklı. Pantolon ve ceket giyiyor. İnce, narin bir bünye yapısına sahip. Göğüs yok, hiç yok hem de. Kalça, bir erkeğin kalçasından farklı değil.

Şöyle daha yakından bakınca «Bu kız çocuğunun yaşı, olsa olsa, 12 yada 13 dür.» dersiniz. Konuşurken hiç bir çekingenlik duymamasını, küçücük gözlerini, gözlerinizin içine masunca yerleştirmesini, «Abla»lardan, «Teyze»lerden edinilmiş bir özentisi sanırsınız. Ama bu «Sanı»lar, gerçek bir yanılgıdır. Çünkü kadını ve erkeğiyle Çin'liler, hiç bir zaman yaşlarını göstermezler. Örneğin 12 yada

13 yaşında sandığınız bayan «Ben 24 yaşındayım. Evliyim ve bir de oğlum var» derse, Çin'de bulunduğunuzu, bu konuda şaşırmamanız gerektiğini hatırlatmış olur.

Hunan eyaletinin Başkenti Çansa'da eğitim okulundayız. Bize bu okulla ilgili bilgileri sunan genç bayan da, yukarda tanımlamasını yaptıklarımızdan farklı değil. Çinli bayanların ses vurguları çekici. Çince de genellikle sözcükler kısa ve vurgu ikinci hece üzerinde toplanıyor. Eğitim okulunu hem gezdiriyor, hem de anlatmayı sürdürüyor bayan görevli:

«Bu Öğretmen Okulu 1912 yılında kuruldu. 1913 yılının ilk baharında Başkan Mao bu okula geldi. 1918 de de mezun oldu. Demekki burada beş buçuk yıl okudu. 1921 sonbaharından 1923 kışına kadar da aynı okulda Öğretmenlik yaptı. Öğretmenlik yaptığı yılları da sayınca, burada kaldığı süre yedi yıla çıkar. İnsanın gençlik döneminde yedi yıl az bir zaman dilimi dğil. O dönemdeki Çin, yarı derebey ve feodal bir toplum idi. Demokrasi olmadığı için halk üzerinde korkunç bir baskı vardı. Sömürü tüm yönleriyle işliyordu. Bu ise, çok acı bir yaşam şekli idi. Aydınlar, bu ağır koşulları görüyor ve ülkeyi kurtarmak istiyorlardı. Ama kolay değildi ki.

1911'de Dr. Sun Yat-Sen'in başkanlığında bir devrim oldu. Çin tarihi içinde önemli olmakla bir-

likte, sonuçta bu, bir burjuva devrimi idi. Gerçek anlamda halkın kurtuluşu sağlanamadı. Ancak bir çok katı görüşün kırılmasına yardımcı oldu. Asıl Çin'i etkileyen 1917 Sovyet devrimidir. Lenin'in önderliğinde, Çarlık Rusya'yı tarih sahnesinden silen devrimcilerin bu girişimi, dünyadaki tüm insanları etkilediği gibi, Çinli aydınları da bir kasırga gibi sarmıştır. Demek ki, Başkan Mao bu okulda okumakta iken, Marksist-Leninist gerçekleri öğrenmeye başlamıştır. Bu öğretileri edindikten sonra da, ülkeyi kurtarma çalışmalarına girişmiş ve beş yılını vermiştir. 1927 Martında «Hunan'daki köylü hareketlerini inceleyen raporunda» şöyle der:

«Hunan'daki Köylü hareketinin gelişimi, eyaletin orta ve güney kesimlerinde, ilerlediği ilçelere göre, aşağı yukarı iki döneme ayrılabilir. Bunlardan ilki geçtiğimiz Ocak ayından Eylül ayına kadar olan örgütlenme dönemidir. Bu dönemin Ocaktan Haziran'a kadar olanı yeraltı eylem süreciydi. Temmuzdan Eylül'e uzanan bölümü ise, devrimci ordunun açık eylem sürecidir. Köylü birliklerinin üye sayısı bu sıralarda 300-400 bin civarında idi. Doğrudan doğruya köylü birliklerinin kontrolü altındaki nüfus ise ancak bir milyonu buluyordu.»

— Başkan Mao nasıl bir öğrenci idi? Kusurları var mıydı?

— Başkan Mao bu okulda çalışkan bir öğrenci idi.

— Hangi dersleri çok seviyordu acaba?

— Genellikle felsefe ve Edebiyat tarihi derslerini severdi. Basını inceler, dünya ve yurt olayları üzerindeki gelişmeleri izlerdi. Askeri bilgilerini artırmaya uğraşır, Coğrafyaya yakınlık duyardı. Ciddi bir çalışma sistemi vardı. Önce mutlaka spor yapar, sonra derslere başlardı. Gece geç saatlere dek okurdu. Okuduklarından notlar çıkarır bir de, eleştirmesini yapardı. «Kitaplarda yazılan her şey doğru değildir. Bilim adamları profesörler de insandır ve yanılabilirler. Bunun için her kitap özenle ve eleştirel bir ilgiyle okunmalıdır.» derdi. Marsist-Leninist felsefeyi inceledikçe, emperyalizm ve faşizm üzerine bilgiler edindi, İnsan yaşamına ve doğaya araştırmacı gözlerle baktı. «Bir odaya kapanarak değil pratikten öğrenmeliyiz» derken iyi bir gözlemci olduğunu kanıtlıyordu.

— Bu okulla ilgili ilginç bir anısı var mı Başkan Mao'nun?

— 1941 yılında not defterine şöyle bir yazı yazmış: «Tarımla uğraşmıyorsanız, ürünün nasıl bir zorlukla elde edildiğini bilemezsiniz. İpek böceği yetiştirmiyorsanız dokuma işleri yapmıyorsanız, bu işler yapılırken çekilen sıkıntıların ve acıların kafanızda ve yüreğinizde yer bulması olanaksızdır» Bir de Şao isimli arkadaşıyla, 1917 yılında 500 kilometre yürümüşler. 5 ilçe ve köylerinde, hiç bir araca binmeden dolaşıp inceleme yapmışlar.

— Öğretmenliğinden de söz eder misiniz?

— 1921 yılı sonbaharından 1923 kışına kadar öğretmenlik de yapmıştır. Bu arada daha önceki yıllarda öğretim kurulu adına bir işçi eğitim kursu da açmıştır. Bu kursta geceleri ders vermiştir. İşçilere, köylülere, okuma yazma ile birlikte, yeni bir dünya görüşünün ilk kapılarını açıyordu. Dersler dışında spora önem verirdi. Bu okulda «Spor incelemesi» isimli bir makale de yazdı. Hergün sabah, kış ve yaz, okulun bahçesindeki kuyunun başına gider, soğuk su ile banyo yapardı.» Soğuk su ile yıkanmada, hem vücut güçlenir hem irade» diyordu. Saatlerce yağmurda ıslanır, güneşte yanar, rüzgâra aldırmadan yürür, bunların «Dinç kalma banyosu» olduğunu söylerdi.

Başkan Mao'nun okuduğu bu okul, Japon saldırısı sırasında yakıldığı için yeniden düzenlenmiş. Şu anda 1200 öğrencisi 200 de öğretmeni var. Ayrılrken bizi alkışlayarak uğurladı gençler.

Öğleden sonra Şan-Can nehrinin ortasındaki «Mandalina adası»na gittik. Ta, Wuhan taraflarından süzülüp gelen bu nehir bölgeye ve Çansa'ya yaşam veriyor. Kentin nüfusu bir milyona yakın. Halk, pirinç, meyvecilik ve ipek yetiştirme işleriyle uğraşüyor. Bölgede porselen ve demir-çelik fabrikaları da var. Kasım ayı içinde bulunmamıza karşın iklim sıcak.

5 kilometre uzunluğundaki mandalina adasından sonra Ye-lu dağının yemyeşil ormanları içinde kurulmuş bulunan ve 9. asırda yaşayan Çinli Ozan Tu-Mu'ya esin kaynağı olan Ey-Van-Tin parkına geçtik. Çin birgün Turizme kapılarını açarsa, tarihi, turistik ve ilginç yerleri var. Eyvantin bu tip yerlerden biri.

Akşam Hunan otelin restoranında, Devrim Komitesi Dışişleri Bürosu Müdürü sayın Bayan Su-Min onurumuza bir yemek verdi. Chu Kun, Li Lan-Sun ve değerli yönetici Su-Min «Türkiye-Çin dostluğuna» kadeh kaldırdık!..

BAŞKAN MAD'NUN KÖYÜ: SHADSHAN

Çansa'dan Shaoshan, 104 kilometre uzaklıkta. Shaoshan eski bir köy. Özelliği, Başkan Mao'nun doğduğu köy oluşundan ileri geliyor. Sabah erken çıktık otelden. Otomobille sürüyor yolculuğunuz. Yol kenarlarındaki tarlalar insan yığınlarıyla dolu. Kadınli erkekli, başlarında geniş hasır şapkalarıyla çalışıyor köylüler. Çin tarımı, büyük ölçüde maki-nalaşmış değil. Bu belli ve görünüyor. Her şey insan emeğine dayanıyor. Genç kızların, erkeklerin kan-ter içinde süren uğraşlarını, saygıyla izlemek olanaksız. Duyarak, bilerek ve inanarak çalışıyorlar. Eski çek-çek arabalarında, artık insan taşınmıyor. Çin halkının binlerce yıldır kullandığı bu

iki tekerlekli küçük araçlarda, şimdi insanlar toprak taşıyıp, yol yapıyorlar. Taş getirip, teraslama da kullanıyorlar. Azgın dağ sularına bentler yapıyorlar. Gözünüz nereye uzanabilirse, orada yüzlerce kişinin, arılar gibi sessiz soluksuz, toprağa yeni şekiller verdiğini görürsünüz.

Shasshan'a uzanan yol dar. Üretim birliklerinin, halk komünlerinin traktör ve kamyonları, zaman zaman bu yolun tıkanmasına da neden oluyor. Bu yüzden bir pirinç tarlasının kenarında, bir köyün yada kasabanın girişinde, durup beklemek zorunda kalıyoruz. Bu bir bakıma iyi oluyor, çevreyi görme, insanları yaptıkları iş içinde az da olsa, değerlendirme olanağı doğuyor.

Yolumuzun üstünde bir kent var. Adı Şang-Tang. Girişte, kocaman bir beze yazılmış: «Bütün dünya işçileri birleşiniz» diye. Şimdiki başkan Hua Kuo Feng, bu kentte bölge Parti sekreterliği yapmış. Bu nedenle «Toprak insanların yaşamını iyi bilen, onların sıkıntılarını yakından görmüş bir liderdir» deniyor.

Kim ne derse desin, toprak iyi işleniyor Çin'de. Nakışı işler gibi, ipeği işler gibi, işleniyor. Dağ başları, yol kenarları eski nehir yatakları avuç içi kadar bile boş yer kalmamacasına, ekilip biçiliyor. İnsana ürün vermeye yaşam gücü vermeye zorlanıyor. Lahana tarlaları, omuzda su taşınarak sulanıyor. Ekime elverişli olmayan yerlerdeki kaya parçaları kucakta taşınıyor. Her yerde görülemiyecek

ölçüde bir savaş bu. İnsanın doğayla savaşı. Sonuç insanın olacak elbette. Sonuç çalışan Çin'inin olacak. Yüzlerce yıl ağanın beyin ve emperyalizmin sömürüsü altında ezilen, uyuşan bir toplumun, baş kaldırısı gizli bu çalışmada. Kahkaha ile suskunluk, öfke ile neşe, yorgunlukla mutluluk, yan yana değil iç içedir bu çalışmada.

Hergün sabah Belediye kamyonlarının, sokaklardan insan ölüsü topladığı öksürüklü Çin yok bugün. Tüm olanakları zorlayarak tarımda sanayide ve ekonominin diğer dallarında başarı kazanmaya didinen sağlıklı, kararlı bir Çin halkı var. Geçirilen acı deneyler, çekilen büyük sıkıntılar, Çin halkını bu bilinç düzeyine ulaştırmış ve sıkı sıkıya bağlamış çalışmaya. Sömürü korkusu, esaret korkusu, aç kalma korkusu yok artık onda. Eksiklerini yoksulluklarını biliyor ve bunun için her şeye en azından bir otuz yıl daha katlanmaya hazır görünüyor.

İki saat süren yolculuktan sonra başkan Mao'nun köyü Shaoshan'a geldik. Eskiden buranın nüfusu 2800 civarında imiş. Bölge durumuna getirildikten sonra 80.000 ne çıkmış. Dağların arasında, bizim Bolu köylüklerini andırıyor Shaoshan. Evler dağınık. Denize çok uzak olmasına karşın turuncgillerin bir çoğu yetişiyor. Bölgede 6 kömür var.

Mao'nun doğduğu ev, iki dağın arasında kerpiçten bir yapı. Üstü tuğlalı ve aslı bozulmadan

restore edilmiş. Bu durumuyla bile, Anadolunun bır çok yöresindeki çiftçi ailelerinin barınaklarından farklı değil. Evin önünde çevredeki dağlardan süzölüp gelen suların küçük bir gölet oluşmuş:

«Çocukluğunda Başkan Mao bu gölette yüzerdi. Yüzmeyi ilk kez burada öğrendi. O günleri bilenler bir kaç kez boğulma tehlikesi bile geçirdiğini söylerler.» deniyor. Derinliği iki metreyi bulmayan bu sudan şimdi yanındaki tarlalar yararlanıyor.

Başkanın evinin çevresi, kuyruklar oluşturan Çinlilerle dolup taşıyor. Mao ailesi, ortanın üstünde, topraktan iyi ürün alan, komşularına göre yeterliliği olan bir aile imiş. Evin genel yapısından; iç düzeninden ve çevresindeki bereketli topraklardan da bu belli oluyor.

Eski tarım aletleri, anne ve babadan bir iki fotoğraf, yatak odası, masa ve dolaplarla bir kaç mutfak eşyası dünden kalanlar. Başkanın, içinden ayrıldıktan sonra, bir iki kez gelmeye zaman bulabildiği ev, artık bir müze. İnsana dünle bugün arasında köprü kurma olanakları veren tüm müzeler gibi, biraz da üzüntü sunucu!...

Başkan Mao'nun evinin dışında, ikinci bir müze daha yapmış Shaoshan'da Çinli yöneticiler. Başkanın tüm siyasal yaşamı, Parti tarihi, belgesel fotoğraflarla sergilenmiş. Dünyanın çeşitli yerlerinden gelebilen insanlar özellikle bu müze ile

yakından ilgilenip Çin devrim tarihinin ayrıntılarını değerlendirmeye çalışıyorlar.

Öğle yemeğini Başkan Mao'nun yemyeşil ormanlarla kaplı köyünde yedik. Askerler, işçi ve Köylülerle fotoğraflar çektirdik. Asya çekingenliği, asya sıcaklığına dönüşüverdi hemen. Türk olduğumuzu öğrenince «Kaç ayda gelebildiniz buraya» diyenler bile çıktı.

Öğleden sonra ayrıldık Shaoshan'dan!...

SULAMA TESİSLERİ

— Bay Shu-Kun?

— Evet

— Çansa'ya mı dönüyoruz şimdi?

— Programa göre, yol üzerinde bir sulama istasyonu göreceğiz. Ordan Çansaya geçeceğiz. Bay Li Lan-Sun öyle diyor.

— Özelliği nedir bu sulama istasyonunun bay Li?

— Yepyeni bir görüşle Shaoshan bölgesinin toprak ve kentlerinin suya kavuşturulmuş olması. Dağ köylerinin bile bu kuruluştan geniş ölçüde ya-

rarlanması.

— İzninizle, biz değişik bir toplum düzeninden geldiğimiz için, sizdeki «eyalet» «bölge» «Komün» gibi sözcük kavramlarını eksiksiz olarak anlayamıyoruz. Yönetim bölümlenmesinde bunları nasıl değerlendiriyorsunuz? Yanlışlıklara düşmememiz için bu konuda bir açıklama yapar mısınız?

— En küçük birlik, «üretim birliği»dir. Onun üzerinde «Komün» gelir. Bir Komün'ün 10 ile 15 bin arasında nüfusu vardır. Komünler bizde temel yönetim birlikleri olarak kabul edilir. Komünlerin üstünde «küçük bölge», «İlçe», Özel bölge ve bundan sonra da «eyalet» gelir. Örneğin bir eyaletin nüfusu 30,40 ya da 50-60 milyon olabilir. Eyaletlerin bir başkenti vardır. Birbirine bağlıdır bunlar.

— Sağ olun.

~

Hunan eyaleti, az-çok bizim güney bölgemizi de andırıyor iklim yönünden. Çift ürün veriyor toprak. Şancan nehrinden, yada onun kollarından alınan su kanalları, yüksek yerlere aktarıldıktan sonra, dağıtılıyor. Böylece hem topraklar susuz kalmıyor hem de kentlerin, köylerin gereksinimleri gideriliyor. Çin ekonomisi, eski yıllarda tarım ürünlerinin büyük bir bölümünü dışarıdan almak zorundaydı. Örneğin buğday bunların başında gelirdi. Fakat kurtuluştan sonraki uygulamalarla dışalım bittiği gibi üretimde kullanımı fazlası bile elde edilmiştir.

Shaoshan bölgesinin «yaşam gücü» olarak kabul edilen sulama tesisleri, şimdiki başkan Hua Kuo Feng'in yönetiminde 1965 yılında gerçekleştirilmiş. Sayın Feng o yıllarda Hunan eyaleti Parti Sekreterliği yapmış. Yüz bin kişinin 10 ay aralıksız çalışarak yaptığı sulama tesisleri üzerinde verilen bilgiler şöyle

«Çin, büyük ölçüde bir tarım ülkesidir. Dünyanın en kalabalık nüfusunu barındırmaktadır. Artan gereksinimleri karşılayabilmek için önce kendisine yeterli olmak zorundadır. Yeterliliği sağlamak yolunda, bilimsel verilerin gerektirdiği plânlama, modernize ve çalışma yapılacak, verimliliği etkileyen yöntemler uygulanacaktır. Toprağın sulanması, gübrenmesi, laboratuvarlardan geçirilerek ayrıntı sayılmayacak niteliklerinin belirlenmesi, bu unsurlardan birisidir. Bu düşüncelerle şimdiki Başkan Feng 1965 yılında bu tesisi plânlamış ve inşaatında çalışmıştır. Uzunlukları değişik olan 26 su kanalı yapılmıştır. Kanallar 1966 yılında işletmeye açılmıştır.»

— Ne ölçüde arazi sulanıyor bu kanallarla?

— 6 ilçe ve kentin tüm Shaoshan bölgesinin toprakları sulanıyor

— Kaç dekar yada hektar?

— Bir milyon «Mu» toprak sulanıyor.

— «Mu» neyi anlatıyor ölçü olarak?

— Onbeş Mu, aşağı yukarı bir hektar karşılığı oluyor. Buna göre hesaplamak gerekiyor. Yal-

nız ilçelerin, Komünlerin su gereksinimleri de burdan karşılandığı için salt suladığı toprak miktarıyla ölçmemek gerekir yararını.

— Anlıyorum. Ne kadar bir alanı kapsadı kanallar?

— 26 Kanalın kapsadığı alan 2500 kilometre. Şancan nehrinin bir kolu alınarak yön değiştirildi. Bu nehir kolunun adı «Len-Şey»dir. Her kanaldan saniyede 45 metre küp su akıyor. Bunlar ayrıca kollara ayrılıyor. Uzandıkları saha 240 kilometreyi buluyor. 100 bin insan dağları yararak tüneller açtı. Köprüler kurdu. Meskenlerin bulunduğu yerlerde rıhtımlar yapıldı. Her kanaldan on ile yirmi ton arasındaki gemicikler rahatlıkla yük taşıyabilir.

— Elektrik üretimi yapılmıyor mu?

— 228 kilometre uzunluğunda bir baraj gerçekleştirilerek elektrik üretimi de sağlanıyor.

— Yüz bin insanın emeğiyle on ay gibi çok kısa bir süre içinde gerçekleştirilen bu kuruluş, bölgenin tarımsal üretiminde ne gibi değişimler yarattı? Bunu sayılarla verebilir misiniz acaba?

— Bir milyon «Mu» toprak sulanıyor demiştik. Eskiden, yani bu kanallar yapılmadan önce, toprak yılda bir kez ürün veriyordu. Şimdi aynı toprakların yüzde doksanbeşi, iki kez Pirinç veriyor. Eskiden, yılda ortalama bir Mu'dan 240 kilo pirinç alınıyordu. Şimdi ise, bir Mu'dan 550 kg. pirinç alınıyor. Bunların sonucu olarak, bölgede yaşayanların ekonomik düzeyinde, önemli bir ar-

tış oldu. Canlılık getirdi. Komünlerin, üretim birliklerinin moralini etkiledi: Çin tarımını suya, teknik araç ve gereçlere eksiksiz olarak ulaştırdığımız zaman, inanıyoruz ki temel problemlerimiz çözümlenmiş olacak. Şimdi daha çok insanı gücüne dayanıyoruz. Ama başarının anahtarı çalışmadır. Çalışarak ulaşılamayacak amaç olabilir mi?

Sulama araçlarından sonra, Çansa'ya gitmek üzere tekrar yola çıktık. İş ve çalışma zamanı olduğundan otomobil تنها yolda biraz daha hızlı gidebiliyordu!..

PORSELEN FABRİKASI

14. yüzyıldan sonra, Avrupa piyasalarını altüst eden işlenmeli Porselen takımları Çin'den gidiyordu. Sarayların, zengin evlerinin süs eşyası, ikram aracı, göstermedik malıydı. Porseleni Avrupalılara ilk tanıtan kişinin, ünlü Marco Polo olduğu bilinir.

Yapılan çeşitli araştırmalarda ve mezar kazılarında, eski Çin'lilerin porselen yapma ve işlemede günümüze göre, daha ileri olduğu, uygulanan tekniğe ve çamurda sağlanan bileşime ulaşamadığı, hele işlemede kullanılan «Sır»ların nelerden elde edildiğinin bilinemediği söylenir.

Hunan eyaletinin başkenti Çansa'da, dünün bunca önem verdiği, günümüzde hemen hemen herkesin evinde bulunan, Porselen'in yapıldığı, bir fabrikayı geziyoruz. Fabrika Müdürü sayın Tsong Shen-Po yaşlıca, eli bastonlu, ince bir insan. Bizi karşıladıktan sonra «Önce atölyeleri gezelim» diyor ve geniş bir alana yayılmış bulunan üretim yerlerini dolaştırıyor.

Anlatılanlara göre Porselenin iki ham maddesi var. Toprak ve taş. İkisi hamur yapılıyor. Bu hamurun içine feldispat, Kaolin, kil ve Kuvarz karıştırılıp bir makinadan geçiriliyor. Bu makine hamurun içinde bulunabilecek metal ve görünmeyen demir parçacıklarını ayıklıyor. Yandaki bir başka araç porselen hamurundaki su zerreciklerini emerek temizliyor. Artık çamur blok durumundadır. Bu bloklar kalıplara döküldükten ve makinalarda sıkıştırıldıktan sonra fırınlara yollanıyor. Ortalama yedi buçuk saatte, 4000 adet porselen tabak çıkarılıyor. Zımparalama temizlik, süsleme, mine banyosu ve ateş tuğlalarına yerleştirilerek 1400 derecelik fırınlarda yeniden pişirilmesi elbette kolay değil. Bu işlem 25 saat aralıksız sürüyor. Ateşte üç aşama var. Bundan başka önce ılık, sonra sıcak, daha sonra yavaş yavaş soğutmalar söz konusu. 16 yüksek ateş fırını iş yapıyor burada.

Atölyeleri gezdikten sonra, sayın Tsong Shen-Po ve diğer yöneticilerle konuk ağırlama salonunda oturup konuştuk. Po söze şöyle başladı

«Şimdiki haritalarda bize uzak görünen, eski komşumuz Türkiye'den hoş geldiniz. Sizi aramızda

görmekten dolayı mutluyuz. Bu mutluluk tüm Fabrikamızda çalışanlar adınadır.

Fabrikamız 1955 yılında kurulmuştur. 1956 yılında da üretime geçmiştir. Tüm çalışanların sayısı 1840 dır. Fabrikamızda gezip gördüğünüz gibi 8 büyük atölye var. Bunlardan 6 sı üretim yapar. Fabrikamızın başlıca işi yemek takımları yapmaktır. Küçük miktarlarda çay-kahve takımları da yapılır. 100 ün üstünde üretim çeşidimiz var. Ürettiklerimizin bir bölümü yurt içinde kullanılır. Önemli bir bölümü ise yurt dışı edilir. Şimdiye kadar bu mallardan dış satım yaptığımız ülkelerin sayısı eliyi geçmektedir. Bunların arasında sizin ülkeniz Türkiye de vardır:

Fabrikamız 21 yaşında. Başkan Mao'nun «Bütün sanayi kuruluşları Taçin'den öğrenmeli» prensibi, burada en iyi biçimde uygulanmıştır. Ana güvencemiz Fabrikamızın sahibi olan işçilerimizdir. Her konuda onlara inanıyor ve onlara güveniyoruz. Eski projeye göre yılda ortalama 8 milyon sayı mal üretimi yapılıyordu. Elele verip yeni üniteler ekledik, gelişme sağladık. Şimdi yıllık ortalama sayımız 25 milyona çıktı. Eskiden elle yapılan bir çok işlem makinaya dönüştürüldü. Eski fırınlar yuvarlaktı, kömürle çalışıyordu Şimdi tünel biçiminde yaptık. Arabalar yüklü olarak girip el değmeden çıkıyor elektrikle çalışıyor. Binlerce kalıp bir anda fırınlara sokulabiliyor. Üretim sürekli artış gösteriyor.

Dörtlü çete iş başında iken Fabrikamız üretimde zarara uğradı. İktidarı elde etmek için bazı gerici teorileri ileri sürdüler. Fabrika içinde işçiler arasında, etkili oldu bu durum. Anarşi doğdu. Yöneticileri sürekli kötöleme, nedensiz olarak işe gelmeyenlere hoş görüyle davranma, üretimi büyük ölçüde etkiledi. Dörtlü çetenin ortadan kaldırılmasıyla her şey düzeldi. Parti ve disiplin, yönetim kararları yerli yerini buldu.

— Sayın Tsong Shen Po, Fabrikada yönetimi nasıl sağlıyorsunuz?

— Fabrikada yönetimi üç ayrı uygulama ile gerçekleştiriyoruz. Fabrika düzeyinde bir yönetim var. Sonra atölyeler düzeyinde, üçüncüsü de üretimin ekipleri düzeyindedir. İdarecilerimiz üretime, işçilerimiz de yönetime katılıyor. İşçilerimiz Fabrikamızın asıl sahipleridir. İş alanları, işçi sayısı, kişilerin yapacağı görevler bilinir. Yönetimi yürütenler İşçiler arasından çıktığı için, «işin bilinmemesi» «yabancıklık» diye bir sorun yok. Herkes yerine getirdiği görevin sorumluluğunu, yararını bilir. Fabrika yönetimi, atölyeler, üretim ekipleri zengin deneylere ulaşmıştır. İşçi temsilcileri yöneticilerle birlikte üretimi kontrol ederler.

— «Fabrikamız kurulalı 21 yıl oldu» demiştiniz. 21 yıllık işçiniz de var mı, şimdi çalışmakta olan?

— Var

— Peki, bu 21 yıllık işçi ayda kaç Yuan alıyor?

— Eski işçilerin maaşları yenilere göre yüksektir. Bazıları 50, bazıları 60, bir bölümü de 80 Yuan'a dek alırlar ayda.

— İlk kez işe başlayan bir işçi ne ölçüde aylık alır?

— En az maaş 30 Yuandır (Yaklaşık 300 Tl.sı)

— Siz Fabrika Müdürü olarak ne alıyorsunuz bir ayda?

— 100 küsur Yuan alıyorum.

— İşçilere Fabrika olarak öğle yemeği veriyor musunuz?

— Hayır. Herkes kendi parasıyla yer.

— Bir yıl çalışan bir işçi, kaç gün yıllık izin kullanabiliyor?

— Bizde günlük çalışma 8 saattir. Haftada bir gün tatil yapılır. Ayrıca bir yıl içinde 7 bayram var. Yasalara göre bu 7 gün içinde de çalışılmaz. Bunlardan başka yıllık izin 15-gündür.

— Hastalık durumunda ödeme yapar mısınız işçiye, yapmaz mısınız?

— Hasta olan işçinin parasından kesinti yapılmaz. Ücretli izin yapmış olur. Kadın işçiler doğumdan sonra 56 gün ücretli izinli sayılır. Evlenmelerde, ölümlerde de 3 er gün izin verilir ve gene ücret kesintisi olmaz.

— Sendikanın ve Partinin, iş yerindeki etkisi nedir acaba?

— Parti yönetici rol oynar. Fabrika içinde de aynı. Kitlevi bir örgüt olduğundan, fabrikadaki Parti Komitesi fabrika işçileriyle Parti arasında köprü kurar. Parti kararlarının iş alanlarına yansımalarını sağlar. Parti üyelerinin ve işyerlerinin temel sorunlarını inceler, kararlar alınmasına yardımcı olur. Sendikaya gelince: Sendika da işçiler arasında önemli bir görevi yürütür. Onların sosyal ve siyasal sorunlarına eğilir. Örneğin «dört-lü çetenin» aleyhindeki kampanyayı bizde Sendika yürütmektedir. Sportif gösterileri hazırlar. İş zorluklarını, üretim aksamalarını işçilerin problemlerini izler, inceler ve yönetime getirerek sağlıklı kararların alınmasına yardımcı olur.

— Son bir sorum daha var sayın Po?

— Buyurun, elbette karşılayacağız.

— Fabrikanızda ölümle sonuçlanan iş kazaları oluyor mu?

— Bazan kaza oluyor. Ama ölümle sonuçlanacak şekilde ağır değil. Önlem alıyoruz. Deneyleri değerlendiriyoruz.

— Çok teşekkür ederim. Sizi yordum ama çok şey öğrendim.

Porselen Fabrikasından sonra sıra «İpek işlemeleri fabrikasında» Öğle yemeğini yeyip oraya gideceğiz!.

İPEK İŞLEME FABRİKASI

Kasım ayı içinde olmamıza karşın, hava sıcak Çansa'da. İnsanın yüzünü, ciğerlerini okşayan bir ılıkılığı var bu kentin. Deniz ikliminde gibiyiz. Serinlemeye başlamış bir yayla rahatlığı stiren. Sokaklarda gömlekle dolaşanlar, yıldırım hızıyla bisiklet kullananlar, belliki doğadan rahatsız değil.

Böyle bir hava içinde gidiyoruz, İpek işlemleri Fabrikasına. Devrim komite konseyi başkanı bay Li Lan-Tin, diğer fabrika yöneticileri, kapıda karşıladılar. Yüzleri güleç, elleri sıcak, bakışları dostça tümünün.

İlkin atölyeleri gezdik. Dura dura, izleye izleye. İğne ucu gibi gözler, bayan gözleri ama, renklere cümbüş attırıyor ilmiklerle. Cennet, cehennem, ilk baharı, yaz güzelliğini, tavus kuşunu, kaya keklğini, ipekten bir parçaya ipek ipliğiyle işliyorlar. Boya sanayiinin, işlemeye yansıyan tüm inceliklerini bu genç insanların önünde görmek olanağı var.

Sekiz-on yazıdan sonra, artık siz de öğrendiniz: Önce karşılayacaklar. Kısa bilgiler sunarak gezdirecekler. Sonra konuk ağırlama odasına alıp, şekersiz, yeşil çayı içerken, konuşma başlayacak!. Ama bazen bunun tersi de olur haa. Önce konuk ağırlama odasına alınırsınız. Konuşmalar sürer. Sıcak, şekersiz yeşil çayınızı içersiniz. Sonra işletmeyi, atölyeyi fabrikayı görürsünüz.

Tüm Çin'de, konukları gezdirme kuralı böyle.

«Fabrikamıza dostlarımızın gelmesi, bizler için şereftir. Bu şerefi bize veren Türk dostlarımıza hoş geldiniz diyorum. Size ipek el işlemleri Fabrikamız hakkında bazı bilgiler vereceğim. Bu arada istediğiniz konuları sorabilirsiniz» diyor Bay Li Lan-Tin. Konuşmasını şöyle sürdürüyor:

«1956 yılında kurulmuş olan bu fabrika, kurulduğu yıl küçük bir atölye idi. Kooperatif biçiminde çalışıyordu. Çalışanların sayısı, otuz kişiyi geçmiyordu. Proleter kültür devriminden sonra yeni atölyeler açarak gelişmeler sağladık. İşçi sayısını ve üretimi artırdık. Şu anda 304 kişi çalış-

yor. Bunların 182 si bayan, 122 si erkek. Fabrika-
mızdaki atölye sayısı 8 dir. Üç çeşit üretim yapı-
lıyor. Bunlardan birincisi Hunan ipek nakışı, ikin-
cisi makina ile yapılan nakış, üçüncüsü ipek ipli-
ği üretim çalışmasıdır. Bizim üretim seyrimiz
şöyledir: Önce ipek iplik elde edilecek. Sonra ku-
maş üzerine desen yapılacak. Daha sonra bu iki
işlem birleştirilerek mal üretimine geçilecek. Pro-
jeleri kendimiz yapıyoruz. Tekniğimiz sürekli ge-
lişiyor. Eskiden küçük nakışları yapıyorduk. Şim-
di çok büyük çapta desenler, resimler yapıyoruz.
Herhalde bilirsiniz, Çansa yani Hunan ipek nakı-
şı, çok uzun bir tarihe sahiptir. Bu işleme sanatı-
nın kökeni, aşağı yukarı iki bin yıl önce yaşamış
olan atalarımıza dek gider. İki bin yıl önce yaşa-
dığı bilimsel olarak anlaşılmış bulunan bir mezar-
dan çıkarılan kalıntılar arasında, Hunan ipeğin-
den işlenmiş eşyalar da vardır. Bu işlemler top-
rak altındaki mezarlarda hiç bozulmadan ikibin
yıl kalabilmiştir. İlginç bir durumdur bu.

Çin'de kurtuluş öncesi, bu tür el sanatları
salt evlerde, aileler içinde yapılıyordu. Kurtuluş-
tan sonra fabrikalar kuruldu. İpek işlemleri ül-
ke ekonomisine katkılarda bulunan bir dış satım
maddesi durumuna getirildi. Geçen bir kaç yıl
içinde dörtlü çete yüzünden zarar gördük. Bu
yıl, bir yıllık üretim programını iki buçuk ay ön-
ceden bitirdik. Bu bizim için önemli bir aşama-
dır. Şimdiki durum ve ülke koşulları çok çalışma-
yı gerektiriyor. Yılmadan, yorulmadan, yaptığı-
mız işle övüne övüne çalışacağız. Benim söyleye-
ceklerim bunlar. Şimdi sorularınızı bekliyorum.»

-- Atölyelerde küçük kız ve erkek çocukları da var. Sizde en küçük çalışma yaşı nedir? Bunları çalıştırmak yasak değil mi?

— Yasalara göre, bizde 17 yaşından küçük olanlar çalıştırılmazlar. Ancak burası el sanatları olduğu için, işçilerin çalışmalarını yakından incelemek ve görmek üzere okullardan öğrenciler gelir. Onlarla birlikte kısa bir süre çalışırlar. Daha küçük yaşlarında, bir işçinin hangi zorluklar içinde ve hangi koşullar altında çalışmakta olduğunu öğrenirler.

— Kadın-erkek işçiler arasında, ne gibi ücret ayrımı var?

— Kadın, erkek arasında ücret ayrımı yapılmaz bizde. İşçinin üretime katkısına göre, başarısına göre ve bir de eskilik durumuna göre farklı ücret söz konusu olabilir.

— Şimdi fabrikanızın önemli problemi nedir?

-- Çok istekle karşı karşıyayız. Gelişiyoruz ama bu istekleri karşılayamıyoruz. Önemli problemlerimiz şu anda bu.

— «Dörtlü çete» üretimin düşmesine neden oldu» demiştiniz. Bir örnek verebilir misiniz, üretimi etkilemeleri konusunda?

— Dörtlü çete ülkede taraftar toplamak istiyordu. Bunun için anarşi yaratma yollarını aradı. İktidarda kaldığı süre içinde de bu olanağı bir ölçüde buldu. İşçiler arasında ikilik yaratma, gö-

ıüş ayrılıkları çıkarma şeklinde bir eylemi sürdürdüler. Eski yöneticilerin tümünü «kapitalist yolu benimsemiş kimseler» olarak suçladılar. İşçilerin bunların emirlerini dinlememesini istedikler. Toplumsal düzen, Parti anlayışı, Sosyalist ilkeler bir anda birbirine girdi.

İlk anda, onların bu gerici safsatalarını «bir parti emri» şeklinde değerlendirip uyan işçi arkadaşlarımız da oldu. Yanlışlık anlaşıldı ama ülke ekonomisine zarar verildi.

— Hiç bir neden göstermeden, iş yerine gelmeyen işçiye uyguladığınız ceza nedir?

— Yasaya göre böyle bir kimseye o günkü ücreti verilmez. Ama dörtlü çete iktidarda iken «Böyle bir kimse iş yerine gelmeden de parasını alsın. Çünkü bu tür kişiler, çoğu zaman devrim işleriyle uğraşıyorlar» dendi. Sosyalist düzende böyle bir şey olamazdı. Herkes mutlaka çalışacak ve ondan sonra parasını alacaktı. Artık dörtlü çete günleri bitti. Bizler de rahatız.

Yöneticilere teşekkür edip ayrıldık.

GÜZEL BİR ÖLÜ!.

Önümüzde güzel bir kadının cesedi var. Yan-
da en son kullandığı elbiseler, ipekliler, kumaş-
lar!... Mücevherleri, altından taşları, iğneleri, bü-
yükçe bir kutunun önüne rastgele atılıvermiş. İpek
böceği, özel olarak O'na elbise yapmak için bes-
lendiğinden, ipek elbisesi o kadar şeffaf ki tüm
ağırlığı 49 gram.

Evet, yanlış okumadınız, kadının giydiği el-
bisenin tüm ağırlığı 49 gram. Böylesine şeffaf bir
ipek!..

Kadının cesedi hiç bozulmamış. Elleri, kolları, yüzü canlı gibi duruyor. Son olarak önemli bir şey söyleyecekmiş de, tıkanıvermiş. Arzuları, istekleri, içinde düğümlenip kalmış sanki. İnsan, anlamlıdır elbette; Yaşayanın bir anda yaşaması, düşünmemesi, üretmemesi ve bir boşluğun içinde sessiz kalışı elbette anlamlıdır değil mi?

— Ne idi bu kadının hastalığı?

— Böbreğinde taş vardı. Çok acı ve sıkıntı çekiyordu. Onu bu acılardan kurtarmak için, neler yapılmamış ki... Fakat böbrekte taş olduğunu kimse bilmiyordu.

— Ölümüne neden olan bu demek, öyle mi?

— Ölüme neden olan böbrekteki taşlar. Fakat bunun dışında kadının iki hastalığı daha var. Akciğeri noktalı. Verem değil bu. Küçük bir genç kız iken, üşütüp zatürrie geçirmiş. O hastalıktan kalma bir iz. Bünyeye mutlaka bu da rahatsızlık verir. Ama ölüme kadar götürmez.

— Başka bir hastalığı daha var demiştiniz galiba?

— Evet evet. Sağlığında çok bel ağrısı çekmiş zavallı. Denemedik ilaç koymamış. Nice ot köklerini, sağlığa yararlı olan şurupları ve havanlar içinde dövülerek ağrıyan yerlere sarılan tohumları kullanmış ama geçirememiş bu ağrıyı. Bel romatizması olmuş **çünkü**.

— Yazık olmuş kadına desenize?

— Gerçekten öyle. Çok güzel bir kadın, bak-sanıza...

— Doğru. Ne zaman ölmüş bu kadın? Ölüm tarihi belli mi?

— Bunu tüm ayrıntılarıyla biliyoruz. İki bin yüz yıl önce, bir ilkbahar sabahı, Şansa'nın doğusundaki evinde, acılar içinde çırpınarak değil an-sızın bir tıkanma ile...

— Demek ki bu ceset, iki bin yüz yıl öncenin. Peki nasıl buldunuz mezarını. Nasıl çıkarıp da bu müzeye kaldırıp getirdiniz? Cesedin bozulmamasını sağlayan etkenler nelerdir? Bunları biraz anlatırmısınız?

— Şansa'nın doğusunda, 1952 yılında bir in-şaat için kazı yapılıyordu. İlk bu kadının meza-rı ortaya çıktı. Sonra iki mezar daha. Bunlardan birisi kocasının diğeri de oğlunun. 1952 yılında bu mezarlar bulundu ama, biz gerekli uzmanlar heye-ti gelenedek el sürmedik. Mezarların açılmasına 1972 yılında başlayabildik. Önce kadının mezarını açtık. Altı katlı bir tabut içinde idi. Bu altı katın içinde dört kat tabut daha vardı. Doğrusu tabutla-rı açtıkça ortaya nelerin çıkacağını merak ve heye-canla bekliyorduk. Duvar duvarın dışına serpilmiş kırmızı yeşil ve sarı topraklar ondan sonra da bil-diğimiz odun kömürü.. Bunlar öylesine yerleştiril-miş ki, havanın suyun en küçük şekilde bile, içe-riye girmesine olanak yok. Mezarın çevresindeki tüm korugan maddeler ayıklandıktan sonra. girdik içeriye. Kadının cesediyle karşılaştık. Biraz önce

ölmüş gibi sağlamdı, organları. Heyetten birisi, kadının bileğinin üstündeki deriye şöyle bastırınca eti içeriye doğru çöküntü yaptı. Sağlam insanda olduğu gibi bir durumdu bu.

Mezarın içindeki odada binden fazla da eşya çıktı. Bu kadının eşyaları. Sonra diğer mezarları açtık. Bunların cesetleri bozulmuştu. Yanlarında üç mühür vardı. Birinci mühür okundu: «Li-San». Kadının kocasının adı. Öteki mühürde şöyle bir yazı: «Şansa Veziri» Üçüncü Mühür «Bay Ho» diyordu. Uzun incelemeler sonunda üç mezarın da aynı aileden olduğunu anladık. Eski Çin'de yayınlanmış bulunan kitaplarda bu ailenin adı geçmektedir. Mezarın sahibi Li-San Milattan önce 186 yılında ölmüştür. Oğlu babasından 18 yıl kadın ise oğlundan daha sonra ölmüştür.

Şu gördüğünüz paralar altın. Bu yığınla eşya mezarlardan çıktı. Su kaplarının içinde bulunan sıvılar laboratuvarlarda incelendi: Su idi. Bir tabağa konmuş bulunan meyve buruşmuş ama duruyordu. Bütün bunlardan biz bir başka şeyi daha anlıyoruz ki en azından 2100 yıldır bu yörede deprem olmamıştır. Olşaydı mezarlarda mutlaka değişiklikler olurdu.

Duvarın dibinde gördüğünüz bu porselen içki kabıdır. Li-San'ın mezarının baş tarafına konmuş. Hemde yanında bir de yazı: «Bu kap ne miktar içki alabilirki..» diyor. Demek, Bay Li-San, içkiyi çok seven bir adammış. «Bu kap dolusu içki sana az gelir ama, nasıl olsa öldün. Bununla yetin» anlamına herhalde.

— Eski Çinliler ölen insanların öbür dünyada yaşadıklarına inanıyorlarmıydı? Bu konuda bildiğiniz bir şey var mı?

— Mezarlardan şüt kumaş altın, ipek elbise, ilâç, tarım ürünleri, yumurta, armut, kiraz ve daha yirmi çeşit meyve çıktığına göre, herhalde «ölümden sonra dirilmeye» inanıyorlardı ki bunlar konmuş.

— 2100 yıl geçtikten sonra, gene de gerçekleşmemiş «ölümden sonra dirilme.» Eski Tanrılar bu konuda ne derse desin, değil mi?

— Doğru.

Hunan eyaletinin Şansa kentindeki bu ilginç müzeden, garip bir duygu içinde ayrılıyoruz. Ve dudaklarımızda Cahit Sıtkı'nın iki mısraı

«Öldük, ölümden bir şeyler umarak
bir büyük boşlukta bozuldu büyü..»

KANTON BÖLGESİNE UÇUYORUZ

Ayrılıyoruz Çansa'dan. Burdaki programımız bitti. Kanton eyaletinin Guangzhou isimli başkentine gidiyoruz. Hunan eyaletindeki programın uygulanması konusunda, yorgunlukları göze almaktan çekinmeyen ve bize her türlü kolaylıkları sağlayan sayın Li Lan-SUN'a teşekkürler. Bir saniye bile yalnız bırakmadı. Shu-Kun'la beraber, odamıza yakın bir odada yatarak, gece gündüz tüm gereksinimlerimizi görev bilerek karşıladı.

Hava alanında, Guangzhou'ya gidecek uçağı beklerken konuşuyoruz. Boş zamanı değerlendirmek, eksik kalan bilgilerimizi tamamlamak için.

Boşluklardan yararlanarak çok şey sorduğumu bilen Shu-Kun diyor ki

«Bir başka yabancı Çin'e gelse idi ve bir buçuk sene kalsaydı sizin bu kısa süre içinde öğrendiklerinizi öğrenemezdi.»

— Bunu bir güzel övgü olarak kabul ediyorum bay Shu-Kun. Ancak benim Bay Li'ye soracaklarımı bitmedi daha.

— Nedir, sorun elbette?

— Hunan eyaletinin nüfusu ne kadar?

— 48 milyon.

— En büyük kentleri, hangileri?

— Şansa ve Tu-zov

— Şansa'da kaç sinema var?

— 6 sinema var.

— Kentin enerjisi nereden sağlanıyor?

— Hidro elektrik ve Termik santrallerden yararlanılarak enerji sağlanıyor.

— Enerji kısıtlaması oluyor mu sizde de?

— Dörtlü çete zamanında sık sık elektrikler kesiliyordu. Üretim alanları, Sanayi işletmeleri ve halk bundan şikâyetçi idi. Fakat Dörtlü çetenin ortadan kaldırılmasından sonra enerji kısıtlaması bitti. Şimdi artık hiç bir kesinti olmuyor.

— Çansa'da kaç üniversite var?

— 8 Üniversite var. Her Üniversitede ortalama olarak 3000 kişi okuyor.

— Hunan eyaletindeki köylerin tümünde, ürün birliği ya da komünlerde elektrik var mı?

— Hayır hepsinde yok. Elektriği olan da var, olmayan da. Biz çok gelişmiş bir ülke değiliz. Fakat geriye değil ileriye gidiyoruz.

— Çin'in on yıl sonrasını nasıl gördüğünüzü öğrenmek istiyorum?

— Çin'in on yıl sonrası, Parti Merkez Komitesi ve eyalet devrim Komitesinin projelerine göre büyük gelişme gösterecektir. Üretim merkezlerinin tamamı makinalaşacaktır. Eyaletimiz bir sanayi bölgesine geçiş yapacaktır.

— Peki, bu süre içinde Çin'in nüfusu nereye varacak?

— Artış hızı kesilecek.

— Anlayamadım şimdi aile nüfus planlaması uygulanıyor mu?

— Parti ve diğer kurumlar aile nüfus planlaması konusunda önemli çalışmalar yapıyor. Bu çalışmalar önümüzdeki yıllarda durmadan artırılabilecek.

Bunun sonucu olarak da insan sayısı belli bir düzeyde tutulacak. Benim düşünceme göre önümüzdeki on yıl içinde nüfus artış hızı binde altıyı geçmeyecek.

— Şimdiki durum nedir?

—Şimdi bölgeler arası durum farklı. Doğum nisbeti fazla. Bir bölgede ortalama durum binde yirmi görünüyorsa diğerinde binde ondur.

Bu konuşmalar sürerken Guangzhou'ya gidecek yolcuların çağrısı yapıldı. Li'ye «Türkiyed'e görüşmek» dileğinde bulunarak ayrıldık.

3 Kasım 1977 akşamı saat 19.30 da, bir buçuk saat süren bir yolculuktan sonra Guangzhou'ya geldik. Burası Çin'in «güney kapısı» olarak bilinen bir kent. Çin tarihinde önemli bir yeri olan, 1911'de Sun Yat Sen yönetiminde gerçekleştirilen burjuva demokratik devrimi bu kentte başlatılmıştır. Bu devrimden sonra da gene Çin tarihinde ilk kez, «Hanedanlık» ortadan kaldırılmıştır.

Hava alanından «Doğu» oteline geldik. Isı artı yirmi dereceyi buluyor Guangzhou'da. Bakalım yarın neleri göreceğiz?

AKUPUNKTUR . İĞNEYLE İYİLEŞTİRME

Kanton, elli milyon nüfuslu bir eyalet. Yüz ölçümü 220 bin kilometre kare, 8 ayrı bölgeden oluşuyor. 1721 Halk Komünü, 97 ilçesi var. Eyaletteki 20 yüksek okuldan 11'i Guangzhou'da. Çin'de Orta okullarla Liseler birlikte öğretim yapıyorlar. Tüm eyalette 2800 Orta-Lise, 29.000 ilkokul bulunuyor. Kanton'lular Hastahaneleri «genel» ve «öze» olarak iki bölümde tanıtıyorlar. Özel Hastahaneler daha çok büyük üretim birliklerinin ve genel Hastahanelere uzakta bulunan iş yerlerinin.

Guangzhou'da ilk günümüzün önemli bir bölümünü « Halk Hastahanesinde » geçireceğimizi genç

gezdircimiz Bay Li Çen-Yi ve Şong Şi-Yong'dan öğrendiğinizde, doğrusu mutlu olduk. Çünkü Çin sağlık biliminin kökeni çok eski tarihlere uzanır. Dünya bilim otoritelerinin, sağlık örgütlerinin sürekli ilgisini çeker. Bulgu, yöntem, iyileştirme, çoğu kez ilkel gibi görünse de, alınan sonuçlar başarılıdır. Batıdaki uygulamalardan hem farklı, hem de masrafsızdır. Örneğin bitkilerden yararlanma konusunda Çin'de ulaşılan aşamaya, henüz bir çok «ileri» düzeydeki ülke bilim adamları ulaşmamıştır. Akupunktur, ortaya çıkışıyla, aldığı sonuçlarla, dünyamızdaki tepkisiyle Çin'e özge bir buluştur. Ancak bu yöntem, ilkin büyük gürültüler koparmış olmasına karşın, şimdilerde her ülkede yararına inanılmıştır, uygulanmaktadır.

İnsanlık açısından bunca önem taşıyan bir bilim dalının yaşam bulduğu ülkede, Hastahane'ye gitmek... elbette ilginç olurdu.

Guangzhou Halk Hastahanesinin kapısında Hastahane Müdürü sayın Ça Shu Lan, Doktorlar ve diğer yöneticiler karşıladılar. Çin'de konuk olarak nereyi gezdirilecekseniz, oranın yöneticilerine mutlaka daha önceden bilgi verilir. Geleceğiniz saat, dakika belli olduğundan yöneticiler kapıya çıkıp tek sıra olarak dizildikten sonra sizi beklemeye başlar. Arabanızdan adımınızı yere attığınız anda da alkışlanmakta olduğunuzu görürsünüz. İnsanları birbirine yaklaştıran ilginç bir tören bu. Arabadan inen konuklar da, karşılayıcıları alkışlar. Çok kısa bir süreye sığdırılan bu durumu sıcak bir ilgiyle el sıkmalar izler. Gülücük do-

lu dudaklardan «Hoş geldiniz»ler «Nasılsınız»lar dökülür. Sizi görüp karşılamaktan mutlu olduğu belli olan yüzlerde ve davranışlarda «yapmacığa», «incelik dışılığa» yer yoktur.

Halk Hastahanesi Müdürü ve yöneticileri ilkin bir salonda bize şekersiz yeşilçaylarımızı içirdiler. Normal olarak doğum yapamayan bir kadından sezeryan yoluyla ve Akupunktur sistemi uygulanarak çocuk alınacağını ve bunu izleyeceğimizi bildirdiler. Aynı anda bir de Guatr ameliyatı yapılacaktı.

Ça Shu Lan «Her iki ameliyat, hastalar bayıltılmadan gerçekleştirilecek. Akupunktur'da önemli olan, hasta bünyedeki belirli organların seçilip bunların iyi kullanılabilmesidir. Son derece kolay gibi görünen bu işlemin başarılı olabilmesi, deneylerden geçmiş olmayı, denge kurabilmeyi ve incelikleri bilmeyi gerektirir. Organların bir çoğu enerji yüklüdür. Bu enerjiyi belli bir düzeyde tutmak, yapılacak işleme göre ayarlamak iğneyle olur. İğne az frekanslı cereyana bağlıdır. Teknik terimlerle ve konunun uzmanlık yönleriyle sizi yormuş olmamak için isterseniz hemen iç salona geçip Doktor arkadaşlarımızın yaptıklarını görelim.» dedi. Kocaman bir odaya girdik. Bu oda ortasından iki büyük cam bölme ile aşağı katı görebilecek şekle sokulmuş. Cam bölme bombeli. Çevresindeki kanepelere oturup, aşağıda yapılacak ameliyatları rahatlıkla izleme olanağı var.

Az sonra iki ayrı sedyede Guatr ve sezeryan

ameliyatı olacak hanımlar getirildi. Masalara alınarak «eylem» yapılacak alanlar açıldı. Ak gönlü, ak eldivenli, ak maskeli doktorlar, hemşireler, hızlı olarak çalışmaya başladılar. Birisi uygulanacak araç-gereçleri hazırlıyor, diğeri hastanın yatırılış biçimiyle ilgileniyor, ötekisi olup bitenlerin eksiksiz yerine getirilmesini sağlamak için duyulmayan buyruklarda bulunuyordu.

Hazırlıklar bitirilince başladı asıl işlem. Geçirdiği hastalık nedeniyle normal doğum yapamayan genç ve güzel Çinli kadının karnı üzerinde bir el uzun süre gezindi. Bir başka el, gezinen elin dokunduğu yerlere pembemsi bir sıvıyı sürdü. Yanda, masa üzerinde bekleyen, soğuk duruşlu araç çalıştırıldı. Son kontroldü bu herhalde. Sırtı bize dönük olan Doktor, çetvelle yitik bir çizginin izlerini belirliyormuş gibi bir şeyler yaptı. Şerit inceliğince kan çıktı ortaya. Kadının karnı üzerinde görülenler, Doktorun bıçağı, pensler, kanı toplayan minicik lastik hortumlar ve gazlı bezlerdi artık. Bir saatlik çalışmanın sonunda çocuk yatağına girdi becerikli eller. İlk bir bacak yakalandı. Sonra ikinci bacak bulunarak çocuk çekilip alındı. Dünyamız yeni bir canlıya daha kavuşuyordu. İnsan sayısı milyara yaklaşan Çin'de tek kişiye bile verilen önem büyüktü. Bütün bu işlemler sürdürülürken kadın bayıltılmamıştı. Gözleri bakıyor, kesilen yerlerinden dolayı acı duymuyordu. Akupunktur'un enerji yüklü organları dengelemiş olmasından ileri geliyordu bu.

Bir süre de Guatr alınma eylemini izledikten

sonra tekrar çay içtiğimiz salona alındık. Bir film gösterildi. Filmde çinli Doktorlar bir «açık kalp ameliyatını» başarı ile sonuçlandırdılar. Film bitince Hastahane Müdürü sayın Ça Shu Lan şunları söyledi

«Doktorlarımız işlem yaparken, film gösterilirken, çok dikkatli bir izleyici olduğunuzu gördük. Bu ilginizden dolayı teşekkürler. Hastahane-miz kurtuluştan önce kurulmuştur. Ancak o zamanki herşey ilkel idi. Gördüğünüz gibi şimdi önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Eskiden 200-300 yatak vardı. Bugünkü yatak sayımız 700'e ulaşmıştır. Önümüzdeki yıllarda daha da artırılacaktır. Şimdi günde ortalama iki bin ile üç bin arasında hasta geliyor. Yaşam düzeyimiz yükseldikçe hastalar azalıyor. Eskiden fakir hastalar bu hastahaneye gelemezlerdi. Şimdi eşitlik en iyi, en adaletli biçimde kullanılmaktadır. Tekniğimiz ilerlemiştir. Zor olan yürek ve damar ameliyatlarını yapmak, artık bizim için olağan işlerdendir. Çin ilacına, çin tekniğine, Çin iyileştirme yöntemlerine önem veriyoruz. Bunlara önem verdikçe başarı- lı oluyoruz. İyi sonuçlar alıyoruz. Hastalanma, ölme, kendi uygulamalarımızla azalıyor. Şimdi so- racaklarınızı bekliyorum, buyurun..»

— Akupunktur uygulamasında ölüm olayı oluyor mu?

— Akupunktur uygulamasıyla ölüm arasında bir ilişki yoktur. Akupunktur eylemi sırasında, hasta bayıltılmadığından bir çok şeyin kontrolü daha

kolaydır. Bu uygulamada hiç bir acı, sıkıntı, rahatsızlık duyulmaz. Hasta kendi isteğiyle, iradesiyle bu seçimi yapar ve asla kendisini yitirmeden bün-yesinde yapılanları izler.

— Çin ilâç sanayîi, yerli üretimden mi oluşuyor, yoksa dışardan getirdikleriniz de var mı?

— Dışardan getirdiğimiz pek az ilâç var. Ama genellikle kullandığımız ilaçları kendimiz üretiyoruz. Amacımız hiç bir konuda yabancıdan bir şey almamaktır. Fakat biz kalkınmakta olan bir ülkemiz. Her şeyi bir anda gerçekleştirmek elbette kolay değil.

— Akupunktur iyileştirme sistemi Çin'de ne zamandan beri uygulanıyor?

— Akupunktur'un tarihi Çin tarihi kadar eskidir. Halkımız ilkel çağlardan günümüze dek bu uygulamayı geliştirerek getirmiştir. Ama Batı toplumları Milâttan önce 8. yüzyıldan kalma «Nei Tsing» isimli kitap nedeniyle bu tedavi şeklini tanımıştır. Bizde konuyla ilgili kaynak kitaplar çoktur.

— Akupunktur «iğneyle eylem»de, kullanılan elektrik gücü ne kadardır?

— Elektropunktur, az sayıda frekansla yapılır. Hastanın durumu, eylem süresi, organ enerji yükü ve daha başka etkenler gözlemlenir. Ondan sonra uygulamaya geçilir.

Hastahane Müdürü sayın Ça Shu-Lan'a ve bizimle uzun süre ilgilenen değerli Doktor ve yöneticilere teşekkür ederek ayrılıyoruz.

ÖKSÜRÜYOR MUSUNUZ? ÇİN'E GİDİN!...

Avrupa kentleri görünümündedir Guangzhou. Ünlü İnci ırmağı ikiye bölerek ortasından geçer. Büyük yapılar, iki katlı oteller ve geniş caddeleriyle ilginç bir manzarası var. Burada da Pekin'de olduğu gibi, insanın ilk dikkatini çeken Bisiklet ordularıdır. Gözün görebildiği her yer bisiklet, kımıldayan her canlının altında mutlaka bisiklet var.

Çinli insan bir Bisiklete sahip olabiliyor. Ama araba sahibi olamıyor. «İleride bu da olacak» diyor yöneticiler. «Çin halkının tümünü araba sahibi yaparsak, dünyada çok az yer kalır»

diye şaka yapıyor bir başkası. Aslında bu şakada önemli bir gerçek payı var. silahlanması, sanayileşmesi ayrı bir konu ama, bugün Çin. tümüyle otomobilleşse, dünyada başlı başına bir sorun yaratabilir. Asyanın derinliklerinden Avrupa'nın en uzak yerlerinedek otomobiller hiç yürümeden kuyruklar oluşturabilir.

Guangzhou'da öğleden sonra Çin sanayi ve Tarım ürünleri fuarını gezdik. Çok geniş bir alana yayılmış bulunan bu fuarda, Çinin dış satım mallarına verdiği önemi, ayrıntılarıyla görüp değerlendirme olanağı var. Yüzlerce kapalı salonda binlerce genç bayan gezdirici, ellerindeki küçücük mikrofonlarla yanlarından geçen herkese, bu dış satım mallarını tanıtır ve ülkeleri için bilgi veriyorlar. Fuar nedeniyle, Amerikadan, Japonyadan, Filipinlerden gelmiş çok sayıda insan gruplar halinde dolaşarak incelemelerde bulunuyorlar. Pavilyonların, salonların tümünü bir kaç günde görüp bitirme olanağı yok.

Teraslama nasıl yapılır, toprak nasıl değerlendirilir? İyi ürün elde edebilmek için, hangi doğakoşullarını yenmek gerekir? Çünkü öksürüklü Çin, neden şimdi öksürmüyor? Bütün bunların yanıtını, Çinli genç bayan gezdiriciler sizi yakaladıkları an verebilir. Hem de görkemli şekilde hazırlanmış, ağacı ağaç, dağı dağı, toprağı toprak gibi gösteren panoların önünde. Buyurun birisini dinleyelim:

«Bu gördüğünüz yer, kuzey batıdaki dağlık

Hunan eyaleti içinde Taoyuan yöresidir. Bu yörenin 4700 kilometre karelik arazisinin 90 bin hektarlık alanı tarımda kullanılır. Burada 60 halk Kömünü, bir de büyük halk çiftliği bulunmaktadır. Nüfusu bir milyona yakındır. «Ülkenin her yerinde Tac-hai'ye benzeyen yöreler kuralım» düşüncesiyle Taoyuan halkı tarımsal kalkınmaya büyük bir önem verdi. 60'dan fazla program ve plan hazırlandı. Tac-hai'de uygulanan bir yöntem harekete geçirildi. Dağların, tepelerin ve toprakların islah edilmesi, akar suların kontrol edilmesi, barajlar ve sulama tesisleri yapılması gibi temel girişimler gerçekleştirildi. Çok hızlı akan Faiyang ırmağını dizginleyebilmek için halk beş yıl süre ile bu baraj yapımında çalıştı. Beş yıl hiç aralıksız emek verdi ve alın teri döktü. 28 bin 667 hektar aracı sulanabilir duruma getirildi. Küçük hidro elektrik santrallerinden yılda 10500 kilovatlık enerji üreten bir sistemi geliştirdi. 13.333 hektarlık araziye ağaçlandırdı. Seller ve yağmur sularını kontrol altına aldı. 60 kilometrelik su yolu yapıldı. Dağlar teraslandırıldı, ağaçlandırıldı, dağlara yeni yollar yapıldı. Yörenin 10 bin insanı bu işler için iki yıl çalıştı. 1970 yılından beri 178 milyon çalışma günü ve 171 milyon 500 bin metreküplük toprak ve taşlarla ilgili işler yapıldı. «Kendi emeğine güven ve çok çalış» sloganıyla yöre halkı, Paiyang ırmağı üzerinde Chungyang su tribünleri pompa istasyonunu kurdu. Bu deneysel proje 5.2 metre yükseklikte 181 metre boyunda bir barajdır ve yalnız kendi emekleri ile meydana getirilmiştir. Bu barajda 60 adet su tribünü ve 80 tane de su tribün jenara-

törü bulunmaktadır. Barajın amacı elektrik üretmek ve sulamayı kontrol etmektir. Bu çalışmalar-
dan sonra panolarda gördüğünüz ve insan eme-
ğinin yaratmış olduğu güzellikler oluşmuştur.»

Çin'i yazmak isteyen bir gazeteci için aslında bunları dinlemek yeter. Bakın sosyal bir oluşumu, genel hatlarıyla ilaç sanayiinde uğraşan bir başka rehber bayan nasıl anlatıyor:

«Kurtuluştan önce ve kurtuluşun ilk yıllarında tüm Çin halkı öksürüyordu. Bronjit hastalığı yaygındı. Sokaklarda, evlerde, iş yerlerinde, toplantılarda herkes öksürüyordu. Bunu gidermek gerekiyordu ama nasıl? Eldeki ilaçlar yeterli değildi. Bir anda bu hastalığı ortadan kaldırma olanaklarından da yoksunduk. Bir önlem düşünüldü. «Halka baş vuralım. Herkes bu konuda bildiğini tüm ayrıntılarıyla bize yazsın. En etkili olanları seçelim» denildi. Radyolar, televizyon, basın ve Parti örgütleri, sağlık kuruluşları seferberliğe çağrıldı. Sonunda dört milyon insandan karşılık geldi bu çağrılara. Ot kökleri, ağaç yaprakları, çay türleri ve adını, yetiştirme biçimini bilmediğimiz milyonlarca bitki gönderildi. Yazılı öneriler sunuldu. Yıllar süren bir çalışmadan sonra, biz bunların içinden sağlığa en yararlı olan 1200 nü seçtik. Ancak bu kadarı da çok sayılırdı. Yeni bir incelemeden geçirerek bu sayıyı 12 ye indirdik. Şimdi öksürük ve bronjit hastalığı olanlar için en etkili ilaçlar bunlardır. Özellikle bir tanesi spriint şeklinde ve ağıza sıkılır. Bu ilâcı aldıktan sonra hasta; göksünde hemen bir rahatlama duyar. Za-

manla da öksürüğü geçer. Yalnız gözlerinde bozukluk olanlar bu ilâcı kullanmamalıdır. Onlara önereceğimiz başka ilâçlar da var. Ama gözde bozukluk yoksa mutlaka bu spriint kullanılmalıdır. Görüyorsunuz Çin'de eskisi gibi öksüren insan yok. Dünkü öksürüklü Çin yok artık bugün. Yeni bir Çin var...»

Öksürüğünüz, bronjitiniz varsa, Çin'e buyurun. Yalnız yol o kadar uzunki, bu gidiş gelişler de sağlığını yeniden bozulabilir.

FUŞAN — TEMİZLİK KENTİ

Guangzhou'dan araba ile Fu-Şan kentine geldik. Burası temizliğe çok önem vermekle ün yapmış 240 bin nüfuslu bir kent. Dört bölgesi, bir kasabası, üç halk Komünü'nün bulunduğu söyleniyor. Hongvey bölgesi sakinler komitesi adına bayan Cheng Miao-Ling, çalışma dışı kalmış ihtiyarlar ve okul zamanı gelmemiş çocuklar karşıladı bizi. Guangzhou'daki gezdiricimiz Şong Şi-Yong, Li Çen-Yüü, ve her yerde, her zaman beraber olduğumuz Shu-Kun gene yanımızda.

Bayan Cheng Miao-Ling, kısacık kesilmiş saçları ve genel görünüşüyle 10-12 yaşlarındaki bir kız çocuğu gibi. Ama rahat konuşuyor, konuştu-

larını iyi biliyor. İnsan bu görünüşteki bir kız çocuğundan «Dostlar, hoş geldiniz. Hongvey sakinleri adına sizi aramızda görmekten dolayı mutluyuz.» sözcüklerini beklemiyor. Aslında bu «bekle meyişte,» içinden geldiğimiz toplumun etkileri, içine girdiğimiz toplumu bilmeyişimiz de gizli. Yanlışıyla doğrusuyla, yoksulluğu ve yaratıcılığıyla Çin yeni bir dünya. Bu yeni dünyanın insanları yaşam gerçeklerinin kısılcı içinde yoğrularak, elbette iyinin yararlıının ve güzelin yanında olacak. Yüzyıllardır emperyalizmin baskısı ve sömürüsü altında ezilen bir halkın çocuklarından bu erdemlere yüceliş beklenir. Ekonomide, politik üst yapıda ve toplumu etkileyen her konuda!...

Hongvey'de 15 sakinler komitesi var. Bölge nüfusu 38.000. Bayan Ling sürdürüyor konuşmasını;

«Komitemizin bulunduğu Hongveyde bize bağlı 6 sokakta 670 aile oturmaktadır. Bu ailelerin sayısı 2143 dür. «Sakinler Komitesi» sokaklarımızdaki en temel örgütlerdir. Komite üyeleri demokratik metodla seçilir. Paraya önem vermeden çalışırlar. Komitenin görevi aileleri örgütleyerek Marksist-Leninist düşüncüyü yaygınlaştırmaktır. Bu arada kapitalizmi ve onun en yüksek aşaması olan emperyalizmi eleştirerek bu bilinç doğrultusunda halkı eğitmektedir. Düzeni sağlama, aileler arasında birlik kurma, sağlık, bayındırlık, temizlik konularında onları uyarma, Komitenin görevleri arasındadır. Okullarla sürekli işbirliği yaparız. Sakinlerimizin çocuklarının iyi

eğitilmesini sağlarız. Kurtuluştan önce acı bir yaşamımız vardı. Bina sayısı azdı. Yemek yoktu. Sağlık genellikle ve büyük ölçüde bozuktu. Bölgemizde çürük binalar vardı. Kirli eşyalar, çöpler vardı. Sinek, haşere, fare ve din adamı da çoktu. Hastalıklar eksik değildi.

Kurtuluştan sonra sağlığa, temizliğe önem verdik. Bu komiteler halkı seferber ederek iyi çalışmalar yaptı. Hastalıkların, kötülüklerin kökünü kazıdı. Yollar düzeldi. Kanalizasyonlar kuruldu. Çöplükleri yeşillikli parklar yaptı. Din işlerinde kullanılan binalar sağlık evleri oldu. Böylece yobazların baskısı kırıldı.

Sağlık ve temizliğe önem verme alışkanlığı getirildi. Program ve tüzük geliştirdik. Şimdi sokaklarımızı günde iki kez temizliyoruz. Haftada bir gün mutlaka su ile yıkıyoruz. Pazar günü sağlık işlerine ayrılır. Sağlık ocağı bölge sakinlerinin emrindedir. Sıtma, kolera, çiçek görmedik. Çocuk felci, kızamık bitti. Zührevi hastalıklar yok oldu. Temel örgütümüze bağlı insanların sağlık düzeyi %73 e çıktı. Ömür uzadı.»

— Son on yıl içinde örgütünüzə bağlı ailelerden kaç kişi öldü?

— Yapılan istatistiklere göre son on yıl içinde sakinlerimizden ölenlerin sayısı 128 kişidir. Bunların yaşı ortalama olarak 71. Demek ki, hastalıktan değil ölümler ihtiyarlıktan.

— Kurtuluştan önceki ölümlerde yaş ortalaması belli mi?

— Bu sokakta yaptığımız araştırmalara göre kurtuluştan önce ölenlerin yaş ortalaması 35 i geçmiyor.

— Doğumlara sağlık eviniz mi bakıyor?

— Hayır. Bizde doğumlar genellikle Hastahane doktorlar eliyle yapılır.

— Uzak köylerde nasıl bu?

— Ebeler yardımıyla. Komün'lerdeki doktorların yardımıyla.

Konuşma bittikten sonra çocuk yuvalarını gezdik. Anne ve babası işe giden çocuklar sabahları bu yuvalara bırakılıyor ve akşam alınıyordu. Çocukların bakımı, korunması ve eğitimi için orta yaşlı hanımlar görevlendirilmişti.

Sokaktaki evlerden birisinin kapısını çaldık. Konuşamayacak denli yaşlı bir hanım çıktı.

— Kimin bu ev dedik?

Zor anlaşılan bir sesle

— Benim dedi Ne olmuş ki?

— Kaç lira kira veriyorsun buraya

— Kira vermiyorum. 6 ayda bir kez 2 Yuan toprak vergisi ödüyorum.

— Kimlerle oturuyorsun burada?

— Oğlum ve gelinimle.

— Oğlun ne iş yapıyor?

— Oğlum Fabrikada çalışıyor. Gelinim depo memuru.

İzin istedik bayandan. Odaları, mutfakı gördük. Her şeyinden yoksulluk fışkıran bir ev. Üç yatak, bir kaç adet kapacak ve bir iki sandalye içerdeki!...

Ordan bir başka ailenin barınağına geçtik. Burası emekli bir bayan Öğretmenin evi. Kızı, oğlu ve torunları ile birlikte, onbir kişi üç odada oturuyor. Emekli öğretmenin yüzünde tam bir Asya sıcaklığı var. Görünen asya yoksunluğu gibi. Konuşuyoruz; yaşlı öğretmenle:

— Emekli bir öğretmen olarak ne kadar maaş alıyorsunuz?

— Emekli olmadan önce 76 Yuan geçiyordu elime. Şimdi 50 Yuan geçiyor.

— Kaç yıl çalıştınız?

— Kırkı yılı geçti çalıştığım süre.

— Emekli olalı ne kadar zaman oldu?

— 6 yıl önce emekli oldum. Yasaya göre kadınlar 55 yaşında emekliliği kazanır ama ben ülkeme 59 yaşına kadar hizmet ettim.

— Devletin mi bu ev, kirası ne kadar?

— Ev kendimizin.

— Böyle bir evin kirası ne kadardır?

— Sakinler Komitesinin kararına bağı bu. Bir aile ayda üç buçuk Yuan kira öder böyle bir yere. .

— Sizce beş kişilik bir ailenin ayda mutfak gideri ne olur?

— Ortalama bir kişi için ayda 15 Yuan mutfak gideri yeter. Bizde gıda maddeleri çok pahalı değil.

— Etin kilosu ne kadardır?

— İki Yuan'a yakın. Ama Balık bir yuandan az.

— Şeker, yağ, pirinç, bu üç maddenin fiyatlarını bana söyleyebilir misiniz?

— Söylerim elbette. Bunlar hergün aldığımız, kullandığımız gereksinme maddeleri. Şekerin kilosu bir Yuan. (Yaklaşık 10-TL.sı) Yağın kilosu 94 Fm. Pirinç ise 30 fın'dır.

— Eskiye göre yaşama koşulları şimdi nasıl?

— Belki kalkınmış ülkelere göre biz çok iyi yaşamıyoruz. Ancak bugünkü koşullara ulaşabilmek kolay olmadı. Kurtuluştan önce iş bulamayan, pirinç bulamayan halkımız, sokaklarda yatan insanların, şimdi güven içinde çalışıyor. Asgari gereksinmelerini karşılıyor. Bu bizim için önemli bir aşamadır. Daha ileri bir yaşam düzeyine bu noktadan sıçrama yapacağız. Çalışıyoruz bunun için. Kendimize inanıyoruz. Çin, bu inancı yüreklerde ve kafalarda hergün biraz daha yükseltiyor...

Emekli Öğretmen, yavaş yavaş konuştu. Söz-
cükler ak pirinç taneleri gibi döküldü titrek du-
daklarından. Gözleri nemlenmiş miydi, bakama-
dım.

SERAMİKTE İNCELİK

Seramográfi nedir bilir misiniz? Kaolin'le, feldispat'la, uzaktan yakından ilişkiniz oldu mu? «Kumtaşının hamuru sert ve saydamdır» ya da, «kumtaşı hamurunda suni frit ile fosfatik bulunur» dense, bundan bir şey anlar mısınız?

Doğrusu, her şeyin çok geliştiği çağımızda insan her konuyu enine boyuna bilemez. Başlıbaşına uzmanlık isteyen, bilimsel uğraşmayı zorunlu kılan iş dalları, zenaat ya da sanat dalları, şöyle yüzeyden bir girişimle derinlemesine bilinip anlaşılamaz. Herkese doğru olan bu kural, gazeteciler içinde geçerlidir. Ne' varki görevi, gördüklerini

halkına anlatmak olan bizler, gene de en zor konuların üstüne üstüne yürür, kenarından köşesinden bile olsa onun özüne ulaşmaya bakarız. Seramiografinin seramik bilim tarihi olduğunu, kaolin'le feldispat'ın seramik sanayiinde kullanıldığını, temel madde olduğunu, geç de olsa öğrenir, hatta biraz da bilgiçlik taslayarak yazarız.

Çansa kentindeki porselen fabrikasından sonra Guanghou'da da bir seramik fabrikasını görmek programa alınmış. «Fuşan-Şıvan renkli Seramik fabrikası» adını taşıyan bu iş yeri, kentte son göreceğimiz yer. Bu tür fabrikaları gezip görmek, insanları belli bir iş içinde tanımak açısından yararlı. Fakat aynı zamanda da yorucu oluyor.

Fabrika işçileri ve devrim Komite Konseyi adına bayan Lian karşıladı bizi. Bir yandan atölyeleri gezdirdi diğer yandan sürekli olarak anlattı. Çinli insanın eli güzel sanatlara çok yatkın. Hele uğraşlarında biraz uzmanlaşmışsa «harikalar yaratıyor» denebilir. O minicik gibi görünen parmaklar, inceliyor, bükülüyor ve eşyaya, ham maddeye, insanların hoşlanacağı canlı biçimler veriyor. Doğada gördüğünüz varlıkların değişik eylemlerini, figürlerini seramik sanayiinin bulgularıyla birleştirip «çok istenen» bir dış satım malı durumuna getirebiliyor. Seramik de porselen gibi, Çin halkının, tarihî derinliklerinden sürükleyip getirdiği bir uğraşıdır. 960-1280 yıllarında egemen olan Sung hanedanı döneminde Seramiğe büyük önem verildiği bilinir. Bin yıl öncenin ya-

pılarında, 2500 yıllık mezarlarda, seramiğin ve porselenin günümüzde yapılanlarla yarış edecek ölçüde olduğu ortaya çıkar.

— Bayan Lian, ne zaman kuruldu bu fabrika?

— Devrimden bir kaç yıl sonra 1952 yılında kuruldu. O zaman 30 atölyeden oluşuyordu. Bu atölyeler ayrı birer işeltme şeklindeydi. Sonradan birleşme sağlandı. 1952-53 yıllarında işçi sayısı da azdı.

— Gelişmeleri biraz daha anlatabilir misiniz?

— 1956 yılında yarı devlet, yarı özel girişimindi. Çin devrimi o zaman daha geçiş dönemini yaşıyordu. 1958 yılında özel girişim ortadan kaldırılarak devletin malı yapıldı.

— Şimdi kaç işçi çalışıyor?

— 538.

— Ne kadarı bayan işçi bunların?

— Yüzde altmış beşi. Gördüğünüz gibi Fabrikada üç büyük atölye durumuna getirildi. Yüz ölçümü 2800 metre karedir.

— Üretilen mallar daha çok eski eserler örnek alınarak yapılıyor galiba. Örnekler niçin eskiye dayanıyor?

— Dünle bugün arasında bağ kuruyoruz. Aslında Çin seramik sanatının kökeni tarihin ilkel

devirlerine dek uzanır. Sung hanedanı zamanında da, en yüce noktalara ulaşır. Günümüze ters düşmeyen yerli bulgularımızı ve geleneklerimizi geliştirmek, zengin deneyimlerden yararlanmak ve sürdürmek amacımız.

— Kamulaştırmadan sonra ne gibi yenilikler yapılabildi?

— Gerçek gelişme kamulaştırmadan sonra başladı. Yapılan eserlerin projesi, biçimi, rengi, parlaklığı değişti. Bu değişimler mallarımıza karşı dünyada ilgiyi artırdı. Eskiden otuz çeşit yapabiliyorduk. Şimdi çeşitlerimizin sayısı yüze yaklaşıyor. «Sır» üzerindeki incelemelerimiz sürüyor. Eskiden üretilen her şey, üç gün fırınlamada kalıyordu. Oysa çok istekle karşı karşıya bulunuyorduk. Bunların zamanında karşılanması zorunlu idi. Zamanında karşılanmayan istekler, ülke olarak, ekonomi olarak aleyhimize dönüşüyordu. Uzun araştırmalar ve denemeler sonunda üç günlük fırında kalma süresini, on bir saate indirdik. Bu önemli yararlar sağladı. Ayrıca eskiden renkli eserleri iki kez fırından geçirmek zorunda idik. Yeni teknikle bunu da bire indirebildik.

— Fabikanızın yıllık kapasitesi nedir?

— Geçen yıl bir milyon beşyüz bin adet üretim yaptık. Bu sayı 1967 yılı yapılan üretimin tam iki katıdır. 1977 yılında 1976 ya göre yüzde on artış olacak. Partinin ve ekonomik kurulların çağ-

rısına uyarak üretim artış hızını sürdüreceğiz.

— Bir eserin oluşumu, kaç bölümün çalışmasıyla sağlanıyor?

— Seramik sanatının oluşumunda 7 bölüm çalıştırıyoruz. İki bölümün dışındaki çalışmalar elle yapılır. Diğer iki bölüm ise makinalarla. Gördüğünüz gibi kalıplarımız alçıdan.

— Gezdiğimiz evlerde ne porselen görebildik, ne de seramik. Çin halkı bunları kullanmıyor mu?

— Üretimlerimizi daha çok dışarı satıyoruz. Ülkemizin buna şimdilik gereksinimi var. Bu eserlerin hemen hemen %60 ı yurt dışına yollanır. Yüzde kırkı yurt içinde tüketilir. İstek çok. Bunu karşılamak zorundayız. Gelecek yıllarda makinalaşmayı ön planda tutacağız.

Fabrikanın satış mağazasından minik örnekler satın alarak, Bayan Lian'ı ve Fuşan-Şıvan emekçilerini, ülkemizde unutmamaya karar verdik!...

GÖKYÜZÜNDE CENNET VARSA YERYÜZÜNDE HANCHOU VAR!..

Guangzhou'nun «beyaz bulut» hava alanından, Seçan eyaletinin başkenti Hanchou'ya uçtuk bugün. Uçağımız saat 15.25 de kalktı. Yolculuğumuz bir saat 20 dakika sürdü. 1120 kilometrelik yolu 9 bin metre yükseklikten aşarak bitirdi uygarlık aracı!.. Hiç sarsmadı, yormadı. Yeni bir kitabı okumaya hazırlanıyormuş gibi indik alana. Çin hava istasyonlarında, yolcuları ilk karşılayan müziktir. Odak yapıdan dağılan bu yayına yaklaştıkça, sesler insanı daha çok etkiler. Garip, karmaşık duyguların içine alıp götürür. Kocaman bir denizin ortasında, ıssız bir ada yalnızlığı. Yada,

kimsesiz bir çocuğun sessiz ağlayışından, yüreğinize sıprayıp, beyninizi burkan bir akım gibi! İlginç bir müzik bu. Duygularınızı, düşüncelerinizi dizginlemezseniz, ozanca bir boşluğa iter. Çarpıp yaralar, sizi.

Eski bir Çin ata sözü derki :

«Gökyüzünde bir cennet varsa, yeryüzünde de, Hanchou ve Suchou var» Neden söylenmiş bu söz? Hanchou'nun cennete benzetilen görkemli güzellikleri nelerdir? Bir yerin cennete benzetilebilmesi için «çarpıcı çekiciliğin» insan duygu ve düşüncesini baskı altında tutması gerekir. «Cennet» kavramı kolay oluşmamış ki dünyamızda?

Felicien Challaye, göğün ilk insan üzerindeki etkilerini, derinlemesine araştırır ve derki: «İlk insanlar kendi kişiliklerinin dışındaki yaygın gücü kavradıkları anda, sonsuzu duymuşlardır. «Ben varım. Varlığa katılıyorum. Evrenin tüm güçleri bende toplanıyor. Güneş, sâmanyolu, yıldızlar olmasaydı, ben de olmazdım. Varlığımın derinliğinde, gene varlığı buluyorum. Bu varlık sonsuzdañ beri benden önce gelmekteydi. Sınırsız akışı boyunca, sonsuza kadar benden sonra gidecektir. İşte bu sonsuz, varlıktır.»

Düşünce tarihi uzmanları «cennet-cehennem» kavramının gelişmesinde yolculuktan dönen Fenike gemicilerinin anlattığı öykülerin etkisi olduğunda birleşirler. «Fenike gemicileri okyanusların öbür ucundaki ölümsüz bahar ülkelerini, kuzey bölgelerinin pırıltılı ve doyumsuz gecelerini anla-

ta-anlata biterimiyorlardı. Cennet ve ceennem düşünceleri, bu öykülerden doğdu. Yüzyıllardan beri ve öldükten sonra ne olacağını düşünen, kendine soran insan, bu yerlerde yaşayabilmek düşlemesinden hoşlanıyordu.» derler.

Çin ata sözü, bu söylenenlerin ışığında, eski Çin insanının gökyüzü anlayışını, cennetin bu kavramdaki yerini de belirlemiş oluyor. Ona göre gökyüzünde ulaşamadığı bir cennet var. Anlatılanlar, masal, öykü, efsane ve din, kafasında bu imgeyi yaratmıştır. Ancak oraya gidebilmek ölümle olur. Yaşadığı sürece ona ulaşamayacağı inancı da yerleşmiştir içine. O cennete, yeryüzünde uygunluklar, benzerlikler aradığı zaman görünümü insan özünü okşayayan doğa güzelliklerini, ilginç ve emekle yaratılması zor manzaraları bulur, burası cennetten bir parçadır» der. «Gökyüzünde bir cennet varsa, yeryüzünde de Hanchou ve Suchou var» der.

Dünkü insanın, gökyüzünde düşlediği cennete benzeyen Hanchou, gerçekten ilginç bir kent. Sihu gölü, dumanlı bir dağ ve gözün görebildiği her yer alabildiğine uzanan yeşil ormanlarla süslenmiş gibi.

Gezdiricimiz Sheng Fong-Ying, yaşlıca bir bayan. «Eskiden Hanchou zenginlerin eğlence yeri idi. Parklara bahçelere bile halkımız giremezdi. Heryer de kumar oynanır, içki içilir ve Çin'in çeşitli yerlerinden gelen para babaları burada dinlenip zaman geçirirlerdi. Halkın yoksuluğuna

kimse aldırmazdı. Fakat kurtuluştan sonra her şey değişti.» diyor.

Hanchou Çin'in doğusunda. Denizden uzaklığı 150 kilometre. Sihu gölü üzerinde iki Baraj var. Bu barajlar 950 yıl önce Su Tung Po adındaki ozan tarafından yaptırılmış. Po'nun o zamanlar bu bölgede Vali olduğu söylenir. Baraj iki kilometre uzunluğunda. Üzerinde 6 köprü var. Kurtuluştan sonra Seçan bögesinden yüz bin kişi Sihu gölünü temizlemek için görev almış. Suyun dibi taranarak temizlenmiş. İçeriden çıkan çamur ve taşlarla ortasında büyük bir ada oluşturulmuş. Şimdi öğrenciler tatillerinde burada çalışıyorlar Askerler bakım yapıyorlar. Bayram günlerinde halk burada eğleniyor.

Sihu gölünün derinliği ortalama bir buçuk metre. Ortasında üç kulecik var. Ay ışığındaki görüntüsü güzel. Hanchou'da yaşamış bulunan Min hanedanı da kendine göre kuleler yaptırmış. Fakat Su Tung-Po'nun yaptırdığı öz olarak, biçim olarak kalmış. Bayan Sheng Fong-Ying «Ozan görüşü, Han görüşünü aşıyor. Aradan yüz yıllar geçtiği halde Po'nun yaptıklarına hayranlık duyuyoruz değil mi?» diyor.

Kentin çevresiyle birlikte yüzölçümü 429 bin kilometre kare. Nüfusu kent içi bir milyon on bin. Sekiz yüz yıl önce Hanchou güney Sung hanedanının başkenti imiş. Söylentilere göre Sihu gölü içerisindeki adalardan birisinde imparatorluğun hazineleri saklanırmış.

Kurtuluştan önce 1000 kişilik tek Fabrika varken şimdi bu sayı otuza çıkarılmış. İpek ve dokuma başta geliyor. Ayrıca bölgede ağır sanayi fabrikaları da çoğaltılmış. Demir-Çelik, Elektronik gibi.

Eyaletin nüfusu otuz milyonu geçiyor. 30 kazası, 300 Kömünü 204 hastahanesi var.

Hanchou için «ressamların, ozanların esin kaynağı. Gökyüzündeki cennetin yeryüzündeki benzeri..» denmesi boşuna değil. Yalnız bu doğa güzelliklerinin yanında insan başka güzellikler de arıyor. İş güzelliğinin, üretim artış güzeliğinin dışında. Gene insanla ilgili, toplumla ilgili şeyler.

LİN CİN Yİ, DİYORKİ:

İpek dokuma fabrikasına hoş geldiniz. Benim adım: Lin Cin-Yi. Devrim Komitesi kalem odası sekreteriyim. Fabrikamızın başlıca görevi, ipek iplikleri ile sanat eserleri yaratmaktır. Sanırım, böyle bir fabrikayı pek görmemişsinizdir. Görmüşseniz bile, yeryüzünün cenneti sayılan Hanchou'da görmemişsinizdir. Buraya özgü bir Fabrika bizimki. Elli yılı aşar tarihi. 1922 yılında kurulmuştur. Kurtuluştan önce, üretim el çalışmaları ile yapılırdı. Çok emek harcanıyor, az sonuç alınıyordu. O zamanlar 40 işçi 17 de makina vardı. Kurtuluştan sonra Parti fabrikaya önem verdi. İpek böcekçiliği genişletildi. Atölyeler çoğaltıldı.

Bunlara uygun olarak çalışanların sayısı da artırıldı. Örneğin şu anda 1170 kişiyiz bu Fabrikada. Çalışanların yüzde elli üçü kadındır. 330 makina-mız var. Eskiye göre üretilen malların çeşidi en azından on kat daha fazla. Masa örtüleri, önemli kişilerin fotoğrafları, doğal zenginliklerimizden görüntüler, ipek kumaşlar üzerine, kuş, hayvan ve benzeri işlemeleri yapıyoruz. Görüldüğü gibi kolay değil ipek işlemeciliği. İlgi, duyarlılık ve özen istiyor. İnsan bunları kullanmak zorunda kalınca yoruluyor. İşçilerimizin bu iş ağırlığını makina ve teknik güçle azaltmaya çalışıyoruz. Ekiplerimiz sık sık toplanarak sorunları tartışıyor. Bu tartışmalar, güne uygun, koşullarla çelişmeyen kararların alınmasını sağlıyor. İşçiler, teknisyenler, ressamlar, boyacılar, ustalar, alınan kararların yaşama geçirilmesinde ve üretimin yenileşerek artmasında en büyük etkindir. Çabalar ortak olunca, niyet iyi, amaç belli olunca, çözümler de kolay oluyor.

Bazı kademelerde tümüyle otomatik çalışmaya geçiş yaptık. Makinalı üretimde de niteliğe önem veriyoruz. Eskiden iki renkli olarak çalışıyorduk. Renk sayısını şimdilerde on beşe kadar çıkarmış bulunuyoruz. Bu çalışma ile, inanıyoruz ki önümüzdeki yıllarda artışımız hızlanacak. Kuruluştan önce yıllık üretim 8000 metreyi geçmiyordu. Şimdi, günde 6000 metreyi geçmeye başladık. Bu malların %98 i en iyi cinstendir.

Proje işlemlerinde yenilikler yaptık. Özellik-

le kültür devriminden sonra desenlerin büyük bölümünü değiştirdik. Devrimci konuları kapsayan eserleri ön plana aldık. Şu andaki mal çeşidimiz 1100. İşçilerimizin yaşam koşulları da yüksek. Kurtuluştan önce bu Fabrika kentin dışında idi. Sonradan buraya aldık. Kapladığımız alan aşağı yukarı elli bin metre kare. Dört büyük atölye durumunda çalışıyoruz. Bunlar şöyle sıralanabilir: Proje çizme atölyesi, ham maddelerin hazırlandığı atölye, dokuma bölümü atölyesi ve kontrol bölümleri.

Sağlık evi, çocuk yuvası gib sosyal kuruluşlarımız da var.

Son yıllarda, dörtlü çetenin engellemesi yüzünden fabrikamız biraz zarar gördü. Parti yüksek organlarında görev alan bu dört kişi devletin yetkilerini ellerinde toplamak için önemli girişimlerde bulundular. Anarşi, kargaşalık yarattılar. Üretimi etkiledi bu girişimler. Çin toplumunun iyiliğine olmadı. Sizi bu konuda biraz daha aydınlatmak isterim. Eyaletimiz, çetenin elini uzattığı yerlerden birisidir. Ong Sing-Ho adında bir Müdür de o sıralarda bu fabrikayı yönetiyordu. Aslında bu kişi önceleri bir işçi idi. Kültür devrimi döneminde iki yüzlülük•metoduyla hem bölge devrim komitesi yetkilerini eline aldı, hem de dörtlü çetenin desteği altında fabrika yönetimini. Üretimi sık sık durduruyor, işçileri toplayıp nutuk atıyordu. Söyledikleri temel öğretilere tersti Anarşiye pirim veriyordu. Sosyalizme karşıt akımlara alkış tutuyordu. Kendisini tutanlara «Arslanlar» tutmayanlara ise «Koyunlar» adını takmıştı. «Ko-

yunlar» ve «Arslanlar» arasında sık sık çatışmalar çıkıyordu. Sanki aynı toplumun insanları değildik. Sanki sosyalizmi kurma savaşımı vermiyorduk. «Üretime önem vermeliyiz, mutlaka artış sağlamalıyız» dendi mi, «Bu yöneticiler yalnız üretime bakıyorlar. Siyasal bilincin yükselmesini istemiyorlar» diyorlardı. Tartışmalara, toplantılara, söyleşilere çağırdık mı «Üretimden mi kaçılıyorsunuz» diyorlardı. Devrimci lâfazanlık ve devrimci bir maske vardı olarda. Ne acı ki, işçilerimizden bir bölümü kandı onlara. Geniş bir bölümünde savaşımı sürdürdü. Kendilerine karşıt olanlara «Sizler teslimcisiniz. Burjuvaya teslim oldunuz. Zamanı gelince hesap vereceksiniz.» diyorlardı.

İş öyle bir noktaya geldi ki, durumlarını sağlama almak için, devletin Milislerini istemeyerek, fabrikalarda işçilerden Milisler kurmaya kalkıştılar. Yasalarda böyle bir şey yok. Partinin emri de yok. Kişisel düşüncelerini egemen kılmak için, çıkarlarını ayakta tutmak için, sen nasıl «Milis» kurmaya kalkışabilirsin? Silahlı Kuvvetler partinin emrindedir yasalara göre?

İpek Dokuma Fabrikası direndi bu emirlere karşı Ong Sing-Ho ve yoldaşları duruma çok kızdılar. Bir başka emirle fabrikalardaki parti sekreterini görevden aldılar. Bu kez tüm işçiler yeniden direnişe geçti. Üretim durdu. 1974 yılından 1976 yılının Ekim ayına dek, az da olsa çalışmalar sürdü ama, iki yıllık gelirimiz kadar zarar ettik. Zararımızla, bu fabrika gibi bir buçuk fabrika daha kurabilirdik.

Uyanış yükseldi. Herkes hatasını anladı. Dört-lü çetenin ve yoldaşlarının parti yönetiminden uzaklaşmasıyla her şey düzeldi. Şimdi 8 saatin bir saniyesi bile boş geçmiyor. Canla-başla çalışıyoruz. Amacımız, uğranılan zararı çıkarmaktır. İçin-de bulunduğumuz yılın plânı, süresinden önce ger-çekleştirildi. «Sanayi kuruluşları, Daçinden öğren-melidir» sloganına uyarak, gelecek yıllarda daha çok üretime hazırlanıyoruz. Başaracağız. Daçin'de olduğu gibi başaracağız. Siz belki Daçin'i bilmez-siniz. Orası bizim petrol üretimi yapan bir bölge-mizdir. Petrol yatağı ve petrol üssüdür. 1960 yıl-larından sonra yoldaşlarımız orada gece gündüz çalıştı. Milyonlarca insan ter döktü ve petrolü buldu. Bulunan petrolün niteliği yüksekti. Kuyular verimli idi. Kuzey Çin'deki bu bozkırlar petrol ku-leleriyle donandı kısa sürede. Dev bir sanayi ku-ruldu. İnanılması zor doğa koşulları yenildi. Daçin şimdi Çin'in beynidir, yüreğidir.

Yormadım değil mi sizi? İlgiyle dinlemenizden güven aldım. Sağ olun. Ülkenize sağlıklı dönün. Çalışanlara bizden selâm götürün olur mu?

ŞIHU KOMÜNÜNDE BİR GEZİ

«...Tarımı özel mülkiyetin etkisinden kurtardıktan sonra, plânlayıp düzeltmek, tarımsal endüstriyi, geliştirmek, kırsal toplumu, ekonomik yönden zenginleştirmek, sosyal yönden ileri bir düzeye ulaştırmak amacıyla, köyleri ve küçük üretim alanlarını örgütleyip kollektifleştirmek, Komün'in oluşumunu sağlar..»

Kitaplar Komün'i böyle tanımlar. Ancak bu olguyu, ayrıntıdan yoksun bu tür kıscaık anlatımlarla öğrenmiş olamayız. Konunun temel yapıtlarına başvurmak zorundayız. Çünkü toplumların değişim yasalarının özünü kavramadan, sınıfsal içeriği bilmeden, kestirme bir yolla «Komün şudur» demek

yeterli olamaz. İnsanı yanılmalara götürür.

Bu notu düştükten sonra, Hanchou'nun 16 kilometre dışında bulunan Şihu Komün'i ile, Mecaü büyük üretim birliğini inceleyebiliriz. Şihu komüninde 250 aile ve bu ailelerden oluşan 1200 kişi yaşamaktadır. Komün'in en önemli üretimi çay'dır. Bu nedenle gelirin yüzde yetmiş beşi çay'a dayanmaktadır. Ekilebilen toprak 75 hektardır. 600 hektarlık orman ve az sayıda pirinç ekim alanı da vardır.

Üretim Birliği Devrim Komitesi Başkan yardımcısı Bayan Çeng U-Yün, Komün'deki gelişmeleri şöyle anlatmaktadır:

«Eskiiden, salt ormandan odun toplayıp kente satarak geçimizi sağlayabiliyorduk. Yoksulduk. Bütün bir yıl çalışmamıza karşın, karnımızı bile doyuramazdık. 1952 yılında «karşılıklı yardım» ekipleri oluşturduk. Yararlı sonuçlar aldık. Fakat bu yeterli değildi. Daha sonra kooperatifleşmeye geçtik, yüksek tarım kooperatifleri kurduk. 1958 de Komün'i gerçekleştirdik. Şimdi bize bağlı 15 üretim birliği vardır. Bu birliklerde yaşayan insanların toplamı 11.00 kişidir. Kullanılan toprakların yüzölçümü 40 kilometre karedir.

Halk Komün'lilerinin iki üstün yanları vardır. Birincisi kırsal kesimdeki büyük halk kitlelerini birleştirmek, ikincisi kişisel mülkiyeti azaltarak ortaklığı kooperatif yoluyla güçlendirmektir. Bu kuruluşta, topraklar, ekili ürünler, ormanlar, başka üretim araçları ve elde edilen gelir, Komün'in or-

tak malıdır.»

— Komün içinde herkes eşit haklara sahip midir?

— Komite tüm köylülere iş taksimi yapar. Genel eşitliği sağlar. Komün sistemi hem ekonomik hem de siyasal birleşimdir. Eskiden burası bir bucak idi. Sizdeki Bucak müdür bizdeki devrim komitesi başkanıdır. Köydeki temel örgütümüz Komün'dir. Gerçi bunun altında birlikler de var. Mülkiyeti kooperatif mülkiyetidir. Eşitlik işgücüne ve üretime yapılan katkıya göre ayarlanır. Komünler, üretimle, toplumun gereksinmeleriyle ilgili her işi yapar. Ormancılık, hayvancılık, balıkçılık gibi. Çalışma düzeni içinde, insanların bu işlere yatkınlıklarına önem verilir. Halk komünü kurulduktan sonra Sosyalist kooperatif ekonomisi daha da gelişmiştir. Örneğin bizde çay üretimi çok büyük artış göstermiştir. Kurtuluşun ilk yıllarında hektar başına 450 kilo kuru çay alınmakta iken 1965 de bu sayı gene bir hektarda 1650 kiloya çıktı. Büyük proleter devriminden sonra da, 2340 kiloya ulaştı.

Bu önemli artışların dışında bir de, nitelik yükselmesi söz konusudur. Açıkça görülüyor ki, Komün'de her şey yoktan var edilmiştir. Daha önce-leri çay yapım atölyelerimiz yoktu. Elle işleme yapılıyordu. Şimdi atölyelerimiz açıldı ve makina ile üretim yapıyoruz. Çay için fırın zorunludur. Eskiden kömürle çalışıyorduk. Şimdi elektrikli fırınlarımız iş görüyor. Hem de 280 adet. Ulaşımındaki ilkelikleri de yendik. İnip çıkılması zor olan dağ-

lardan çay ürününü taşımak önceleri başlı başına bir sorundu. Hem odun taşımak için, hem de çay ürünlerinin ulaşımını sağlamak için şimdi teleferikten yararlanıyoruz. 1400 metre uzunluğundaki bu araç çok yararlı oluyor. Az sayıda traktör ve kamyonumuz da var. Son yıllarda kültür ve eğitim yönünden düzeyimiz yükseliyor. Kurtuluştan önce burada hiç okul yoktu. Oysa günümüzde salt ilkokul değil, ortaokul da açıldı. Şihu'da 200 öğrenci öğrenim yapıyor.

Kadınlarımızın iş yaşamına, üretime katılması, ekonomimiz için zorunludur. Bu zorunluluğu yerine getirebilmek için, evde kadına ayak bağı olan ne varsa, belli yöntemlere bağlanmıştır. Örneğin çalışan kadının küçük çocuğu sabah bırakıp akşam alacağı çocuk yuvaları açılmıştır. Bu kreşlerde çocuklara parasız olarak bakılmaktadır. Kurtuluştan önce kadınlar tarlada çalışırken çocukları sırtlarında ya da yanlarında götürüyorlardı. Bu durum soğukta, sıcakta, çocukların sağlığının bozulmasına neden oluyordu. Eğitim eksikliği artıyordu. Oysa kreşlerdeki eğitilmiş uzmanlar, şimdi çocuklarınıza bir anne gibi bakmakta ve onları yarınlara hazırlamaktadır.

— Sağlık konusunu da biraz anlatır mısınız? Çin'de «çıplak ayaklı doktor» sözü ne anlama geliyor?

— «Çıplak ayaklı Doktor»lar, Komün'ler için önemlidir. Diyelim ki bugün burda bir hasta var. Üretimde çalışmakta olan sağlık görevlisi gelip he-

men onun durumuna bakar. İlaç verir, iyileştirmeye çalışır. Hasta ağırsa, Hastahaneye yollanmasını sağlar. İşi bitince tekrar üretim alanındaki görevine döner. Biz bunlara «Çıplak ayaklı doktorlar» deriz.

— Öğrenimleri nedir bu çıplak ayaklı doktorların?

— Hastahanede bir yıl kadar kurs görüyorlar. Sonra sırt çantalarını alıp iş alanlarına dağılıyorlar. Hem iş yapıyorlar hem de doktorluk. Bizim bölgemiz gördüğünüz gibi dağlıktır. İlaçların ham maddesi yönünden zenginiz. Çiçek, ot, kök, yaprak gibi, hastalıklara iyi gelen maddelerin toplanıp biriktirilmesine bu doktorların katkısı çok.

— Komün'de yaşayanlar tedavi masrafı öder mi?

— Evet öder. Yılda kişi başına bir Yuan (10.— TL. sı) Kooperatifin uygulaması böyle. Hasta Hastahaneye yatırılırsa onun masraflarını Komün öder. Köylünün maaşından kesilmez bu paralar.

— Bu üretim birliğinin 1976 yılı geliri nedir? Bu gelirden kişi başına ne düşmüştür?

— Kurtuluştan önce, bir köylünün eline yılda ortalama 150 Yuan bile geçmezdi. Ama şimdi koşullar değişti. Geçen yıl hemen hemen bir aileye 1100 Yuan gelir sağlandı. Burada geçerli olan ailenin iş gücü sayısıdır. Bir evde dört kişi çalışıyorsa yıllık gelir 2800 Yuana çıkar. Bu kesintisiz gelir-

dir. Tüm giderler düşüldükten sonra ele geçendir. Ailede yardımcı kollarda çalışıp gelir sağlayanlar da vardır. Koyun, domuz, ördek, tavuk, sebze yetiştirip gelir elde edenler de az değildir.

— Özel olarak toprağı olanlar var mı?

. — Toprakta özel mülkiyet yok bizde. Ancak isteyen kişilere bir buçuk dönümlük özel toprak verilir. Burada aileler gereksinmelerini karşılayabilir.

— Evlerin yakınında mı oluyor bu özel toprak, yoksa başka bir yerde mi?

— Evlerin yakınında. Üretime nitelik yönünden elverişli olan yerler elbette Komün'in.

— Komünde ya da üretim birliğinde çalışanların parası her ay mı ödenir, yoksa yılda bir kez üretimden sonra mı?

— Her ay ne kadar para isterseniz alabilirsiniz. Yılın sonunda hesap yapılır. Elde edilen gelire göre, bir yıl içinde çektiğiniz miktar az ise kalanını alırsınız. Fazla para çekmişseniz, gelecek yıla borçlu olarak girersiniz.

— Devlet sizden tarım vergisi alıyor mu?

— Tarım vergisi üretimin yüzde yedisidir. Ancak pirinçte uygulanan vergi daha azdır: Yüzde üç.

— Komün yada üretim birliği, üretim gelirinden, başka ne gibi kesintiler yapıyor?

— Gelişmeyi sağlamak için genel üretimin yüzde onu biriktirilir. Bu para ile araç ve gereçler alınır. Kültür ve eğitim giderleri için yüzde üç kesilir. Diğer devlete olan ödemelerle birlikte ortalama gelirin % 64'ü iş gücüne bölünür. Bu, yüzde atmış dördün içinden, çok çocuklu olanlara, çalışamayacak durumda bulunanlara, payları ayrılır.

— Çin'de köylüler, kentteki sanayi işçilerinden daha mı iyi yaşıyorlar?

— Doğru, köylünün koşulları iyi. Ev kirası yok köylüde. Çeşme suyu içer. Yakıt bolluğu var. Sebzeyi kendisi yetiştirir. Tavuğu, domuzu, ördeği de var. Bu yüzden et sıkıntısı da çekmez. Kentteki işçiden daha iyidir, yaşamı.

— Kimsesiz çocuklar, çalışamayacak durumdaki ihtiyarların durumu nedir?

— Böyle ihtiyarlar ve kimsesiz çocuklar için Devletin beş garantisi var.

Devletin beş garantisi var. Ev, elbise, sağlık yemek ve ölüm masrafları karşılanır.

— Özel mülkiyetten, Komün yada üretim birliğine, kooperatife geçişte halktan muhalefet oldu mu?

— Kooperatifleşme 1952 yılında başladı. O zaman köyümüzde 28 adet yardımlaşma ekibi kurulmuştu. Ortalama her ekip sekiz ile on aileden oluşuyordu. Çeşitli zorluklar ve çelişkilerle karşılaşıldı. Önce kimin tarlasında çalışsınlardı? Toplanma zamanı gelen ürünlerden hangisine öncelik vermek doğru olurdu? Bu konularda anlaşmazlıklar çıktı. 1954 yılında ilk adım atıldı. Toprakların tümü kooperatiflere geçti. Sahiplerine, «kooperatif pay senedi» verildi. O zamanlar herkesin toprağına göre üretimden pay veriliyordu. Fakat toprağı fazla olanlar, kooperatifte çok hisseye sahip olanlar «Bizim toprağımız diğerlerinden hem çok, hem de verimi iyi. Neden aynı zamanda bunun üretimine katılıp çalışmak zorunda bırakılıyor?» diye, karşı durdular. İş büyüdü. Bir yıl geçtikten sonra, uygulamalardan çıkan sonuçlar değerlendirildi. «Özel mülkiyet» anlayışı, toplumsal adaleti bozuyordu. Herkesin iş gücüne ve üretime katkısına göre dağıtım başladı. Bazı köylüler, toprağı az olanlar, hiç olmayanlar bu uygulamadan memnun oldu. Bazıları kooperatiften geri çıktı. Ama bunların tümü deney döneminde oldu. Zaman geçtikçe anlaşıldı ki, kooperatif içinde bütünleşmek yararlar, olanaklar sağlıyor. Özel mülkiyetten, istenen sonuçlar alınamıyor. Bu koşullar içinde tüm topraklar devletleştirildi.

Kimse karşı durmadı buna. Artık «Benim şu kadar toprağım var, başkasının daha az. Bu nedenle üretime katılıp çalışmayacağım» diyen yok.

Çalışılıyor, üretiliyor ve kazanılıyor.

— Çayın bir kilosunu kaç para veriyorsunuz Devlete?

— En üstün nitelikli çayın kilosu 30 Yuan.

— Düşük nitelikli olanın kilosu nedir?

— Nitelik düştükçe fiyat da düşer. Üç-dört Yuan olur bu türlerin değeri.

Bayan Çeng U-Yün, bu konuşmalardan sonra köylerini gezdirdi. Köyde radyo var, fakat televizyon bir tane. Çocuk yuvası bakımlı, temiz ve eğitime önem veriyor. Dört-beş yaşlarındaki çocukların yaptığı danslı gösteriler okudukları şiirler, insanın gözlerini yaşartacak kadar anlamlı. Çin halkının inceliklerinin derinliğine, çocukların davranışlarını değerlendirerek varmak çok şey veriyor, düşünene.

Çay fabrikasını, yakınındaki çay tarlasını gezdik. Beş altı kişilik bir ailenin barındığı Komün evine gittik. Bu evin ve başka evlerin, orta Anadolu'daki köy evleri düzeyinden pek bir ayrımı yok. Yoksulluk ve onu yenme savaşımı içindeki insanlar, dünyanın neresinde olursa olsun, aynı tutkuların ve tedirginliklerin içindedir.

Dünün çok daha büyük yoksulluğunu yaşayan, açlığı ve perişanlığı iliklerine kadar duyan Çin halkı, otuz yılı bile bulmayan, yeni çabının içinde belli bir yere gelmiştir. Toplumu açlıktan kurtarma, barınak bulma, şii sağlama milyara varan bir ülke için az şey değildir bunlar.

HOACA DAĞININ MAVİ IŞIKLI SULARI HACHOU'DA GÖL OLUR!..

Hoaca dağının tepesindeki sivri görüntü, eteklerindeki koyu alımlı yeşillik, kararır gibi oldu ilkin. Sihu gölü, şeffaf kurşuni bir tülle puslandı az sonra. Bu pus, gölün çevresindeki binalara, deniz dalgasını andıran Liulan parkına ve oradan daha ötelere yayılarak dağıldı. Lin Yin caddesinde incecik bir yağmur çiseliyordu. Esinti yoktu. Yağmurun çisentisine ortalığa yayılan pusa karşın, sanki bir deniz havası ılımanlığı vardı Hanchou'da.

Kapının önünde, dışarda olup bitenleri gözlemleyen Bayan Sheng Fong-Ying, Shu Kun'a üzüntüyle baktı:

«Korktuğum şey başımıza geliyor galiba» dedi. ShuKun'un cevabını beklemeden, hızla dışarı fırladı. Bambu ağaçlarının altından koşar adımlarla uzaklaştı.

Nereye gidiyordu bayan Ying? Korktuğu şey ne idi? Niçin bu kadar ivedi davranıyordu, ilk anda anlayamadık. Fakat biraz sonra elinde bir kaç şemsiye ile geri dönünce, bu uğraşıdaki incelik ortaya çıktı. Kasımpatı çiçeklerinden oluşan bir sergiyi gezecektik. Bayan Sheng Fong-Ying, ıslanmamızı istememişti. Ama bu şemsiyeleri bulup getirmek için kendi aksaçlarının ıslanmasından çekinmemişti.

Çin'de, Çin halkıyla olan ilişkilerde, bu erdem dolu girişimleri görme olanağı çok. İnsanın insana saygı duyması, incelik duyarlılık gibi yaşamı güzelleştiren, sevgiyi besleyen ve çoğaltan davranışları, alışkanlık durumuna getirmesi ne güzel şey... Toplumsal eğitimle olur bunlar. Bozulmanın önlenmesiyle, güven duygusunun yaygınlaştırılmasıyla.

Şemsiyeleri elimize uzatırken, mutluluk içindeydi bayan Ying. Kaptanı genç bir kız olan motorla Sihu gölünü dolaştık. Fotoğraf çektik. Sihu gölü ilginç. Gölün çevresindeki nilüfer çiçekleri, pembeden beyaza açılmış renkleriyle göz alıcı. Öz doyurucu Çağlar boyu, ozanların ressamların ve sanatçıların bu kente ilgi duyması nedensiz değil. Doğa burda öylesine cömert davranmış ki, bu özelliklere, görüntülere, yakınlık duymamak olanak dışı.

«Gül köşkü» adı verilen, gölün ortasında otuz hektara yakın bir ada oluşturulmuş. Gölün derinliklerindeki taş, toprak ve köklerin ayıklanmasıyla kurulan bu adadaki her şey insana gülümsüyor. Bizim akvaryumlarda, binbir zorlukla yetiştirmeye özen gösterdiğimiz «kırmızı örnek balıklar» burada siirü ile dolaşıyor.

En son Çin hanedanlarından Çen Lon, göle gelerek bu balıkları gözler, hayranlığını belirtirmiş. Bir de şiir yazmış burayla ilgili. İlk mısralarını Bayan Ying şöyle okuyor

«Hoaca dağının mavi ışıklı suları
gelir burada göl olur
şeftali çiçekleri düşer üstüne
kırmızı balıkları besler, büyütür
al renkte konuşan dil olur...»

Gökyüzünde var olduğu sanılan cennete, yer yüzündeki eş olarak seçilen Hanchou, tarihi, turistik yerlerle bezeli. Lin-Yin mabedi bunlardan birisi. Buda yontularının en görkemlileri burada. Lin-Yin mabedinin çevresindeki dağlar, taşlar oyularak 233 yontu yapılmış. Bir dere yatağının sağ ve solu Buda dinine inananların yüz yıllar önceki işlemleriyle «geçmişe» ışık tutuyor. Tutkuyu, sevgiyi, öfkeyi ve inancı simgeliyor.

Küçük bir mağara var biraz ileride. İçine iki insan zor sığar. Bayan Ying küf kokan bu mağaranın köşesinde, sevgi dolu bakışlarını gözlerimize uzatarak şöyle konuşuyor:

«Bu yörede çok eskiden yoksul bir kız varmış. Peri kızı kadar güzel olan bu kızı, birgün zengin bir toprak ağası kaçırmış. Tüm yöre halkı kızın ve toprak ağasının peşine düşmüşler. Köşe-bucak aramadık yer bırakılmamış. Fakat boşa çıkmış ara-malar ve bulamamışlar. Meğer toprak ağası kızı bu içinde bulunduğumuz mağaraya getirip saklamış. Kızın aynı yöredeki sevgilisi de halkla birlikte arayıp çırpınırken bu mağaranın üstünde bir ses duymuş. Bir genç kızın ağlamasını andırıyormuş bu ses. Mağaranın tepesine kuş gibi tüneyerek içerden gelen sesi iyice dinlemiş. Fakat bu arada görünmeyen bir güç onu sivri gagalı bir kuş yapmış. Gagasının gücüyle taşları delerek sevgilisine ulaşmış.»

Lin-Yin mabedinden sonra kasımpatı sergisini gezdik. Belki dünyanın başka bir yerinde kasımpatı çiçeklerine Çin'deki kadar önem verilmiyordur. Bu çiçek türü öylesine verimli ki, çeşitlerini gördükçe insan şaşkınlık geçiriyor. Örneğin bir tek kökde 117 çiçek sayılabiliyor. Dört yüz değişik rengin yağmur sularına gülümseyen görüntüsü çok çekici. Her çiçeğin üzerinde Çince birer kart yazılı. Bunları Shu Kun'a çevirtiyorum. İyi yürekli insan, «Kartlarda yazılı olanlar çiçeklere verilen adlardır» diyor ve sıralıyor sonra: «Kırmızı gök kuşağı, Sonbahar ihtiyarı, Tan güneşi, Parlak ışık, Sarı kız, Gümüş telli ay, Az görünen gölgeler, Sonbahar yarışı».

Eskiden zengin evlerinin süsü olan çiçek, şimdi büyük bahçelerde, parklarda ve çok geniş tutulan sergilerde tüm halkın göz zevkine sunulmuş.

Çin'liler bu çiçekleri verimli kılabilmek için özel yöntem uyguluyorlar. 15 bin metrekarelik alanlarda, eskiden hiç bir şey yetişmeyen bozkırlarda şimdi çiçek yetiştiriyorlar. Çam ağaçlarına iğne vurup, boylarını bir karış uzunluğunda küçültüyorlar.

Akşama Devrim Komitesi Konseyi Dış İlişkiler Müdürü Sayın Wang Li-Fu, onurumuza yemek verdi. Türk-Çin dostluğuna, pirinç rakılarımızı yudumladık.

TREN YOLCULUĞU VE ŞANGHAY

Cennet görüntülü Hanchou'dan ayrılıyoruz bugün. Dünyanın en kalabalık kentlerinden birisi olan (Shanghai) Şanghay'ya gidiyoruz. Yolculuğumuz uçakla değil bu kez. Demiryoluyla.

Hava ılık. 1977 Kasım ayının ilk haftasında bulunmamıza karşın, soğuk yok Çin'in güneyinde. İlkbaharın ilk günlerinin, yada sonbahar başlangıcının izleri sürüyor gibi.

Hanchou Tren istasyonu kalabalık. Salonlar, peronlar tıka basa doldurulmuş sanki. Yolcu olan, yolcu karşılayan herkes tam bir ciddiyet içinde. Eizde olsa, böylesi kalabalık yerlerde gürültüden durulmaz. Burda böyle bir durum yok. Heyecan-

lar, şakalaşmalar bile ölçülü. Salonlar da oturanların büyük bölümü asker. Çin'de kentlerin sokaklarında görülen insanların aşağı yukarı yüzde sekseni asgeri giysi içinde. Fakat bunların aynı zamanda üretim alanlarında çalışmakta olduklarını unutmamak gerekir. İnşaat işlerinde, yol yapmada, toplum hizmeti sayılan park, bahçe bakımı gibi yerlerde askerler çalışıyor ve ekonomiye önemli ölçüde katkıda bulunuyorlar.

Ara sıra duyulan anonsların arasında, hava limanlarında olduğu gibi, müzik de veriliyor tren istasyonunda. Güçlü bir korodan geldiği belli olan bu sesler, uzaklara yayılıp gidiyor.

Bayan Ying istasyona kadar geldi bizimle. Valizlerimizi bağaja verdi. Yerlerimizi gösterdi. Üzüliyordu uğurlarken:

«İnanıyorum ki, rahat gideceksiniz. Hanchou'ya mutlaka bir kez daha gelmelisiniz. Bu dostluk bu ayrılıkla bitmemeli» diyordu.

Şu bir kaç gün içindeki davranışlarını, görevi sırasında gösterdiği titizlik ve anlayışı değerlendirdiğimizde «Yiğit ve örnek bir kişi» olarak çıkıyordu bu kadın önümüze. İlerlemiş yaşına aldırmadan, ülkesine gelmiş yabancıları mutlu kılmak için adeta çırpınıyordu. Yüreğimizin dolusu saygı sunarak ayrıldık kendisinden.

Saat 18.30 da kalkacaktı tren. Saniyesi saniyesine hareket etti. Yol üç saat sürecek. Oturduğumuz kompratımanda hiç boş yer yok. Gözün gö-

rebildiği her şey gıcır gıcır temiz. Masaların üstüne çiçekler konmuş. Hem de dünyanın en güzel kokulu, zor bakımlı çiçekleri, insan bunlara dokunmaya kıyamıyor.

Kompratımanlarda genç kızlar hizmet ediyor. Şekersiz yeşil çay sunuyorlar. Çay fincanlarını sık sık sıcak su doldurarak «yinelemiş» oluyorlar. Görevleri temizlik, çay yada meşrubat dağıtımı, yollarla ilgilenmek.

Çin halkının yüzü güleç. Ama genel kültür düzeyi düşük. Çin halkı çalışkan bir halk. Fakat evlerde yoksunluk var. Kadını, erkeği, yaşlısı ve gençle Çin halkı, davranışlarda duyarlı ve alabildiğine ince. Fakat öyle bürokratlarla karşılaştık ki gerçekten halkta var olanların çok uzağındalar.

Saat 21.30 da geldik Şangay'a. Bugüne kadar dünyanın bir çok büyük kentlerine gittim. Önemli hava, deniz ve tren istasyonları ve bu istasyonlarda büyük liderlerin karşılanmalarını gördüm. Fakat Şangay istasyonundaki kalabalığı hiç bir yerde görmedim.

Türkçede bir söz vardır: «Gökten iğne atılsa, yere düşmeyecek kadar kalabalıktı.» diye. Tamamı tamamına, bu deyimın doğrulandığı yerdir Şangay istasyonu.

Tren durduğu zaman bu kalabalıktaki dalgalanmayı şaşkınlıkla izledim. Vagonların çevresi, binaların önü, ara sokaklar insan doluydu. Asker ve

sivil olarak insanların sadece başları görünüyordu pencereden.

«Aman hemen inme. Birbirimizi yitiririz» dedi Shu-Kun. Biraz sonra dışışlerinden üç görevli ile iki gazeteci karşıladı bizi. Bunlar Wenhuey Gazetesinden Bay Chu Tien-Go, Qo Oing — Sen Cien, De Yong Lou Wey Go idi.

Ellerimizden tutarak, tere yağından kıl çeker gibi çıkardılar bizi bu sıkışıklığın içinden. Uzak bir yerden çok yakın bir akrabaları gelmişcesine mutlu idiler. İngilizce, Fransızca, Türkçe konuşuyorlardı. İleride beklemekte olan arabalara valizlerimiz yerleştirildikten sonra otele geldik.

10 milyonu aşan nüfusuyla, dünyanın en çok insan barındıran kentlerinden birisiydi Şanghay. Bakalım burada neler görecektik? Asyanın uç noktasındaki bu ünlü kent, eski debdebeli yaşamından neleri saklayabilmişti? Hangi temel değişikliklere varmıştı?

Programa göre Sanayi sergisini, çocuklar sarayını, işçi meskenlerini, torna tezgahları fabrikasını ve rıhtımdaki yükleme boşaltma yerlerini görüp ilgililerden bilgiler alacaktık. Çin'liler gerçekten iyi program yapıyorlar ve bunun uygulanması için her zorluğa katlanıyorlardı. Gazeteciler için bu tür çalışmak belki biraz yorucu oluyordu ama başka yolu da yoktu. Çalışmayı temel prensip, yaşamı güzelleştiren en önemli olay olarak alanların arasında bu «kutsal yorgunluktan» söz edilmezdi ya!..

BİR ÖRNEK VE YORUMU

Çin Halk Cumhuriyeti, devrimin ilk yıllarında, kuzey komşusu Sovyetler Birliğinden ve diğer sosyalist ülkelerden önemli yardımlar gördü. Bu destek ve yardımlar, ülkenin içinde bulunduğu geri kalmışlıktan çıkmasına, Sosyalist uğraşının zenginliklerinden yararlanılarak, yeni düzenin toplum yaşamına geçirilmesine katkılarda bulundu. Şimdilerde hiç sözü edilmeyen, yada değişik biçimde anlatılan bu durum, aslında Çin Halk Cumhuriyetinin sağlam temellere oturtulmasının ilk girişimleridir. Aşamalar bu temele bağlı kalınarak sağlanmıştır. Zaman içinde değişik görüşlerin ve akımların yadsıyıp yok saydığı bu öz, gerçekte sosyalist üretim biçiminin tüm boyutlarıyla oluş-

turulmasını getirmiştir. Yüz yıllar boyu geriliğin ve sömürü ağının kışkaçlarında çırpınan, dünyanın en büyük toplumu, geçiş dönemi öğretisinin kılavuzluğunda dönüşüm bulmuştur. Ekonomi, teknoloji, kültür ve sosyal yaşamın ana ilkeleri, 1949'larda otuz iki yılına ulaşan bir devrimin verilerinden kaynaklanıp, olanaklarından desteklenmiştir.

Ancak daha sonraki yıllarda, ters uygulamalar olmuş, politik üst yapı, ekonomik anlayış, kuruluştaki bilimselliğe tutunamamıştır. Çin halkının yoksulluğu pahasına gerçekleştirilmeye çalışılan «Büyük Devlet» stratejisi, dışarda saygınlığın yitirilmesine, içerde ise fıkarcılığın sürdürülmesine neden olmuştur. Gerçi kurtuluştan önce mutlu bir yaşamı olmayan, bir tas pirinç uğruna türlü esirgemesizliklere katlanan Çin halkı bugün ulaştığı düzeyi bir ileri aşama olarak kabul ediyor. Yönlendirici genel kültür ve eğitimin etkisiyle «çok kısa bir zamanda» tüm zorlukların yok edileceği inancını taşıyor. Fakat bu «çok kısa zaman» anlayışı on yılların, yirmi, otuz yılların bir su gibi akıp gitmesine «dur» diyemiyor. Bu zaman akışıyla birlikte sürüp giden yoksunluklara da «dur» diyemiyor.

İŞTE BİR ÖRNEK

Şanghay'da emekli bir işçinin evindeyiz. Su Yin-Lung işçinin adı. Karısı, oğlu, gelini ve iki torunuyla birlikte 32 metre-karelik bir evde oturuyor bay Lung. «Altı nüfus için iki odalı 32 metre-karelik bir yer, belki bize göre yeterli değil. Ama düşününki, kurtuluştan önce daha kötü koşullarda yaşıyorduk. Bu eve taşındığımızda çok geniş buldum. Eskiden böyle bir eve taşınabileceğimi asla düşünemezdim» diyor.

— Hangi yıl taşındınız bu eve?

— 1952 yılında taşındık. O zamanlar üç kişi idik. Şimdi altı kişi olduk. Elbette gereksinmeler artıyor. Yirmibeş yıldır bu evdeyiz. İlk gelişimiz-

de hiç bir eşyamız yoktu. Bakın şimdi dört sandalyemiz, iki karyolamız, sandığımız sepetimiz var. Bir duvarda bir de kolumda ikide saat. Küçük bir de televizyonumuz bulunuyor.

— Emekli olunca toplu bir para geçtimi elinize?

— Hayır, bizde öyle bir kural yok.

— Şimdi ne kadar para kazanıyorsunuz?

— Normal maaşımın % 70 ni alıyorum. Eski maaşım 99.9 Yuan idi. Eşim 1953 yılında çalışmaya başladı. 1965 de emekli oldu. O'da şimdi 30 Yuan alıyor. Benden daha az çalışmış olduğu için az onun eline geçen. İki küçük torunumuz yanınızda. Oğlum ve gelinim çalışıyorlar. Torunları saymazsak dört kişilik ailemin bir ayda eline geçen para 219 Yuan'dır. Eskiden bu para ile bir kibrit bile alınamazdı. Para olurdu, mal bulunmazdı. Mal olurdu, para bulmak sorun olurdu.

— Kira olarak ne ödemektesiniz.

— 5.45 Yuan.

— Kim alıyor kira karşılığını, Devlet mi?

— Evet, Devlete ödüyoruz.

— Radyonuz var mı evde?

— Hayır yok.

— Görüyorum ki yerlerde halı, kilim gibi örtüler de yok neden?

— Birgün onlar da olacak elbette.

— Mutfak gideriniz ne kadardır bir ayda?

— Kişi başına 17 Yuan ayırıyoruz yemek masrafı olarak. İçki, sigara, meyve buna dahil.

— Evin aylık giderleri ne kadardır?

— Anlayamadım?

— Elektrik, su, gibi giderleriniz ne kadar tutuyor ayda?

— 12 Yuan kadar.

— Diğer odayı ve mutfağınızı da gezebilir miyiz? İzin var mı?

— Var var buyurun. Gizlimiz saklımız yok bizim. Mademki dostsunuz, ülkemizin konuğusunuz, yüreğimizin içini bile görebilirsiniz.

— Çok teşekkür ederim.

Su Ying Lung ailesinin diğer odasını, mutfağını gezip görüyoruz. Eşya olarak hemen hiç bir şey yok mutfakta yedek gereksinme maddesi görünmüyor. İki küçük tencere kaynıyor ocakta. Eşim tencerelerin kapaklarını kaldırıp içindekilere bakıyor. Kapakların açılmasıyla birlikte tencerelerden ılık bir buhar yükseliyor. İçindekiler pirinç pilavı. Bu davranışımıza gülüyor Bay Yung ve bizi izleyenler. Eşi «Aç mısınız, yemek yer misiniz?» diyor, tencerelerin kaydığı ocağın başına koşarak. Tam bir Asya sıcaklığı, Asya içtenliği içinde. Yoksunluğu yok sayan, güleç aydınlık, pırlıl pırlıl bir bakışla.

İnsan iyi düşününce ve gördüklerini eksiksiz değerlendirence, Çin Halk Cumhuriyetinde işçile-

rin ve Askerlerin politik ve psikolojik yönden faz-
laca bir «ataklık» içinde olduğu sonucuna varıyor.
Kitle haberleşme araçlarının, yönetim örgütleri-
nin, eğitimin verdiği oşkulu bir ataklık bu. Karşı-
lıksız emekle, devletin güçlendirilmesi amacı var
arkasında. Eşitileştirme ve blştrmeler, insan
onuruyla bağdaşmayan geçmişin acılarını örtmüş-
tür. Fakat yoksunluk kapanmamış, gereksinimler
karşılanmamıştır. Çinli dostlarımız toplumun istek-
lendirilmesine «burjuva hastalığı» gözüyle bakıyor-
lar. Çin emekçilerinin yaşam düzeyinin yükselme-
mesi belki de bu görüşten g alıyor. Mutluluğu
yarının içinde bulacağı inancına trn umuduyla bağ-
lanmış bulunan bu insanlar, dileriz ki ulaşsınlar
beklediklerine!.. Ama!. Ama!. Karşılıksız emek ne
denli ve ne zamanadek sürer? Bu durum politik
Üst yapıda hangi büyük yanlışlıkları getirir? Bu-
nu elbette zaman gösterecek!..

SANAYİ ÜRÜNLERİ SERGİSİ

Doğa, insanı her yerde ve aynı biçimde etkilemiyor. Yaşanan, yada yaratılan koşullar da öyle. Toprak, ışık, su, hava ve diğer oluşumlar bazan insana, topluma, oranlamasız çağrılar yapar, dürtür. Bu dürtü kımıltıyı canlılığı eylemi getirir. Yaratma, iş yapma, ürün elde etme gücü böylesi bir uyum içinde verimli olur. Gelişim, sürekli olarak iyiye ve ileriye doğru yol alır ve sağlıklı bir ortam oluşur.

İnsanı, toplumu durağanlaştıran, pısırlıklaştıran, doğa koşulları da vardır. Böylesi coğrafi koşullarda, ne denli bilinçli davranılsa da, doğanın etki

gücü ağır basar. Yaratma zayıflar, eylem azalır, üretim düşer.

İnsanoğlunun tarihsel gelişim çizgisine. baktığımızda, hızlandırıcı» ya da «geçiktirici» faktör olarak, Coğrafya'nın, doğal yapının etkilerini açıklıkla görebiliriz.

Yer yuvarlağının değişik iklim, doğa yapısı içinde, sürdürüyor savaşımını insanoğlu. Dize geliyor, dize getiriyor, ama sürdürüyor yaşamını süsleyen bu en yüce kavgayı. Çin'de, ya da başka bir yerde, bu savaşım biçimi değişmiyor. Doğaya egemen olma arzusu da değişmiyor. Yöntemler farklılık gösteriyor sadece. Yaklaşımlar değerlendirmeler, seçilen yol, kullanılan araç ve gereç, birisinde biraz hızlı, diğerinde biraz yavaş, birisinde zor, diğerinde kolay, sürüp gidiyor. Daha da, kuşaklar boyu sürüp gidecek...

Hanchou ile Şanghay arasındaki doğal farklılıklar önünde notluyorum bunları. Görüntüler her yerde ve aynı biçimde etkileyemiyor insanı. Küçük, ama şiir yüklü Hanchou ile dünyanın en kalabalık kentlerinden birisi olan Şenghay nasıl da çelişiyor?

Sanayi ürünleri sergisine giderken geçtiğimiz ara sokaklara, ana caddelere, evlere, insanalara, bisiklet ordularına içtenlikle bakıyorum. Pencere-lerden anaların, bacıların havalandırmak için sarkıttıkları pamukları dökülmüş yorganlara, yumruk büyükülğündeki et parçasını bisikletinde bü-

ylük bir gurur içinde götüren adama, hırslı bir kararlılık içinde tokmakla yol yapan askere, aynı sıcak duygu ve düşünceler içinde bakıyorum. İçimdeki şiir bir köşesinden yırtılıyor. Bir ses duyuluyor sonra

— Sanayi sergisine geldik, inmiyor musunuz arabadan?

Ankara'daki 19 Mayıs Spor Salonundan biraz daha büyük bir yer serginin düzenlendiği alan. Tümü de kapalı. Çin'in genç bir sanayisi var. Bu konuda dışa bağımlı olmaktan kesinlikle kurtulmuş. Öz kaynaklarını harekete geçirmiş. Yaptıklarını şimdilerde kendisi kullanmıyor. Dışa satıyor. Yöneticiler «Ülkemizin içinde bulunduğu koşullar nedeniyle buna şimdilik zorunluyuz. İleride ihracata paralel olarak iç tüketim de canlandırılacak.» diyor.

Sanayi sergisi ilk kez 1954 yılında düzenlenmiş. Yedi ayrı kuruluşun üretimi sergileniyor. Bir bölümü ağır, diğer bölümü işe hafif sanayi mallarını oluşturunuyor.

Son yıllarda, artışına önem verildiği bildirilen makina tezgâhlarını inceliyoruz ilkin. Bizim ünlü Erbakan hocanın «Fabrika yapan fabrika» diye tanımladığı takım tezgâhları bunlar. Üreten ve kendi kendini soğutabilir yetenekte yapılmış. Daha sonra saatte bin ton buhar çıkaran fırın. Hesap makinaları ile çalışan ve 53 matkabı bulunan elektronik yontma ve delme cihazları. Torna tez-

gâhlarının uzunluğu beş metre. Dakikada 83 ayrı parçayı yapabilen, civata ve vida üreten mikrometrik cinsten.

Sergide gördüğümüz diğer sanayi ürünlerini şöyle sıralayabiliriz.

Lâstik ve kauçuk ürünleri, traktör, kamyon, oto lâstikleri, kimyevi gübreler, tarım ilâçları ve pırınç hastalığına karşı geliştirilen yeni bulgular. Petrol ürünleri sanayii. Sun'î cam. Metali toz durumuna getiren araçlar. Demir çelik sanayii iza-be fırınları. Altın ve gümüş üretim sanayii araçları. Uçakların yedek parçalarını hazırlayan fabrika. Plâstik yapma ve şekil verme makinaları. Altını sun'î olarak üreten makinalar. Elektronik hesap makinalarıyla kontrol edilen tezgâhlar. Laisser ışınlarıyla çalışan mikrometrik araçlar. Naylon şal yapma makinaları. Mekkik kullanılmayan ve hava ile çalışan dokuma tezgâhları. Trikotaj, otomatik olarak iplik yapma, eldiven yapma, eğirme, havlu dokuma araçları. Maden ocaklarında kullanılan ve otuziki ton yüklenebilen, kendi ağırlığı 22 ton olan 400 beygir gücünde motora sahip, mazotla çalışan yük kamyonları. Şenghay markalı 150 kilometre sürat yapacak yeterlilikte beş kişilik otomobil. Minibüs, Otobüs, Kamyon ve Traktör, buğday ekme ve biçme makinaları. Kapma ve kanal açma vinçleri.

Sanayi sergisinde en çok ilgimi çeken konu Tıp'la ilgili. Geliştirilen bir araç yardımıyla Çin'li uzmanlar kopan herhangi bir insan organını yerine takabiliyorlar. Örneğin iş kazası sonucu par-

mağı kopan bir kimseye bu araç yardımıyla kopan parmak yeniden takılabiliyor. Bir de güneş ışığıyla çalışan bataryalar ve saniyede 500 bin problemi çözebilen hesap makinaları. Bunlar fezada, ağır sanayide, peyklerde kullanılmış.

Üç saati buldu Şanghay sanayi sergisini gezmemiz. Her tezgâhın başında üretim yapan fabrikalarda emekçi olan genç bayanlar vardı bilgi veren. Elleri minicik mikrofonları alıp tatlı tatlı anlatıyorlardı.

Birisi

— Laiser ışınları ameliyatlarda kullanıldığı zaman çok iyi sonuçlar alınıyor dedi.

— Ne gibi dedim.

— Kan akıyor. Böylece hastanın kan kaybetmesi söz konusu olmuyor. İkincisi ameliyat sırasında zarar verilmiyor hastaya. Sadece istenilen saha açılmış oluyor «Laiser'le» dedi.

Eskiden bu sergi binasının bulunduğu yer Huytoon adında, İngiliz uyruğunda bir Yahudi'ninmiş. Kurtuluştan önce emperyalistlerin sınırı da buradan başlıyormuş. Serginin kuzeyi Amerika ve İngiltere'nin Güney bölgesi de Fransızlarınmış. Genç rehberimiz «iki bölge arasındaki cereyan voltajları bile değişti.» diyor.

İçimdeki şiirin yırtılan parçasını arıyorum Şanghayda. Huangpu sessizce akıp gidiyor, denize doğru. Bir kadın sıkı sıkıya göğsüne bastırmış çocuğunu, iş dönüşü, kreşten evine götürüyor...

ŞANGHAY ÇOCUK SARAY'INDA

Şanghay çocuklar sarayındayız. Kıvrak, tatlı, minicik, iki kız çocuğu karşıladı bizi. Dans gösterisi yapar gibi, ince, sevgi çoğaltan bir davranışla selâmlayıp, ellerimize birer armağan sundular. Onlara göre de bizim yönümüzden de önemli birer armağan bunlar Defter yaprağından zorlanmadan yapılmış gül.

— Adın ne senin kızım?

— Liu Lin.

Bakışlarımı ötekisine çeviriyorum

— Ya senin ki?

— Tan Hon.

Ellerimizi sıkı sıkı tutarak Liu Lin ve Tan Hon bizi genişçe bir salona götürdüler. Kenarlarına sandalyeler dizilmiş ortası boş bir salon bu oturulduktan sonra

— Şimdi biraz bekleyeceksiniz... deyip hızla uzaklaştılar. Çok sürmedi. Yan odalardan elliye yakın çocuk salona girdi. Sessizdi saygılıydı tümüde. Birini diğerinden ayırmak zordu. Belki Dünyanın hiç bir yerinde insanlar buradaki kadar birbirlerine benzerlik gösteremezlerdi. Çekik gözlüydüler. Şakakları ileri çıkıktı. Boyları ve kiloları davranışları bile aynıydı.

Az sonra Liu Lin çıktı ortaya. Arkadaşları alkışlamaya başladı O'nu. Biz de alkışladık. Belki ki bir şeyler yapacaktı. Dudaklarını boyamıştı. Elinde bir kâğıt parçası vardı. Bakışları çok ciddi. Alkışın kesilmesinden sonra

«Türkiye'den gelen değerli konuklarımızı selâmlıyoruz. Şanghay çocuklar sarayına geldiklerinden dolayı çok mutluyuz.» dedi. Yedi sekiz yaşındaki bir kız çocuğunun böylesine rahat konuşması şaşırtıcıydı. Arkadaşlarına döndü. «Şimdi onlara sarayımızla ilgili bilgiler sunacağım». deyip sürdürdü konuşmayı

«Şanghay çocuklar sarayı 1 Haziran 1953 yılında kurulmuştur. Yedi yaşından büyük 16 yaşından küçük kardeşlerimiz bu sarayda yeteneklerini artırırılar. Okullarımızda öğrendiklerimizi bu sa-

ray'da deneriz. Geliştiririz. Bu deneyip geliştirme dönemi aslında yeniden öğrenme dönemidir. Çünkü çeşitli çalışmalar yapıyoruz.

Bazan köylere gidiyoruz. Fabrikalara gidiyoruz. Rıhtımda çalışan işçilerimizin yanına gidiyor sınıf açısından eğitim görüyoruz. Bunların dışında bu okulda devrimin amacı ve gerekleri üzerinde yaşlı işçi köylü ve asker abilerden-ablalar-dan dersler alıyoruz. Sarayımızda çeşitli kültürel ve teknik kurslar açılmıştır. Bu kurslara katılan arkadaşlarımız gelemeyen asıl okullarımızdaki arkadaşlarımızı da teşvik ederek onların da yararlanmasını sağlar. Günde ortalama 2000 arkadaşımız geliyor saraya. Öğrenmenin dışında halkımıza hizmet etmenin gururunu da taşıyoruz. Devrimci çaba sınıf savaşımı üretim ve bilimsel deneyimin temelini buradan alıyoruz. Son günlerde Başkan Hoa şu çağrıda bulundu «Bilim yolunda sürekli olarak ilerleyiniz.» Bu amaçla derslere iyi çalışıyoruz. Başkan Hoa'nın isteği Başbakan Çu En Lay'ın da isteği idi. Yararımıza olan bu istekler doğrultusunda ilerleyeceğiz. Konuklarımızı yeniden selâmlıyorum. Hoşça kalın.»

Gözlerimizin içine baka baka konuştu Liu Lin sözcükleri toparlamasına tümce kurgusuna zaman zaman duraklamasına bakarak ezberlenmiş olarak konuşmadı diyorum. Liu Lin'i alkışladıktan sonra öğretmeni çıktı ortaya. Adı Cheng Gen-Ti. Genç bir bayan

«Az önce kızımız yeterli bilgiyi verdi. Şanghay'da iki milyonun üstünde çocuk var. İki mil-

yon çocuğa bu saray tahmın edersiniz ki yetmez. Bu sarayın dışında onbir saray daha v r. Ayrıca her sokakta « ocuklar evi» kurulmuştur. Saraya gelen çocuklar ya okullarının sağlık vermesiyle ya da kendi istekleri ile gelirler. Sınavlardan geçiyorlar. Kurslara katılıyorlar. Bu  ocuklar burada en iyi koştullar içinde yetiştirildikten sonra artık yaşamın içinde aktif görev alabilecekler.

— Sayın Ti kaç dalda eğitim yapıyorsunuz?

— 50 güzel sanat ve teknik dalda eğitim yapıyoruz.

— Eğitim süresi ne kadardır?

— Piyano dersi alanlar    dört yıl. Akordion daha az. Bunun gibi.

—  ğreencilerden ne miktarda para alıyor-sunuz?.

—  ğrencilerden ne miktarda para almıyormaz.  ğrenim  cretsizdir. Müzik araçları da ücretsiz olarak kullanılır. İsteyen  ğrenciler evlerinde çalışma yapmak üzere bu araçları götürebilirler.

— Burada bu eğitimi sürdüren öğretmenlere ayrı bir ücret  denirmi?

— Biz  ğretmenler sürekli olarak sarayda g revliyiz. Başka bir okulda başka bir işimiz yok. Bizim dışımızda personel ve geçici olarak çalışan teknisyenler de var. Ortalama saraydaki görevlilerin sayısı 200'  bulur.

— Yetişmiş gençler için böyle bir kuruluş

yök mu?

— Yaşı 16 dan büyük gençlerimiz için de «Gençlik Sarayları» var. Onlar da kendi saraylarında çalıştırılırlar. Gene işçiler için «İşçi Sarayları» kurulmuştur. Köylerimizde «Huzur Evleri» bulunur. Bu örgütler sosyalizmin üstünlüğünün sonucudur. Ayrıca zorunludur.

Cheng Gen-Ti'nin konuşmasından sonra öğrenciler çeşitli folklör gösterileri yaptı. Bir ara koro çalışmalarını izledik. Tarihin derinliklerinden gelen görkemli bir kültürün mirasçısı olan Çin halkının çocukları yaptıkları her gösteride başarılıydılar. Müzik, Tiyatro, Folklör, Teknik kurs salonlarını dolaşarak çalışmaları gördük. Uyumlu, sıcak, verimli bir didinme sürüp gidiyordu.

ÇİN'DE FABRİKA YAPAN FABRİKA!..

Şanghay'daki klavuzluğumuzu, zaman zaman Wenhuey Gazetesinden Bay Chu Tien - Go ile Bay Go Qing Sen yapıyorlar. Dışişleri Devrim Konseyinden görevli Bay Chen De-Yong, Lou Wey - Go, Yong Sen, çoğu kez aramızdan ayrılırlar da, titizlik içinde ilgilenip çeşitli bilgiler almamızı sağlıyorlar. Klavuzlarımız konuksever, nazik ve kültürlü insanlar. En küçük isteğimizin bile yerine getirilmesi için candan bir çaba gösteriyorlar.

Kurtuluştan önce, küçük bir atölye olarak çalışan ve sadece «kazma kürek» yapabilen, ama şimdi uzak doğunun en büyük fabrikalarından birisi durumuna getirilen «Şanghay Döküme Tezgah-

ları Fabrikasını» gezeceğiz bugün. Hunan Seçan, Kanton eyaletlerindeki atölye ve fabrikalardaki yöneticiler «Önümüzdeki yıllardaki en önemli aşama, teknik gücümüzü daha da artırmak olacaktır. Bunun için var gücümüzle çalışıyoruz. Araç - gereç ve makinalarımızı ne ölçüde artırırsak dışardan gelen istekleri buna göre karşılama olanağı bulacağız.» diyorlardı. Bakalım on bine yakın işçinin çalıştığı bildirileri bu fabrikalar, bu gereksinimlere karşılık verebilecek miydi?

Kentin otele göre güneyinde bulunan fabrikaya çok erken bir saatte götürüldük. Fabrikaya bağlı atölyeler gözün görebildiği geniş bir alana yayılmıştı. Yöneticilerden Bay Wyu Chin Chvan ile Bay Lin Tze Kong ve bayan Chao Wang Ching karşıladılar. Konuk ağırlama salonuna geçtikten sonra, kısa bir söyleşide bulunduk. Wu Chin - Chvan «Türkiye Çin'e uzak. Aramızda uzun bir yol var. Bunca uzaklığı aşıp bizleri görmeye geldiğiniz için çok mutluyuz. Türklerle tarih içinde uzun yıllar komşuluk yapmışız. Sonra siz burarlardan kopup gitmişsiniz. Gitmişsiniz ama ünlü ipek yoluyla biz eski komşularımıza yeniden ulaşmışız. İlişkilerimiz kesilmemiş. İnaniyoruz ki uzaklıkları yenen çağımızda, küçülen dünyamızın içinde, Türkiye Çin Halk Cumhuriyeti dostluğu dala da güçlenecektir» dedi. Sıcak yeşil çaylarımızı içerken, Bay Wu Chin - Chvan konuşmasını şöyle sürdürdü

«Şanghay»daki bu fabrika dokuma tezgâhları, yani fabrikalar yapıyor. Genellikle trikotaj maki-

nalari üretiyor. 700'ü kadın olmak üzere 7000 işçi çalışıyor. 10 adet çalışma atölyesi var. Fabrikamıza bağlı üç okul bize teknik eleman yetiştiriyor. Dört kreş, üç revir, geniş bir çocuk bahçesi var. Burası kurtuluştan önce küçüktü. İş kapasitesi düşük, işçi sayısı az ve sadece kazma kürek yapan bir atölye idi. Kurtuluştan sonra torna tezgâhlarına dönüştürdük. İlk plânlanması gerçekleştirildi. Sonra yapımına geçildi. Kısa sürede de başarılı oldu. 8 Haziran 1958 de Başkan Mao burayı ziyaret edip atölyelerde bir süre çalıştı. İşçi ve yöneticileri isteklendirdi, özendirdi verimin artmasına etken oldu. O günden bu yana üç yüz çeşit deseni kendimiz çizerek parçalar yapıyoruz. Freze makinaları yapımını özellikle ihraç için üretiriz. Bu makinaları ihraç ettiğimiz ülkelerin sayısı otuzu geçti. Yalnız bu işe bakan 15 kişi var. Kurtuluştan sonra yabancı teknisyenler bu fabrikaların kurulmasına, yardımcı olup bize yol gösterdiler. Geniş yardımlarda bulundular. 1 Haziran 1968 de Başkan Mao yeniden gelerek on yıllık aradan sonraki gelişmeleri yakından görme olanağı buldu. Övüdü fabrikamızın tüm çalışanlarını. Politik ve örnek bir konuşma yaptı.

Desen üzerinde çalışılması için okulun dışında üç kurs yeri daha açtık. Amatörlerin yetiştirilmesi için de okullarımız var. Bu okullarda yetişenlerin fabrikada çalışmaya başlaması ile iş üretimi % 65 artış gösterdi. Dörtlü çete ve Lin Piao zamanında fabrikamıza çeşitli sabotajlar yapıldı. Bunlarla ilgili örnekler verebiliriz. 1965 de Taçing sanayi kuruluşunu örnek alarak çalışmaları-

mızı yeniden artırdık. Fabrika için düzenlediğimiz konferanslarla dörtlü çetenin yanlışlarını düzelttik. İşe yöneldik. Bu yöneliş içinde üretimin zarar görmeden, toplum yararına gelişmesine katkılarda bulunduk. Özellikle 1974-76 yılları arasında eksiksiz bir çalışmaya girdik. Bu yıl Eylül'den başlayarak geçen yıllara göre verim artışı % 79'u aştı. Yeni başkan Hua fabrikamıza geldi. Başarılarımızı övdü. Sosyalist çalışma örneğini biz Taching'den aldık. Tüm gücümüzle bu çalışmayı sürdüreceğiz. Hiç bir etki bizi bundan döndüremeyecek.»

Bay Chvan'ın konuşmasından sonra atölyeleri gezdik. Çinli işçiler saç telinin yüzde yetmiş inceliğindeki parçaları yapabiliyorlardı. Hangarlar, atölyeler ve bunlara bağlı bölümler, öyle bir günde gezilebilecek gibi değildi. Ankara'nın Kızılay alanında Ulus'a kadar kurulmuş ve ayrıca çapı çok geniş tutulmuş bir alanı düşünün. Konuşarak, yapılan işleri inceleyerek, verilen bilgileri notlayarak, gerçekten buraları bir günde dolaşma olanağı yoktu.

— En az işçi ücreti ile en çok ücret ne kadardır fabrikanızda?

— Burası ağır Sanayi Fabrikası olduğu için başka yerlere göre ücretler biraz daha fazladır. Özellikleri vardır. En az 42 Yuan (Ortalama 420, TL.) En çok ücret de 120 Yuan (1200 TL.) dır.

— Bu maaşın dışında, işçiye ikramiye, ek üc-

ret, pirim gibi herhangi bir ödeme yapıyor musunuz?

— İşçi çocuklarına kreşlerde parasız bakılır. Fabrika gördüğünüz gibi kente uzak. Ellişer kişi otobüslerle taşınır ve bundan da para alınmaz. Çalışma elbisesini ve ayakkabıyı fabrika verir. Ayrıca gerekli yerlere gözlük verir.

— Ağır sanayide çalışanlarla diğer iş kollarında çalışanlar arasında emeklilik süresi yönünden bir ayrıcalık var mı?

— Hastalık durumunda, Doktor, ilâç paraları fabrikamızca ödenir. Ağır sanayide çalışanların emeklilik süresinde indirim yoktu. Yaşam düzeyi normaldir. Eskiden ev kiralari yüksekti. İki odalı bir eve 30 Yuan ödenirdi. Şimdi aynı yere 5 veya 6 Yuan ödenir. Bu koşullarda emeklilik süresinde neden ayrıcalık istensin?

— Fabrika işçiye yemek veriyor mu?

— Veriyor.

— Kim ödüyor bunun parasını?

— İşçi ödüyor.

— Nasıldır bu durum anlatır mısınız?

— Üç öğün yemek için ayda 12 Yuan öder. Çok kuvvetli yemek yemesi gereken işçiler ise 16 Yuan öder. Örneğin ben iki kişilik bir aileyim. Karımla kendim ayda 140 Yuan alıp yemek parası 28 Yuan ödüyoruz.

— Haftada mı verilir et yemeği?

— Hergün et yemeği var. Ayrıca her yemeğin içinde de et var.

— Yıllık izin kaç gündür?

— Haftada bir gün karşılığı, bir yılda 52 gün izin hakkı var. Milli bayramlarda yapılan tatiller bunun dışında. Kadınların da haftada bir gün hesabıyla, hamileliklerinde, doğumlarında 52 gün liakları var. Karı ve koca başka kentlerde çalışıyorlarsa 15'er gün her ikisine de izin verilir. Bu 15'er günün içinde yolda geçecek süreler yoktur.

— Zamlar nasıl yapılır işçilere? Beş yıllık, on yıllık işçi ile yeni başlayan işçi arasında ücret ayırımı nasıl uygulanır?

— İyi çalışan işçiye yapılır zam. Şefinin vereceği rapora göre. Yaptığı üretime göre.

Şanghay dokuma tezgâhları fabrikasından çocukların bakılıp korunduğu kreşleri de görerek ayrılıyoruz. «Amcaa» «Teyzee» diye çırpınan mini - mini yaramazların, yüzümüzde bıraktığı gülücüklerle.

ŞANGHAY LİMAN İŞÇİLERİ ARASINDA!..

Eski bir yerleşim bölgesidir Şanghay. Ünlüdür. Çin devriminin oluşumuna önemli katkılarda bulunmuştur. Nüfusu kalabalıktır. Denize uzaklığı 108 kilometredir. Dünyanın en büyük akar sularından birisi olan «Huangpu» nehri kentin içinden geçer ve burada tam bir deniz manzarası gösterir.

1954 yılında yürürlüğe giren Çin anayasası gereğince iki «otonom» kentten birisi Pekin diğeri ise Şanghay'dır. Bu anayasaya göre, Çin Halk Cumhuriyeti, 6 büyük idari bölgeye ayrılmıştır. Bu 6 bölgede 21 eyalet, 5 otnom yöre, 2 de otonom kent bulunmaktadır.

1949 lardan sonra nüfusun hızlı bir artış göstermesi dikkate alınarak Şanghay ve çevresinde sanayi yatırımlarına özen gösterilmiş ve kentin yapısında önemli değişiklikler oluşmuştur. Bu konudaki sayısal durumu ilgililer şöyle sıralamaktadır

«Çeyrek asır içinde, Şanghay'ın sanayi üretimini 17 kere büyümüştür. 1949'da, toplam sanayi içinde, ağır sanayiinin yeri yüzde 13.6 idi. Bu oran 1973 yılında yüzde 54'e ulaştı. Yılda 1.1 milyon ton demir ve 1.2 milyon ton çelik üretiliyor bugün Şanghay'da. Petrol üretimi ise yılda ortalama 2.5 milyon tonu geçiyor. Kurtuluştan bu yana 40 çeşitten fazla sanayi kuruluşu tamamlandı ve üretime sokuldu. Devrim öncesi kentin ulaşımı, suyu, elektrifiği ve tüm genel hizmetleri emperyalistler tarafından yürütülüyordu. Devrimden sonra bu hizmetler' Komünlerimiz tarafından gerçekleştiriliyor. Şanghay'ın devrim öncesi yıllık üretimi devrim sonrasının 20 günlük üretimini karşılamıyordu. Önemi hiç bir şekilde unutamayacağımız zorluklardan, sıkıntılardan geçerek bugünkü aşamaya ulaşabildik.»

Huangpu nehri, sürükleyip getirdiği humuslu topraklarla yaşam veriyor Şanghay ve yöresine. Deniz ulaşımı bu nehirden sağlanıyor. 20 bin tonluk gemiler ve deniz araçları rahatlıkla içinde dolaşabiliyor.

Rıhtımda, Devrim Komitesi kalem odası Sekreteri sayın Chu Jon-Çi ile konuşuyoruz. Eski bir işçi olan Lian Hong-Yi, sendika sorumlusu Li Pao

Shen, Elektrik ve makina bölümü sorumlusu Wang Kua-Long'da yanında:

«Burası Şanghay limanının üçüncü bölümüdür. 14 yük taşıma noktasından sadece birisidir. Bu bölgenin görevi kuzey limanlarıyla ilişki kurmaktır. Ayrıca Yansın nehri üzerindeki limanlarla da çalışmaktadır. Buraya gelen mallar genellikle ham maddelerdir. Gidenler makina ve hafif sanayi ürünleri ile günlük eşyalar. Rıhtım uzunluğu iki kilometreye yakındır. Bir anda 6 adet 10 biner tonluk gemiyi yükleyebilir veya boşaltabiliriz.» diyor Bay Çi. Limanda üç bine yakın işçinin çalıştığını, bunların 450 sinin bayan olduğunu, bayanların daha çok vinçlerde, santrallerde, temizlik ve yemek işlerinde görev yaptığını belirterek sürdürüyor konuşmasını

«Bu bölge kurtuluştan önce ayrı ayrı dört Devletin emrinde idi. Japonya, Amerika, İngiltere ve yerli Çin kapitalistleri yönetiyordu bu dört bölgeyi. Siyasal, sosyal hiç bir hak tanımıyorlardı. İşçiler insan onuru ile bağdaşmayacak biçimde sömürülüyor, ezilip horlanıyorlardı. «Kuli» derlerdi işçilerimize, kapitalistler. «Yabani horoz işçi - yabani tavuk işçi» diye ad takmışlardı. Milyonlarca insan karnını doyurabilmek için iş arıyor, günün 24 saatinde kuyruklarda bekliyordu. İş bulabilenlerin yaşam garantisi yoktu. Gemilere yük taşınırken ince bir tahta üzerinde yürürler, aklıktan başı dönenler bulanık suların derinliklerinde kaybolup giderlerdi.

Açlıktan zayıf düşmüş, dermansız kalmış insan yük taşıyabilir mi? Evet insanlarımız buna katlanıyordu. Suyu düşmeyenlere kesin emir vardı:

«Önce suya düşen adamı değil malı kurtaracaksınız.» Bir işçi öldümü «Beni ilgilendirmez Kendi hatası yüzünden düştü. Burada 100 köpek bulmak belki büyük zorluk gösterir fakat 100 işçiyi her saniye bulma olanağı vardır» diyorlardı.

Kurtuluştan sonra siyasal durum değişti. Kadrolarımız kuruldu. Bu bölgemizden sıra ile 20 işçi Başkan Mao'yu ziyaret etti. Bunlardan birisi Bayan Chang Fong-Chi idi. Henüz 14 yaşında narin bir kız iken işe başlamıştı. Kendi boyu kullandığı küreğin boyundan daha kısa idi. Kömür işleriyle uğraşırdı. Kurtuluştan sonra şoför oldu. İlk bayan şoförlerimizden birisi oldu. Dikkatli çalıştığı için «örnek işçi» seçildi. 1956'da Başkan Mao'yu görmeye gitti. Başkan O'nu yanına aldı, fotoğraf çek-tirdi ve övgüde bulundu. Dörtlü çetenin ortadan kaldırılmasından sonra «Daçingten öğrenme» çabasına girdik. İşte sade işçiler bizim en büyük başkanımızı bile görebilirler. Üretim çok değişti. Eski-den bu bölgede bir tek vinç vardı. O zaman işçi yük taşıyordu sırtında. Ağırlık, yükseklik ne olursa olsun elle yada sırtla taşıma yapıldı. Vinç yoktu. 1958 yılında vinç yapmaya başlandı. Şimdi 100 den fazla vinç var elimizde. Bir vinç 1000 işçinin yaptığı iş iyapıyor. Kurtuluştan önce kullanılan iskeleler olduğu gibi duruyor. Bu iskele tahtaları sınıf bilinci verilmesi, genç kuşaklara gösterilmesi açısından yararlı oluyor. Sergiliyoruz onları:

Yüklenen mallarda önemli bir artış var. Eski den yılda 230 bin ton ortalama mal yüklenirdi. Şimdi ise aynı süre içinde 3.600.00 ton mal yüklenip boşaltılıyor. Aşağı yukarı 15 misli artış var.

Kurtuluş öncesi «geçici olarak» çalıştığı için işçilerin yaşamı acı bir dramdan başka bir şey değildi. Gecedен başlayarak, daha önce de değindiğim gibi iş kapma kuyrukları oluşurdu. İş başı bileti alabilmek çok büyük zorlukları getiriyordu. İş bulabilenler ise sadece kendi karnını doyurur evine çocuklarına bir şey götürmezdi. Parçalanmış elbiseler içinde, bir parça kemikten oluşan insanların görüntüsüne bile dayanılmazdı. Kimsenin evi barınacağı yoktu. Hasırların arasında yaşanırdı.

Şimdi ise yaşamın gereği olan bir çok şey sağlanıyor. İşçilerin sağlığına bakım parasızdır. Ailesi hasta olursa yapılan masrafın yarısını işçi ödemektedir. Erkekler 55 kadınlar 50 yaşında emekli olmaktadır. Emeklilikte maaşın yüzde yetmişi alınmaktadır. Çalışma koşulları eskisiyle kıyaslanamayacak kadar iyileştirilmiştir. Bizde en yüksek maaş 96 Yuan'dır. Bu maaşı alanlar teknikerler ve deneyli olanlardır. En düşük aylık ücret ise 46 Yuan'dır. Parti ve Hükümet işçiye ilgi gösteriyor. Bölgemizde yemekhane, sağlık evi, hamam, nöbetçi dinlenme odası var. İşçilerimiz «Sosyalizmi çabuk kuralım, daha iyi koşullara ulaşalım» sloganıyla çalışıyorlar.»

Bay Çi konuşmasına ara verince hemen sordum

— Bugünkü koşullar içinde de iş kazaları oluyor mu?

— Evet iş kazası oluyor. Tempo genellikle çok hızlı. Dikkatsizlikler ne acı ki iş kazasını getiriyor. Bunu önlemek zor. Gene de tedbiri elden bırakmıyoruz. Dörtlü çete zamanında daha çok iş kazası oluyordu. Kurallar iyi işlemiyordu. Burada iş kazası daha çok makina ve vinçlerin yanlış kullanılmasından ileri geliyor. Önlem eğitimi yapıyoruz. «Vinç kolu altında insan varsa, işçinin önlem şapkası yoksa, 5 tonluk vinç 7 ton kaldırıyorsa...» gibi. Ayrıca ayda iki kez, tüm işçiler arasında deney aktarma, bilinçlendirme toplantıları düzenliyoruz. Bu toplantılar yararlı oluyor. Sosyalizmde insan unsuru önemlidir. Üretim çabası insana ters geliyorsa, onu ezip yıpratıyorsa, bu üretim yararlıda olsa durduruyoruz.

— Yönetimi nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

— Parti en yüksek idare organıdır. Diğer organların tümü ona bağlıdır. Yöneticiler, devrim komitesi, ve sendika bir görev ortaya konduğu zaman nasıl yapılacağını görüşüp karara bağlarlar. Bunların yerine getirilmesinde üç yol vardır.

Siyasal çalışma, üretim çalışması ve sosyal çalışma. Örneğin üretim çalışması içinde çeşitli dallar var. Bunlar örgütleri harekete geçirir. Bütün bunlar Devrim Komitesine bağlıdır. Demekki Parti komitesi görevi ortaya koyuyor. Devrim komitesi kendisine bağlı örgütlerle görüşüyor, uygulama-

ya geçiyor. Sendika komitesinin görevi de işçilerle parti komitesi arasında köprü olmaktır. Sendika, eğitim, yetenek, çalışma yarışı, eğlence ve bedeni çabalarla da ilgilenir.

Şanghay limanındaki bu görüşmelerden sonra bir Boing 707 uçağı bizleri Çin Halk Cumhuriyetinin başkentine getiriyor.

Şanghay'dan Pekine dönüşümüzde, «Yasak Sarayı» Başkan Mao'nun mozelosunu, Çin seddini ve 13 Hanedanın mezarlarının bulunduğu yerleri de gördük. Min ve Çin hanedanlarının imparatorluk sarayı gerçekten ilginç. Bu saray 1406 ile 1420 yılları arasında kurulmuş, beş yüz yıllık bir geçmişe sahip. 720 bin metrekarelik alana dağılan saray, eski Çin mimarisinin en görkemli örneklerinden.

Yasak sarayın bu şekilde anılmasının nedeni, halkın, işçinin ve köylünün asırlar boyu buraya hiç bir şekilde girememiş olmasından ileri geliyor. Fakat 1644 yılında Li-Tsi-Sey köylüler ve askerler bu yasağı kırarak saraya girmişlerdir. Min hanedanının tahtan indirilmesiyle sonuçlanan isyanda, binlerce insanın kesilip yok edildiğı söylenir. Bu önemli olayın dışında 1813 yılında da bir isyan olmuş, hanlık yönetimi ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Fakat asıl Çin tarihinde hanedanlığın ortadan silinmesi 1911 yılında Dr. Sun Yat-Sen'in önderliğinde, «Sinhay» devrimi ile gerçekleşebilmiştir. Bu tarihten sonra yasak saray'ın «yasak»ı kalkmıştır.

Yasak saray bugün herkesin gidip- görebildiği önemli bir müzedir. Emegin, alın terinin ve derebey sınıfının sömürsünün simgesidir.

Yasak saraydan sonra Başkan Mao'nun mozelosunu ziyaret ettik. Geniş bir alanın ortasında ve güzel dekore edilmiş bir anıt yapı içinde idi. Çin devriminin kurucusu İşçiler, köylüler, askerler, başkana saygı geçişinde bulunurken gözyaşlarını tutamıyarak ağlıyorlardı. Mozelonun dışında alabildiğine uzanan kuyruklar oluşturulmuştu.

Öğleden sonra, Pekin'deki en önemli görüşme: Çin Halk Cumhuriyetinin Dış İşleri Bakan yardımcısı sayın HO YİNG ile yaptık. Sayın Bakan aynı zamanda Türkiye masasından sorumlu idi. Bizi bakanlıktaki odasında incelik içinde kabul etti. İzlenimlerimizi sordu. Şakalaştı. Her zamanki gibi ikram edilen yeşil çaylarımızı içerken, çok uzun bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın ilk bölümü şöyle

«Çin'de bir çok yerlere gittiniz ve bir çok şeyi yakından gördünüz. Bu tür girişimler ve çabalar iki halkımız ve iki ülkemiz arasındaki anlayış ve dostluğa katkılarda bulunacaktır. Her iki ülkemizde üçüncü dünyada yer almaktadır. Aynı zamanda da Asyalıyız. Aynı tarihsel akıbetimiz vardır. Hemen hemen aynı görevlerle karşı karşıya bulunmaktayız. Bu görevler şunlardır: İlk önce egemenliğimizi ve bağımsızlığımızı korumak. Ondan sonra ülkelerimizi geliştirmek. Diğer ülkelerin bize yaptığı yıkıcılık müdahalelerine karşı koymak Ara-

mızdaki dostluk ilişkilerini daha da geliştirmek ve sağlamlaştırmak. Hem Çin hem Türkiye halklarının çıkarlarına bu doğrular uygundur.

Sizler ilk kez Çin'e geliyorsunuz. Çin'e geldikten ve Çin'i gezip gördükten sonra karşılıklı oturduk konuşuyoruz. Bundan dolayı çok memnunuz. Türk-Çin dostluğu hangi düzeydedir. Şimdi izin verirsiniz buradan başlayalım. Bizim dış politikamızın temel anlayışı ve çizgisinin tam olarak anlaşılabilmesi için, aynı zamanda dostlarımızın Çin ile Türkiye ilişkilerini değerlendirebilmesi için önce eskilere gitmek gerekir.»

Sayın Bakan bundan sonra Türkiye'nin bir Asya ülkesi olduğunu, Türk milletinin Asya'nın derinliklerinden kopup gittiğini ve Çin'in eski bir komşusu olduğunu belirtti. Başkan Mao'nun «üç dünya» teorisini anlattı. İkinci dünya savaşından sonra Çin'in yaşadığı sosyal ve siyasal koşulları ayrıntılara da inerek anlatan Bakan, ülkesinin ve Türkiye'nin komşusu Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği yöneticilerine ağır eleştirilerde bulundu. Amerika Birleşik Devletlerinin günümüzdeki genel politikasını ise «Kendi alanlarını korumaya çalışıyor» şeklinde yorumladı.

Sayın Ho Ying'in iki saate yakın süren konuşmasının son bölümü şöyle

«Biz kapitalizme, emperyalizme karşı yaptığımız savaşa, aynı zamanda kendi bağımsızlığımızı koruma savaşı da vermiş oluyoruz. Türkiye ile olan-

ilişkilerimiz iyi noktada. Bu ilişkiler daha da geliştirilebilir. Bunların dışında eşit ve karşılıklı yarar prensibine dayanarak aramızdaki ticari ilişkileri de geliştirebiliriz.»

Sayın Ho Ying'e Çin Halk Cumhuriyetinde bize gösterilen konukseverlikten dolayı teşekkür ederek ayrıldık.

Çin'deki gezi programı artık böylece tamamlanmış oluyordu. Ülkemizi yakınlarımızı özlemiştik. Pekin'den ilkin, büyük komşumuz Sovyetler Birliğinin başkenti Moskova'ya oradan da Ankara'ya uçacaktık. Sovyet Hava Yolları tüm dünyada saygınlık kazanmıştı. Çok uzun bir yolculuk yapacağımızı biliyor fakat, en küçük bir güvensizliğe kapılmıyorduk.

KEMAL BAYRAM'IN

Hazırlanmakta olan diğerk kitabı

EMEK KARTALLARI!..

Arnavutluk Halk Cumhuriyetini anlatan bu kitap da yakında elinizde!.

Kemal Bayram Çukurkavaklı için, «çağdaş bir gezgin» diyorlar. Doğru bu. Asyanın derinliklerinden Sibiry'a, Çin kıyılarından Küba'ya ve gezegenimizdeki küçük, büyük bir çok ülkeye gidip, araştırma - inceleme olanakları bulmuştur.

Gezdiği ülkeleri Evliya Çelebi gibi sıcak bir anlatunla yazan Çukurkavaklı:

«Amacım, incelediğim ülkelerdeki ekonomik, sosyal ve siyasal gelişmeleri, deneyimleri, Türk ulusuna sunabilmek. İnsanların bir başka yönetiminde, bir başka coğrafya koşulunda yarattığı güzellikleri, kendi ulusuma anlatabilmek. Bunu önemli bir görev olarak alıyorum. Ayrıca, yazarların, sanatçıların, gazetecilerin ülkeler ve halklar arasında birer dostluk köprüsü olduğunu, barışa yararlı işbirliğine katkılarının büyük olacağına inanıyorum...» diyor.

Bu kitapta Kemal Bayram, Pekinden başlayan ve en büyük Çin eyaletlerini içine alan bir gezinin ilginç izlenimlerini vermektedir.

FİYATI 100 TL.